

203.9.423

1322

PROSAE

ET

CARMINA LATINA

AC ITALICA

P. DOCT. MARCELLI FORNAINII

3/

FLORENTIAE

EXCUDEBAT MARIANUS CELLINIE

MDCCCLXXI

Al chingsion o rejecting offilms

Simaggio Ill autire

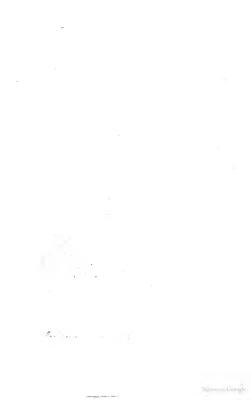
Leving ista livet queriet til milla geta'And towner her evedam comme grater

D. m. Harnaine

PROSAE

CARMINA LATINA

AC ITALICA

203.9-123

PROSAE

ET

CARMINA LATINA

AC ITALICA

P. DOCT. MARCELLI FORNAINII

~~~

FLORENTIAE

EXCUDEBAT MARIANUS CELLINIUS

MDCCCLXXI

Benigne Lector. Si quid in his, caeterisque meis versiculis legendis tibi forte occurrat, quod a Fide catholica, quam ex animo profiteor, nonnibil alienum sit, neve libertati poeticae condonari possit, scias velim, id a me omnino reprobari. – De hoc te praemonendum existimavi, ne me recentium novatorum doctrinae, qua nibil religioni societatique perniciosius est, suffragari suspiceris. – Vale.

h

AD AMICOS

Diu cunctatus, ne imprudentius facere viderer, si vestrae maturius obtemperarem voluntati, tandem vobis morem gero. Gero tamen, fateor, invitus, quippe qui pertimescam (quis enim tantulus non pertimesceret?) ne officiosius qui amicitiae inserviam, hujus fines egressus eo procedam, ut illi desim amori, quem Deus nobis inolevit, ut nos, quaeque ad bene, recteque vivendum magis pertinere videantur, pro viribus tueamur. Quid autem aedepol nobis antiquius, quid necessarium magis, in quo majori vi, studioque enitendum, quam ut bene, immo in dies usque melius audiamus? Videte tamen novum prorsus facilitatis genus, quidquid de me futurum sit, susdeque feram, dum vobis placeam: cum praesertim inter vos monnulli sint, quorum auctoritas tanta est domi, forisque apud omnes, ut merito eam maximi facere debeam: alii vero, qui me omni officiorum, beneficiorumque genere adeo sibi devinxerunt, adeoque sunt in me affecti, ut eorum desiderio repugnare, neque ausim, neque velim.

Hae mihi primum haesitanti causae exstiterunt, cur, quos versiculos latine italiceque exaravi, alios e re nata, alios per jocum, omnes vero subcisivis temporibus, eos licet invenustos, rerumque inopes typis traderem evulgandos. Quod si, quae scripta probavistis, reprobabitis edita, erit magis in causa vestra facilitas in judicando, quam mea in obsequendo. Neque ego, ubi id vobis contigisse intelligam, quidquam sane mirabor: mirentur illi, quos lateat, nos ita natura esse comparatos, nt quaecumque amore prosequimur, ea, non quae sunt, sed quae desiderantur, nescio qua dulci necessitate compulsi videamus: quod non elegantius, quam verius sapientia veterum expressit, dum Amorem coecum numen excogitavit. Quorum auctoritati quis fidem deneget, quin sibi ipse dissentiat? Quamquam fortasse, ut vos certe in amore, sic ego sum nimius in metu. Hoc tamen procul dubio metuendum censeo, ne, dum canoras hasce nugas in vulgus emitto, inanem quamdam gloriolam aucupari videar: sciant igitur omnes velim, me nullam in

latino italicoque sermone mihi laudem vindicare qui expertus sciam ad latine praesertim, et, quod etiam majus, poetice scribendum, ea requiri, quae vel honines acri ingenio, subtilique judicio praediti vix per summum laborem assequuntur: neque ideo sane mirandum, ex iis, qui ad hujusmodi studia singulis aetatibus se contulerunt, exstitisse non multos, qui mediocri, paucos, qui magna laude floruerunt. Quis enim latine scribat, quin latine cogitet, latine sentiat? Quod tametsi supra quam cuique credibile est, factu difficillimum sit, numquam tamen ad eorum sententiam accedam, qui id onnino fieri non posse contendunt.

Quis enim plerosque nostros, caeterarumque nationum nonnullos, qui Latinos Scriptores, tum soluta, tum ligata oratione, imitandos susceperunt, attente perlegerit, quin aliter sentiat? Nam cui Fracastorius, Sannazarius, Vida, uterque Flaminius, Muretus, Paulus Manutius, Bonamicus, Sadoletus, et ad recentiores ut veniam, qui vel nuper occiderunt, vel adhuc vivunt, et o utinam ad literarum gloriam quam diutissime, incolumiterque vivant! cui Morcellus, Lanzius, Boucheronius, Schiassius, Berardinius; cui denique Vallaurius, Silvestrius, Cantinius, Ferruccius uterque, suavissimam aureae aetatis latinitatem non redolent, haud scio, an ipsi

latinorum optimi quique ejus judicio latine sapiant. Sed de re tanta vestrum est judicare, ut vestrae humanitatis erit, spero equidem, hoc specimen qualecumque meum, quod vobis nuncupatum volui (vestris enim auspiciis in lucem produt) aequi, bonique facere, et ut vestrum tueri. – Valete.

AD MICHAELEM FERRUCCIUM

Cum de hoc specimine, Ferrucci suavissime, evulgando cogitarem, ut efflagitantium communium amicorum desiderio facerem satis, tu omnium primus (et quam merito Juppiter!) statim animo occurristi, cui corrigendum ante committerem, quam typographo traderem excudendum. Et fecissem equidem, et quam citissime, et quam qui libentissime fecissem; nisi quominus id ex sententia fieret, duo potissimum obstitissent, quod nempe animadvertebam te multis, gravissimisque occupationibus ita perpetuo distineri, ut vix, et ne vix quidem paullulum temporis sit reliquum, quod des amicitiae; et licet fortasse mihi (quae tua incredibilis in me voluntas) consulenti non defuisses, at celeritatem tamen, qua opus erat, cum passuum multorum millium intervallo separemur, certo defuturam. Te de hoc praemonitum volui, ne forte, quod vix feci necessitate compulsus, id me per arrogantiam fecisse suspiceris, vel etiam credas. Insuper, spero, veniam dabis, quod te inconsulto, de te, immo et de fratre tuo nonnulla paucula scripserim, scripturus plura, si per tempus, majora, si per ingenium liceret, ut quanti vos faciam, quantum diligam, vel potius amem, quantamque vobis habeam gratiam ob ea, quae in me, veluti fraterno quodam humanitatis studio, beneficia contulistis, et nunc omnibus innotesceret, et posteros non praeteriret. At quando voluntati vires non suppetunt, suppleat tenuitati meae humanitas illa tua plane singularis, qua si alias, nunc ita egeo, ut nemo magis. Sic enim versiculi mei , quamvis invenusti, invitaque fortasse Minerva, subiratisque musis conditi, tibi non omnino indigni videbuntur qui in lucem prodeant, qui legantur, qui fortasse etiam probentur. Non deerit tamen, ubi ortographiam, ubi prosodiam, ubi, quod pejus, grammaticam desideres. De his igitur, aliisque non paucis, quae peccavero, me velim excuset (si hoc genus excusationis est admittendum) festinatio, ut urgentibus in dies amicis, amicisque importunius urgenti typographo, obsecundarem; adeo vero obsecundavi, ut, nedum maturius, sed ne paullulum

quidem meditatus, et veluti ex tempore scriberem saepius; et tu scis, quamvis unus omnium naxime totam auream latinitatem teneas, quam difficile sit, vel meditato latine scribere. Habeas igitur hunc libellum testem nimiae in amicos facilitatis meae, habeas interpretem amoris erga illos, et praesertim erga te mei, quem si non alium ac vere fraternum dixero, eoque adeo me affectum, ut tui desiderio tenear, dicam verius, excrucier, veritati certe non deero. Vale, immo ut magis, magisque valeas, cura diligenter, et cum omnibus reliquis tuis meo nomine salvere jubeas velim illud illustrium faeminarum Italiae decus, Catharinam tuam, cujus jucundissimo consortio utinam quam diutissime fruaris. Iterum vale, meque in tuis habere perge.

Florentiae postridie idus februarias anno MDCCCLV.

AD EUNDEM

Qui has Tibi tradet literas, Ferrucci mi suavissime, est Cherubinus Matthaeonius Sacerdos. haud uno nomine dignus, qui plurimi fiat, familiaris meus, quem veluti me alterum excipias, velim, quando tam mihi carus est, ut non sim carior ipse mihi. Qui quum, potissimum me hortante, seu potius impellente, Scholam infimae Classis Grammatices in Lyceo florentino vacantem ab hoc petierit Municipio, nunc Pisas advenit, periculum in Literis facturus apud Iudices magistris probandis, ut, quod novae praescripto Legis ad publice docendum requiritur, Diplomate decoretur. Quod certo vel plenis suffragiis ei delatum iri minime dubito, quippe cui nihil eorum, quae ad optimum quemque institutorem pertinent, non suppetat. Non igitur Te rogo, ut in eum remissius agas, imo vero, ut, quo ingenio, qua doctrina, multiplicique eruditione sit exornatus, plane pateat, si perfeceris; fortasse, et ne fortasse quidem, amico probe consulueris meo, qui constet modo ipse sibi, neque animum despondeat; quid ni sperem, nedum candidatorum concessurum nemini, sed et primam laudem, Te praesertim judice, consecuturum? Spero equidem, et ita spero, ut etiam confidam. Si enim aliter sentirem, amens essem aedepol, praeter quam quod pessimam amicitiae rependerem vicem. Nunquam enim Matthaeonium de re aliqua consulturus conveni (id autem tam saepe, ut quispiam neminem saepius) quin illico vix meditatus, at non secus tamen, ac diutissime meditatus tam satis mihi fecerit, ut hominem mirarer, fidemque auribus ipse meis vix adhibere mihi posse viderer. Quid, quod veluti Quintilius alter Horatianus mihi est? Nihil enim adhuc sum molitus, neque, si Deus adsit, moliar in posterum, quin antea id cum eo communicem: quaeque paucula anno superiori pene invitus in lucem edidi, licet, quum utrique Ferruccio, tum Bindio meo, caeterisque longe probatissimis meam equidem supra fidem probarentur: haec Matthaeonio multo ante ita probata fuerant, ut haesitanti mihi, nedum animum adderet, in spemque erigeret maximam, sed etiam ea esse affirmaret, quae vel ipsa

probaret invidia. Scilicet admodum hic fallebatur, qui veritus, ne amicitiae parum daret, nimio plus dederit: ita vero fallebatur, ut, quod ejus voluntati obsecundaverim, nondum me poenituerit: tanta inest viro acies ingenii ac judicii subtilitas!

Vide igitur, quantum Lyceo nostro cum eodecus accederet! At qui sciam nibil Tibi majori esse curae, nihilque optatius accidere posse, quamut Studiorum Optimorum ratio revocetur, tuamque in his tantam esse auctoritatem, ut, qui publice docendi munere digni videantur, et revera sint, his plurimum prodesse valeas; id mihi magno solatio est, qui nihil omnino dubitem, quin etiam velis. Vale. Ferrucci mi, et si benevolentia tua saepius abusus Te assiduis tantisque occupationibus distentum adhuc interpellavi, non aliud, ita vivam, me ad hoc impulit, quam ut literis, earumque cultoribus pro modulo prodessem meo: in quos quum Tu eodem, ac ego, sis animo, quidquid ob eam causam peccaverim, id mihi facile, puto, condonabis. - Vale.

> Florentiae X kal. Iunias. An. MDCCCLVI.

AD EUNDEM

Si nullas Cherubinio Matthaeonio sac.: ad Te traderem literas, deesse equidem fidei, quam viro optimo debeo, deesse amicitiae, quae mihi jam pridem cum ipso intercedit, nec fortasse sine aliquo detrimento, arbitrarer. – Quum enim ab hinc aliquot annis, me potissimum auctore, Pisas sui periculum facturus in Italicis Latinisque literis apud Antecessores Magistris probandis designatos, se contulisset; neque tum, nescio qua causa, admitti potuisset; subverebar, fateor, nisi hominem ad eundem finem iterum isthuc profisciscentem Tibi commendarem, ne me, vel animi mei judicium de eo mutavisse, vel certe non eodem in eum adhuc affectum animo suspicareris.

Matthaeonium igitur etiam atque etiam commendatum habeas, ea tamen lege, ut amicitiae prodesse qui maxime velim, justitiae obesse nolim. Non enim Te rego, ut in hunc, quam in ceteros facilior sis, qui potius efflagitem, ut severius quam remissius in omnes agas; quum non aliter, mea sententia, quem jure praeferri operteat, probe dignosci possit.

Ita enim quum vires candidatorum quodammodo dimetiantur, facilius procul dubio, electio in digniorem cadet, quando, non quem gratia petit, sed quem justitia postulat eligatur, necesso omnino est.

Non secus Lycei nostri dignitati consuletur, quae maximopere tuenda est, seu verius augenda; quae nisi tanta est, neque fuit, quanta esse debuit, quae in primis exstiterint causae, Te sane non latet, qui saepe mecum, et quam merito Juppiter conquestus es! Utinam Tibi ea fuisset auctoritas, ut rerum in melius mutandarum voluntas erat. At iniquitas temporum praeteritorum id minime passa est: Tibi enim, qui de studiis, praesertim humaniorum literarum melius constituendis quae sentires, ea palam quum facere non veritus esses, Tibi inquam, (numquam recordor, quin totus ira exardescam) nescio quae insolenter gratia Principis abusus quidam minabatur, nisi ab ea voluntate destitisses.

Quae tamen ea iniquitas peperit, quantum per te licet, damna reparari debent; qui cum summos magisterii gradus pro dignitate teneas, rei tanti momenti, unus omnium maxime diuturno rerum scholasticarum usu admodum prodesse potes.

Per Te Lycea, non quibuscunque, sed optimis praeceptoribus instruentur, qui scilicet juventuti sibi concreditae prae caeteris officii studio, praestantia ingenii, doctrinaeque apparatu profuturi existimentur.

Studiis tali ratione renovatis, ingenia, quae nunquam Italiae defuerunt, optime excolentur, literaeque ad pristinum decus reflorescent.

At dum recentis adhuc memoriae tristissimam recordationem invitus excito, ne sentiens quidem epistolae quum fines, tum modum sum praetergressus.

Quare me, quaeso, excusatum habeas, in tuisque intimis adhuc teneas, qui Te, tuamque conjugem, utrumque maximum Italici nominis ornamentum, tanti faciam, quanti quispiam fortasse neminem. – Vale.

Pridle kal. Quintiles.

An. MDCCCLV.

AD EUNDEM

Fortasse mireris, quod hae meae ad te literae perferantur, quum heri mane me videris inter eos, qui tuo praesertim judicio probandos, aut reprobandos se se iterum obtulerunt.

Non defuissem equidem, nisi rei difficultatem magnam, Juppiter, meisque imparem viribus serio cogitantem tantus corripuisset metus, ut de successu omnino desperans veniendi voluntatem prorsus abjecerim.

Quanquam nihil causae est, cur mireris, si tantum memoria repetas, quae mihi, cum domum tuam, tum officii, tum consilii causa Te convenissem, ita suaseris, ut simul etiam me persuaseris. – Quum enim quae ab co certamine, pleno equidem aleae, ubi nulla mihi, aut fere nulla victoriae spes arridebat, multa deterrerent, perhumaniter audi-

visses, nedum consilium reprobares meum, imo ita probasti, ut, si auctoritate tua illud confirmatum dixero, nihil detraham veritati.

Me tamen hortabaris, ut, quod Tibi exhibueram Diploma, exhiberem et Meinio: Tibi morem gessi: postridie illum conveni, diploma legendum tradidi: legit; primum a Te dissentire videbatur: quum vero tuam hac de re sententiam probe intellexisset; illico immutatus obmutuit; post tamquam re maturius pensitata, Scribe, ait, ad Ferruccium, ut ad Municipium Pistoriense referat, te Pisis probandumnon obtulisse, quod ex quadam utili logis interpretatione jam probatum, exemptumque te reputes: id obesse nequit, prodesse forsan. Haec ille.

Tametsi, id facias, velim; ut vero facias, rogare non ausim: ea tamen est tua humanitas (nam vel in hoc Schiassium tuum mire exprimis), ut pro me facturum quidquid possis, nihil dubitem.

Quare gratias Tibi ago quamplurimas; et seias velim reperire Te posse digniores me plurimos; tui vero observantiorem, amantioremque me certo neminem.

Cura ut valeas.

Florentiae, decimo kal. (Junias.)
An. MDCCCLIII.

Cang

AD IOANNEM ANTONIUM BENINIUM PISCENSIUM EPISCOPUM

Vix, ut ad Te scribam, inducor, qui verear, ne, quam nuper tuam gratiam iniverim, ea velle statim abuti videar. Ad scribendum tamen adhortatur quum summa incredibilis humanitatis tuae facilitas, tum maxime fides impellit, quam datam amicitiae fallere non debeo. Cum enim laudum tuarum in dies fama percrebrescente commotus. Tuique visendi cupiditate flagrans primum Te convenissem, domumque reversus dixissem ea, quae nedum confirmarent, sed expectationem meam, quamvis magnam, longe superaverant; Aemilius Barlius Doctor Clericus, qui forte aderat, ut se Tibi commendarem, etiam atque etiam rogavit, seu potius efflagitavit : adeo vero efflagitavit, ut non ante destiterit, quam sibi hoc officium me praestiturum pollicerer. Re tamen postea maturius pensitata, promissis starem nec ne, diu multumque dubitavi; si enim stetissem, injuriam, nec sane levem, Tibi quodammodo facere videbar, velut si, ut, quae muneris tui sunt, fungaris, egeas commendatione. Ex alia vero parte subverebar, ne, si, fide posthabita, viro, cui jam inde ab ineunte aetate fuerim, et adhuc sim familiaritate conjunctus, morem non gessissem, deessem officio, non sine illius detrimento, et fortasse gravi. Quid ergo facerem? Ne laesae fidei insimularer, fidem tandem liberavi; utinam tempori, utinam ex sententia! Certe Barlium Tibi adeo commendo, ut non possim aequius, nec valeam impensius; est enim ab ingenio, a studiis, a moribus, a religione non parum commendatus. Scio non defuisse nonnullos (quando nam optimo cuique detractores defuere?) qui cum pro Barlio paucula dicerent, non pauca vero contra per calumniam congerere non erubuerunt. Sed eorum sententiae quum sit nulla prorsus auctoritas, haec apud te, ut par erat, minime valuit. Licet enim ipsi sibi aliquid magnum esse videantur, nihil, aut fere nihil revera sunt: quibus utinam Barlii inesset virtus, doctrina inesset! ita profecto admodum probaientur, qui nunc jure vilescunt maxime. At cum ipse per Te sapias, noveris eos. Barlium noveris, quamquam huic nimius timor plus obsit, quam nemini nunquam profuerit audacia. De his Te monitum volui, quum, ut instructior sit commendatio, tum, ut in amicum optimum animo, quo velim, afficiaris.

Si perfecerit benignitas tua, ut has literas apud Te aliquid ponderis habuisse intelligam, praeter quam quod mihi gratissimum feceris, neque me, spero equidem, quod commendaverim, neque Te, quod commendanti fueris obsecutus, unquam certe poenitebit.

Deus, qui Te non imparem praesentissimo beneficio Piscensium Ecclesiae regendae praefecit, quam diutissime incolumem tueatur. Vale, milinque filiolo Tui omnium observantissimo amantissimoque, Pater, precibus, quaeso, tuis nunquam desinas opitulari. Iterum vale.

Florentiae XIX kal. Apriles.

An. MDCCCLVI.

AD PIUM NONUM PONTIFICEM MAXIMUM

Si gratiam, quam a Te impetrare velim, meae dignitati comparem, cum haec sit potius nulla, quam aliqua, nihil profecto esset, cur ego tantulus ad tantum Pontificem supplex accederem.

At vero quum omnes, quae tua summa humanitas, nulla generis, nulla dignitatis, ut omnium communis Pater, ratione habita, excipias, neminem non exauditum dimittas, omnes denique eadem benevolentia complectaris; Tibi equidem injuriam, neque hanc levem, facere existimarem, si tantum subvererer, ne quod adhuc nemini, id uni mihi contingat.

Haec igitur opinio, seu potius haec praecipua laus benignitatis tuae, sola efficere potuit, ut, quasi immemor meae tenuitatis, ad Te sistere audeam hoc opusculi exemplar de Imitatione Immaculatae Virginis inscripti ex gallico a me nuper italice redditi, ut ejus utilitas ad quam plurimos derivetur.

Quamquam res ipsa, licet tantula, ea est, quae mihi animum plus addat, quam demat.

Quid enim Tibi gratius, jucundiusque, quam quod ad Virginem pertineat, accidere possit? Quidnam argumenti est, in quo diutius immoreris, de quo libentius audias, legas, disseras, cogites, mediteris?

Imo, vide, quam de Te vere sentiam; si ex eo potissimum Tibi divinitus contigisse affirmavero, ut Immaculatum Deiparae Conceptum anno superiori, tota plaudente militantium Ecclesia, solemni decreto firmares, quod tanto ejus amore tenearis, adeoque in eam perpetuo fueris affectus, ut nemo magis, nihil prorsus me veritati detracturum dubitabo.

Quamobrem quum mihi non sit omnino verendum, ut aequi bonique sis facturus laborem hunc meum, habeas velim testem devotionis erga Te meae, nunquam certissime defuturae.

Denique Te rogo, Beatissime Pater ut mihi filiolo tuo, licet indignissimo, benedictionem impertias, tuisque precibus illud animi robur exores, quo conatibus impiorum firmiter obnitar, fidemque, si numquam alias, heu! nunc, desipientis

sapientiae erroribus maxime labefactatam, neque me profiteri pudeat', neque pro viribus tueri dubitem, neque mortem potius fortiter occumbere detrectem, quam ab ea, sive minis deterritus, sive novitatis studio illectus unquam deficiam.

Interim, quum per praesentiam non liceat, saltem animo, sacro pedi tuo, Beatissime Pater, osculum fero, meque Tibi iterum etiam atque etiam commendo.

ORATIO HABITA IN LYCEO FLORENTINO

ANNO MDCCCLV

Quamquam mihi nunquam contigisse memini, Vir amplissime, Collegae praestantissimi, ut quoties ad pubblico dicendum accederem, vehementer non commoverer, nondum tamen, fateor, timor me tantus incesserat, ut animus me dicere incipientem pene deficeret, quaeque meditatus exaraveram, ea nedum pronunciare possem memoriter, sed nullo vix legerem impedimento.

Conspectus enim ille vester tam alias jucundus, tamque exoptatus, quam qui maxime, nunc adeo me conturbat, ut alibi esse malim, quam hic vos intueri, qui satis intelligam, etsi ope summa enitar, totasque ingenioli mei vires intendam, nihil me tamen huc afferre posse, quod non sit longe inferius, quam dignitas vestra, loci amplitudo, et diei celebritas postularet.

Quamobrem nisi auctoritas id mihi imposuisset, nunquam equidem onus, tam meis impar viribus, sponte suscepissem. Nam quis, vobis audientibus, dicere non vereatur?

In aliquam spem tamen erigerer, si non consequendae laudis, at veniae certe impetrandae, nisi majus esset aliud, quod me commoveret vehementius, omnemque ad sperandum aditum praecluderet; dicendum enim mihi est in urbe omnium Italicarum jam facile principe, nulli certe secunda, ut huic prae caeteris jure optimo olim fuerit (utinam vel adhuc esset merito) nomen Athenarum: Florentiae, inquam, mihi dicendum, et hic de literis dicendum, ubi e prope divino Dantis ingenio (ut Palladem ex Iovis capite fabulata est antiquitas) quasi erumpentes, tenebrisque depulsis, quas barbaries passim obduxerat, lucem non modo pristinam instaurarent, sed etiam ita augerent, ut injuriam large compensarent temporum praeteritorum.

Jam tum enim literae viguerunt, ut non magis viguerint in posterum, neque fortasse unquan vigebunt. Ubi enim vir ille sane mirus veluti sot fulgentissimus, subito est ortus, ibi purior lux ejus effulsit, tantaqua effulsit, ut universae Italiae sola suffecerit illustrandae.

Quae tamen hic, tamquam Vestalis ignis, nescio quo singulari privilegio, diligentissime ser-

vabatur, quando alibi omnino defecerat; hanc, heu nunc prope extinctam dellemus!

Non erit igitur, cur miremini, quod ego literiarum, quibus ab ineunte aetate mea me totum abdidi, et, quod sum, quantuluncumque sit, id totum debere profiteor, grati animi ergo causam dicendam suscipiam. Quod non melius aliter me praestiturum existimo, quam si vobis ostendero, quae finis literarum praestantia sit; quantum apud nos ab eo deflexerint, qua tandem ratione sit earum dignitas vindicanda, et novae legis auspicio jam nunc vindicari coepta sit.

Quae proposui, auditores, ut probe intelligitis, ejusmodi equidem sunt, ut, quamvis mihi dicendi facultas sit fere nulla, nihil tamen omnino dubitem, quin me audire patiamini.

Si hanc rerum omnium pulcherrimam, admirabilemque universitatem attente contemplemur, vel primo earum aspectu, quum jucundissime afficiamur, tum fateamur, necesse est, non hanc casu exstitisse, sed aliquem Deum condidisse omnipotentem, sapientem disposuisse, providentem turneque sane finem ei praestantissimum deesse potuisse, ut ratio ipsa suadet, neque revera defuit, ut divina oracula confirmant.

Cum vero literae ex eadem hac rerum constitutione, quam naturam appellamus, sint potius

natae quam profectae, sive, quae mens investigatrix detexerit, illae exornaverint; sive tot rerum, quarum jucundissima varietate incredibiliter delectamur, pulchritudines, non verius quam elegantius expresserint; quid magis rationi consentaneum, quam, ut cum natura finem communicent, quando sunt magis divinitus datae, quam ab hominibus inventae?

Praesertim cum si diligentius earum natura spectetur, non alio unquam pertinuisse videantur, quam ut, homines silvestres, abnormes, exleges, inopes, imperfectos, excolerent, formarent, cohiberent, adjuvarent, perficerent: quo fine qui dignior alius sit, qui praestantior, ego cere non video. -

Imo si praeter finem nulla ratio suppetat facilior, expeditior nulla, qua dignosci, et quodammodo dimetiri possit res quaevis, quanta sit; plus aequo sane literis non vindicabo, si, nedum artem, sed nullam scientiam, licet praestantissimam, esse affirmavero, quae sit illis anteferenda. Non enim subtilis Philosophia id sibi sumat, licet in tanta rerum vel maximarum, vel difficillimarum investigatione versetur, eaque sit, ut caeteras scientias omnes, quot quot sunt, informet, earumque parens merito habeatur. Non gravis hoe sibi vindicet Iurisprudentia, licet hac legum optimarum praesi-

dio jura tuente, poenerumque minis crimina de terrente, optime societates civiles constituantur, constitutae firmissime consistant: qua sublata, statim dissolvuntur. Quid plura? ne sublimis quidem Theologia hoc sibi deberi contendat, licet scientiarum facile princeps, delapsa coelitus, divinitus affita, divina eloquatur, quae firmiter teneat fides, ratio minime audeat perscrutari.

Quamvis enim, ut caetera praetermittam, praestans sist hominum anima, praestans justitia, quae, teste Tullio, una est omnium virtutum praestantissima, praestans Deus, et ita praestans, ut nihil praestantius, non continuo tamen ita scientiis, quae, in his rebus versantur, primae laudes deferendae sunt, ut simul literis non deferantur. — Si enim, ut necessario ratio postulat, quod de cujusvis rei partibus pronuntiatur, id necessario de tota re pronuntiandum omnino est, nemo certe negaverit idem in literis obtinere.

Quamquam vix ego crediderim unum aliquem esse, si tantum literas attigerit, quem lateat, scientias omnes, quin et artes ita literis contineri, ut aliae ab aliis nunquam sejungantur, quin literae penitus evanescant.

Cum enim literas dicimus, non jeiunas, injucundasque volumus quasdam praeceptiones intelligi, quibus ad humanitatem informantur juvenum ingenia, sed scientias, sed disciplinas, sed ea omnia quae literarum monumentis continentur.

Nonne quae Homerus, quae Maro, quae Dantes, quae Areostus, quae Torquatus poemata panxerunt, sunt monumenta literarum? - Sunt equidem et ea sunt, quibus miremur potius universam, quanta erat temporum, quam auctorum doctrinam, - Hinc habent ornnes, quod veluti ex uberrimis fontibus sibi hauriant, et abunde, et sine molestia, imo magna cum voluptate, et non minori utilitate hauriant. Non enim Flaccus de Homero falso affirmavit: - « Quid sit pulchrum, quid « turpe, quid utile, quid non, plenius ac melius « Chrisippo et Crantore dicit ».

Nisi a proposito mihi nimium diverti viderer, possem nullo negotio, vobis ostendere ita Virgilium, et Aligherium Homerica vestigia fuisse persecutos, ut non minus graves Philosophi, Theologique exstiterint, quam poetae clarissimi exstiterunt.

Nonne in sexto Aeneados magis Phaedri auctorem sermone prope divino disserentem, quam Aeneae cantorem suavissimum vobis audire videamini? qui facile etiam intelligitis in canticis Aligherii multam Stagiritae inesse doctrinam, Aquinatis prope universam.

Adeo scientiae literis suffragantur, ut tamquam icto foedere ad eumdem communemque

finem amice conjurent! - Quae si dissociarentur, scientiae prodessent paucis, literae omnino deessent.

Si vero historiam cujusque aetatis, non unius aut alterius, sed omnium gentium consulamus, luculentissime patebit in id literas semper incubuisse, ut homines excolerent ad humanitatem, quod mirabiliter praestiterunt, donec ingeniorum licentia non corrumperentur. Vix enim mirificam literarum virtutem persenserunt, homines cum incredibili earum amore tum accensi sunt, tum in earum disciplinam se tradiderunt, quo factum est' ut paulatim in alios homines evaserint, qui nomine cum essent homines, revera magis vivebant modo pecudum quam hominum. - Non lex, ut antea, arbitrium, sed ratio fuit; non jus dederunt vires, sed aequitas; tum primum parere coeperunt, quae antea dominabantur, effrenatissimae cupiditates: barbariem humanitas, licentiam libertas, vitia virtutes feliciter exceperunt.

Cum enim luce literarum emicante, sensim gentibus, quae ad vitam recte instituendam pertinent, ea satis innotuissent, intellexerunt sibi esse cum jura quibus fruerentur, tum officia, quibus fungerentur. Hinc societates constitui, condi urbes: hinc magistratus hinc leges, hinc judicia, hinc magistratus, hinc arma ad regimen, ad justitiam, ad tutamentum, ad incolumitatem.

Cum vero nihil sit, quod valeat magis ad homines in officio continendos, quam si aliquem esse Deum sibi persuadeant, a quo cuncta regantur, qui ut populis, ita singulis hominibus providus invigilet, quem coli oporteat, quem sola pietas remuneratorem speret, vindicem expavescat impietas; quod ratio stupendo naturae spectaculo inferebat, id literae adeo confirmarunt, ut nullus fere esset locus, cui Deus aliquis pracesse non crederetur. Deos coelum habebat, habebat mare, terra habebat, neque haec unum aut alterum, sed prope innumeros, siquidem non solum regna et urbes, et oppida, sed rura, sed montes, sed nemora, sed flumina, sed ipsi fontes habebant. Falso id equidem sibi suaserant, at sapienter tamen; nam eo fortasse consilio suaserant, ut qui Numen ubique quasi testem sibi adesse, existimarent, a peccando facilius deterrerentur.

Quo vero pietas in Deos magis, magisque vigeret, quem vestrum lateat, quanta ceremoniarum pompa, rituum sanctitate, sacrificiorum copia, solemnitatum splendore alerent, promoverent?

Nam quid de hymnis dicam, quibus quum laudes celebrarentur Deorum, sic animi afficiebantur, ut ad pietatem inflammarentur? Testor prae ceteris Callimachi cantus, quos nunquam legi, quin vehementer commoverer. Quo vero, arbitramini, vehementius debuisse commoveri, qui Deos illos non solum veros profitebantur, sed colebant etiam quam qui religiosissime?

At non fortasse melius alibi quam in theatris Literae meritae sunt.

Quae autem probe noverant, nihil ab homine intemperantius appeti, nihil quaeri studiosius voluptate, eoque ferri vehementius, ubi haec blandior alliciat, novum illud genus poeseos excogitarunt, quod dum in scenis ageretur, esset causa, quum dulcissinae voluptatis imitatione naturae, tum maximae utilitatis saluherrimis vitae documentis. Sive enim Tragoediae gravitas luctuasis principum calamitatibus ad commiserandum, sive Comoediae temuitas domesticis factis exprimendis, ad ridendum compellat, non utilius, neque jucundius commiseratio, quam risus omnes commonebit.

Nemo igitur miretur, cum legerit non minus profuisse Graecis Aeschilum, Sophoelem, Euripidem, Aristophanemque, quam philosophi ipsi profuerint: quando populo illi, qui ad maximas quasque virtutes natus videbatur, theatra erant Lyceum, Porticus, Academia.

At quae Literae plurimum vigent et prosunt domi, nolim quispiam existimet eas non admodum etiam prodesse militiae. - Nisi enim literarum studia, ca veluti virtutum semina, quae ad bella feliciter administranda requirantur, foverent, excolerentque; non recte instituerentur milites, formarentur duces, compararentur exercitus; nisi forte e sinu terrae subito exsistant, seu potius erumpant.

Necesse fuit, ut urbium conditores, ut philosophi, ut poetae, uno verbo ut id Literae populis ante suaderent, pacem non posse diu consistere, quam arma non tuerentur: non enim aliter vis posset propulsari, quam cupiditas sive potiundae, sive proferendae dominationis, inferret patriae, qua docebant nihil, praeter Deos, oportere esse charius, nihil sanctius; pro qua tuenda nullos non exantlandos labores, nulla non adeunda pericula, non opibus, non filiis, non parentibus, non vitae ipsi parcendum.

Hinc patrius ille amor, quo sic homines exarserunt, ut ea virtutum splendidissimarum magis portenta, quam testimonia proderent, quae omnis aetas suspiciat, vix aliqua speret aemulari, nulla certe unquam superabit.

Hinc Codri, hinc trecenti illi, qui ad Thermopylas fortissimi patriae libertatis assertores adversus exercitum post hominum memoriam maximum, tam strenue pugnaverunt, ut non ante oppressi numero caderent, quam multa hostium millia ab eorum virtute cecidissent. – Hinc Mutii, hinc Coclites, hinc Reguli, hinc Fabricii, hinc Fabii, hinc sexcenti alii, qui vel hanc Graeciae laudem aemulati ita inclaruerunt, ut Roma, gloria Lacedaemonis, Athenarumque superata, haberet magis cur invideretur, quam invideret.

Adeo literarum praesidium ad laudem bellicam valuit, ut haud sciam, utrum domi amabiliores, quam militiae formidabiliores exstiterint; neque admodum miror, quod Philippus ille Macedo adfirmare non dubitaverit plus valuisse Demosthenis eloquentiam ad Graecie libertatem asserendam, quam exercitus sui robur ad opprimendam.

At si Literarum ea vis est, ut, apud quos vigent, vigeant populi, necesse sit, non erit locus, non actas, gens ulla non erit, quae tam praestans carum beneficium non fuerit experta, et 'adhuc experiatur. — 'Ita res se 'haberet procul dubio, nisi cadem esser ratio Literarum, ac omnium rerum hunanarum, ut scilicet vel firmissimae ad perpetuitatem non maneant, praesertim si eae sint, quibus ingenium facile abuti possit, et soleat per licentiam.

Hac igitur communi lege Graecae Literae defuerunt, defuerunt Latinae; hac etiam nunc periclitantur Italicae, nisi forte verendum, ne defuerint, et omnino defuerint. – Quamvis enim hic, auditores, adhuc exstent ingenia, quae alias exculta praestiterunt, non est tamen dissimulandum ab hinc aliquo tempore in Italia Italiam frustra quaeri. –

Hic enim, unde tanta laudum omne genus seges exstitit clarissimarum, vix nunc reliqua est ad ignaviae nostrae exprobrationem, inanis recordatio! - Adeo jacent literae! adeo studia negliguntur, nisi etiam turpiter contemnantur, ut vix aliqua spe fore levemur, ut haec aliquando revocentur, illae reflorescant, - Quod licet in omnium 'desiderio sit, non prius tamen id eventurum arbitror, quam Itali, si quando resipuerint, iterum vestigia majorum persequantur, unde tam procul aberraverunt, fortasse veriti, ne quod aliis alias, nec . immerito, vitium exprobratum fuit, id sibi etiam exprobretur. - Nulla exemplarium optimorum imitatione, nemo, ut in caeteris, sic in literis praestantiam assequutus est, nemo unquam assequetur: neque Flaccus, quum ad haec studia Pisones sic adbortabatur » Vos exemplaria graeca'

« Nocturna versate manu, versate diurna » - minime sane fallebatur; quum ea sit natura ingeniorum vel optimorum, ut nulla studii ope nihil ferant nisi rude, aut quod non omnino probetur, eodem Flacco testante:

« Ego nec studium sine divite vena, nec rude « quid possit video ingenium, alterius sic altera poscit opem res, et conjurat amice ».

Quando nam, auditores, agrum licet uberrimum, nulla cultoris solertia ea ferre vidimus, quae videmus alium, qui tempori apteque fuerit excultus?

Non aliter de ingeniis: quae si, ut fert eorum natura naviter excolantur, inseruntur quodammodo ad humanitatem.

Huc vero pertinet imitatio, ut, cum veluti ob oculos ponat, quod, sive artes, sive literae prae stantissimum protulerunt, si diligentius id intuearis, et quod intueris, ut exprimas, pro viribus enitare; et in hac exercitatione tamidu verseris, donce studium tibi dederit, quod deerat a natura; etiamsi quorum imiteris opera, laudem non fueris consecutus, at ad aliquam tamen, ut per ingenium licuerit, certo accesseris. – Hanc viam tenuerunt, qui tantam omne genus praestantiam adepti sunt.

Quod si literas eo magis, minusve apud omnes populos florere videamus, quo magis minusve eorum vestigiis institerunt, qui perpetuo sacculorum consensu principes in literis sunt habiti, omninoque defuisse, quoties eorum defuit auctoritas; imitationis nacessitas adeo in promptu est, ut nemo non videat. At si quid adhuc dubii de hac re superest, hodie deesset omnino: nam si aliis temporibus imitationis studium eo processit, ut imitatores in servum pecus evaderent, nunc si unum aut alterum excipias, illud potius est nullum quam aliquod, quando majorum auctoritate posthabita, non pauci sunt eam opinionem amplexi; quae jam-

pridem apud nos invaluit, imitatione magis impediri ingenia quam adjuvari, et licet adjuventur, dementiae esse putant, qui suis possit cum summa, eum velle alienis niti viribus cum minima laude.

Satis, ajunt, imo plus nimio Italia puerascere coacta fuit, satis superque opinioni paruit, qua dignitas ejus nulla, aut fere nulla est; illiberalis excutiat indignissimum jugum auctoritatis: audeat esse quod fuit, et erit. Valeant ii tandem, valeant aliquando, quorum in libris tempus nimium patienter consumpsinus, ingenium frustra fatigavimus, laudem potius amisimus, quam consecuti sumus.

Fuerint illi magni, fuerint etiam fortasse utiles, sed suis temporibus fuerint, non vero nostris. Aetas, qua vivigus, aliter sentit, alia postulat.

Non sunt nobis iidem mores, instituta, leges, relligio, quae Graecis, quae Latinis, cur nam igitur eorum Literis operam diuturnam navemus, quae nedum vel minimum prosint, sed plurimum obsunt, quippe quae praeter quam quod nimium temporis sibi volunt, quod in res necessarias, vel certe profuturas, conferre possemus, adeo sua nos consuetudine afficiunt, ut impediamur, quominus omnino Italice sentiamus? – Quod si de patrum nostrorum Literis loquamur, qui eas negligi nolumus, ab eorum tamen sententia longe abhorremus, qui velint nimium excolantur.

Nam quis nobis suadeat, qui fere ab hinc quingentis annis exstiterunt, eis tantam inesse auctoritatem, ut, nisi, lisdem verbis, ac illi, usi fuerimus, non Italice loquti fuisse, existimemur? - Ecorumne sententiis tamquam oraculis standum, qui si nunc exstarent, sentirent aliter, aliter loquerentur?

Adeone veterum auctoritati obsequamur, ut literas regredi patiamur, quae, summa contentione enitendum, ut progrediantur?

Ad linguam vero quod attinet, cum ea sit opus numquam perfectum, sed continuo perficiendum, cujus veluti interpres et index est, humanitati debet attemperari, ut quanta est, exprimere omnino valeat.

Cum vero non stet humanitas, sed usque et usque progrediatur, lingua stabit?

Nova rerum ingenia protulerint, creverint artes, scientiae creverint, lingua non crescat? Quantum id rationi repugnet, qui non videt, ratione omnino caret. Non igitur nos linguae, sed lingua nobis serviat, sed crescat adhuc, progrediente adhuc humanitate. – Detur, imo studio patrii sermonis opera danda est, sed qui recentiorum scriptis continetur, non antiquorum, ne, qui sermone utimur praeteritorum, magis illudere, quam quae volumus, praesentibus eloqui videamur. –

Non diutius tamen in hoc studio immoremur, neque, dum memoriam rerum signis oneramus, negligamus scientiam rerum significandarum, quo, nihil frequentius, dementius nihil. Quid enim verba sine rerum scientia prodessent?

Hactenus buccis crepantibus novi Literarum Legislatores, quamque, neque ab ingenio, neque a doctrina habent auctoritatem, eam sibi vindicant, et plenissimam vellent exercere: quamquam vellent, dixi? Utinam solum vellent! At heu! nimium exercent, frustra paucis obnitentibus, qui adhuc ad Italiae decus supersunt, qui auctoritate sibi creptam, delatam indignis, vehementer equidem dolent, sed non ita, ut multo vehementius non eo doleant, quod videant, secum nisi, qui tam prave desipuerunt, resipuerint, gloriam, quae adhuc reliqua est, perpetuo defuturam. – Quae dico, auditores, satis superque in dies facta confirmant.

Ex quo enim maximo, ut dicitur, beneficio, at verius, ut nos judicamus, detrimento, vetus dicendi ratio, quae tamdiu in Italia dominata est, omnino desucvit, adeo imminutus est labor, tempus adeo contractum, seu potius praecisum, ut, quando vix antea ingenia florescebant, nunc fructus abunde ferant. Ferunt, aedepol! at hujsmndi ferunt, ut nullos ferre malim, quam plurimos. - Adeo praecoces sunt ad maturitatem, ad gustandum insipidi! Qui

tamen non erunt aliusmodi, donec ea vigeat consuetudo, quam non ratio, sed ignavia excogitavit, qua tam multa magis simul delibantur, quam discantur: qua tam brevi studiorum curricula conficiuntur, ut in iis eam quodammodo celeritatem mirenur, qua, vapore adhibito, brevissimo temporis intervallo, ea spatia dimetiuntur, quae vix antea longissimo dimensa essent.

Hinc ea non minus facilis, quam communis doctrina, quaeque hanc sequitur, caeca quaedam ac insolens opinio sui, qua quum sibi aliquid magnum in literis esse videantur, qui nihil revera sunt, tantam auctoritatem sibi vindicant, ut de Literis saepe loquantur, disputent, judicent, scribant; quin etiam ad communem, ut ajunt, utilitatem, at rectius dicerent calamitatem, in vulgus emitant, quorum neminem vestrum, ut arbitror, non puderet.

Testes sunt, quae plurima passim per Italiam ab hine annis non ita multis in quovis genere, sive ligatae, sive solutae orationis ejusmodi eduntur in lucem, ut nunquam fortasse pejora ederentur.

Non in alio tamen genere plura, quam in comico et in tragico edita vidimus, quae nemo sanus vix legat, quin iratus librum e manibus subito projiciat; adeo multa in scribendi genus, in linguam, in mores, in fabulae compositionem, in veritatem peccantur, et, quod omnium pessimum est, adeo in finem ipsum operis peccatur, ut, qui admodum prodesse debuissent, hi plurimum obesse maluisse videantur.

Nam quis ad scenas accedat ea spectaturus, quae nova aguntur, quin periclitetur?

Periclitatur coningum fides, gravitas matronarum, virginum pudor, juvenum modestia, honestas omnium periclitatur.

Sic enim vitia callide exprimuntur, sic crimina specie virtutis, et veluti quodam heroicae fortitudinis splendore illustrantur, ut potius amorem sui, quam odium ingenerent. Adeo theatra e sua dignitate exciderunt, ut, ubi olim virtutum omnium sive domesticarum, sive publicarum vehementissima fuerunt incitamenta, ibi nunc siat blandissimae vitiorum omnium illecebrae; ibi criminum omne genus irritamenta, ibi semina scelerum quot sunt prope omnium.

Quod si quis forte id praesertim eo contigisse adfirmaverit, quod taedio rerum nostrarum affecti, solum alienas appetamus, non ego certe repugnaverim, qui non aliter sentiam. – Iam pridem esapud nos tamquam in more positum, ut jam inde a pueritia magis loqni discatur, quo sermone Volterius, quo Molierius, quo Cornelius, quam quo Dantes, quo Petrarcha, quo Boccaccius loquuti, sunt. - Quare non est cur miremur, quod libentius spectentur, quae gallicum ingenium peperit, quam quae italicum, tamquam si Galliam inter, Italiamque nibil intersit, quo nibil dementius est, nibil Literis perniciosius. Quis enim non videat, quod intostra Gallicis admisceantur, propterea mixtum illud literarum genus exsistere quod lamentamur?

At forte nullum sit scripturae genus quod aetate nostra excolatur impensius, blandius alliciat,
vigeat magis quam Fabula Romanensis. – Quae ad
hoc primum nata (certe videbatur) ut jucunida factorum enarratione, cui unn sine probabili fictione
quadam admisceretur prudentium consiliorum utilitas, eorum vitam moneret, quorum animos
voloptate recrearet; adeo ob nimiam ingeniorum
licentiam degeneravit, ut, quae coercendis antea
cupiditatibus virtutes tuebatur, nunc potius ad
perniciem inflammandis, quam ad utilitatem exprimendis, ad vitia quaevis, quin et ad scelera impellat vel abhorrentes.

Quamobrem equidem mea sententia minime falluntur, qui putant hanc in primis causam exstitisse gravissimarum, quas patimur, communium calanitatum.

Quantum enim hoc genus valeat ad animos effeminandos, mores corrumpendos, mentes depravandas, honestatem tollendam, relligionem labefactandam, atque adeo societatem ipsam penitus evertendam, nunc heu! ninium experti videmus: At saltem literis non obesset! Quae teterrima hac veluti illuvie librorum ingruente pene conticuerunt. Sed hi tamen libri sunt, qui prae caeteris quaeruntur saepius, qui libentius leguntur, qui pluris aestimantur, qui facilius eduntur, quod, proh pudor nostrorum temporum! hos nemo non legat, ut vix domum ingrediaris, ubi non unum aut alterum invenias.

Saltem a parentibus filii eos legere vetarentur!
Saltem in scriniis clausi delitescerent! imo sic filiis
traduntur, nt legere non hortentur solum, sed etiam
jubeantur: quo vero avidius legantur, laudibus
efferuntur maximis; quo perniciosius, in iis ea
potissimum probantur, quae reprobari maxime
oporteret. Ea est parentum bene multorum in filios
sollicitudo! Quos si perdere velint, utrumne,
auditores, id melius aliter consecuturos arbitramini?

Neque vero solum uno eodemque tempore hujusmodi fabula, tota, ut primum fieri coeptum erat, in lucem prodit, sed etiam singuli ejus paragraphi diebus singulis diariis subnectuntur, ut per omnium manus pervadant, meliusque quodammodo digerantur, quanta literarum, morumque jactura, quem vestrum lateat, credo, certe esse neminem. Ad linguam enim quod attinet, ut caetera praetermittam, saepe verborum dictionisque puritatem frustra quaeras, proprietatem vero nativamque sermonis germanitatem, semper aut fere semper desideres; ut non raro dubites, utrum Italus an Gallus, quae legeris, tam prave scripserit: quamquam magis Italice hodie scribant Galli, quam Italicorum nonnulli, qui patriis vix, aut ne vix quidem libatis, gallicas literas impensius excoluerunt.

Non tamen minora sunt, sed longe fortasse majora, certe frequentiora, quae damna ephemerides attulerunt, et adhuc afferunt.

Ad hoc primum institutae, ut quidquid, sive boni, sive mali ubique terrarum agatur, vel accidat, tamquam fidae interpretes referant; quae plurimum prodesse possint, quantum obsint nemo non videt, quoties ab instituto deflectant. – Si enim eo potissimum spectare debent, ut, quum opinionem publicam regant, eique pro temporum vicissitudine moderentur, tum civitati peropportune succurant, ne quidquam periclitetur; si contra singulorum civium opinionum, si insolentium cupiditatum indices, si partium conspirantium fiant instrumenta, cuinam, Deus immortalis! ad alteram corrumpendam, ac depravandam, ad alteran labefactandam, ac evertendam maxime pertinere non videantur? Utrum a veritate aberrem, vos audi-

tores, probe intelligitis, seu potius videtis, qui in hac urbe vivitis, ubi quod lamentor, heu multo verius quam velim, satis superque id facta confirmant!

Quapropter, quod Plato de poetis fieri voluisset, quo reipæblicae, quam sibi effinxerat, incolumitas firmius consisteret, id quanto de his rectius fieret, qui in hoc scribendi genere tam perniciose versantur? Quamquam eo nunquam processissemus, nisi literarum auctoritas defuisset, qua jacente, virtutes etiam jaceant necesse est, quibus salus publica continetur.

Quamobrem, qui non magis imperii majestate, quam sapientiae firmissimo, pulcherrimoque praesidio populis profuerunt, literas ad eos optime moderandos qui necessarias ducerent, veluti sibi socias asciverunt: prohe enim noverant, nisi earum magisterio mitescerent animi, regique paterentur, nullam vim fore legum, nullam magistratuun auctoritatem, nullum ipsius imperii firmamentum.

Quem enim vestrum lateat, uti eorum munificentia domi illexerit, foris conquisierit, undique, vel e remotissimis regionibus arcessendos curaverit homines maxime literarum laude praestantes, qui publice eas traderent? Quibus vero tradebantur, propositis praemiis, non uni aut alteri, sed omnibus, qui, facto periculo, quantum profecissent, reliquorum omnium plurimum profecisse existimarentur, sic eos ad aemulationem excitavit, ut ingenia optime excolerentur.

At quanta honorum amplitudo iis deferretur, a quibus Literae praeclarissimis monumentis illustrarentur, vix dici potest, tanta est!

Sic Periclis, sic Augusti, sic Leonis aetas in aevum claret; utinam ad exemplum saepius, ad incitamentum magis l Sic enim literae viguerunt; sic ubi defuerint, revocantur, revocatae, servantur, Sic quam prope amissam deflemus, gloria reflorescet, et quam citissime reflorescet, nisi nobis ipsi defuerimus, ut sibi Principis nostri providentia non defuit, qui permoleste sane ferebat, nos, qui in rebus physicis, et in iis praesertim, quae ad utilitatem pertinent, ita progressi sumus, ut fortasse ulterius progredi non liceat; in literis vero adeo regressos esse, ut, qui primas antea laudes nobis ipsi jure vindicabamus, nunc vix secundae, et utinam merito! adjudicentur. Itaque non jampridem, et suo, et sapientium, quorum utitur ministerio, adhibito consilio, eam legem tulit, qua scilicet studiis literarum restituendis optime prospiceretur, qua quum nihil esset optatius, nihil poterat esse jucundius.

Quam laeto, quamque grato animo hoc novum Principis beneficium, quo pristinum suum decus se reparaturam confidit, Etruria exceperit universa, luculenter vidimus, quo die lata lex publice legebatur; luculentius vidimus, quum municipia prope omnia, ne destituerentur communi hoc bono, equidem omnium maximo, efflagitarunt, ut scholae ad novae legis praescriptum instituerentur; luculentissime vero hodie videmus, seu potius miramur, quod tam brevi temporis intervallo nullibir non optimis auspiciis ea peragi coepta sit. Adeo omnium voluntates Principis voluntati consenserunt l

Vix unus a lege lata annus claspus erat, quum Pisis, quum Lucae, Senis, Labrone non solum, sed Prati, sed Pistorii, sed in reliquis etiam urbibus Lycea exstiterunt; sic vero exstiterunt, ut non ad quodvis, sed ad maximum, sive decus, sive emolumentum exstitura policeantur.

His enim non desunt, quum qui optime studia moderentur, tum qui (sit mihi fas dicere) optime doceant, quando ad utrosque eligendos non valuit potentium gratia, sed sola postulantium dignitas, non cacea temeritas, sed collatorum consiliorum maturitas: quo seilicet factum est, ut, non qui eligi voluissent, sed qui cueteris ingenio, doctrina, morumque integritate praestare non immerito credebantur, quosque fere onnium commendabat opinio, voluntas expostulabat, hi solum eligerentur, confirmarentur.

Neque certe, ut de nobis tandem loquar, adhuc commisimus, neque, spero, committenus in posterum, ut nostrum officium unquam desideretur, qui omnes codem animo affecti, studio eodem accessi ad eundem finem amice conjuramus, ut sciticet de juventute nobis concredita quam optime meriti, simul de societate egregie mereamur; quum, teste Tullio « nullum munus reipublicae afferri majus « meliusve possit, quam si docemus atque erudimus « juventutem, his praesertim moritus atque tem— « poribus, quilus ita prolapsa est, ut omnium « opibus refraenanda sit, ac coercenda ».

He enim nihil praetermittimus, quod ad ingenia valeat excitanda, nihil quod conferat ad recte instituendum, nihil denique, quod cognitum ita mentibus prosit, ut moribus obesse nihil omnino suspicemur. – Hie non quaevis exemplaria proponimus imitanda, sed ea proponinus, ea diligenter interpretamur, ubi ingeni laus est maxima, non mitor artis solertia, ubi purior nitet sermo, splendidior emicat elegantia, ubi plus pollet eloquentia, ubi perpetuo tamquam ipsins pulchritudinis aspectu dulc:ssime capimur, nunquam ejus specie decipimur.

Non hic quae recentiores, non raro falso, certe prolixius, praecepta tradimus; sed quae Tullius, quae Fabius, ex ipsius bausta naturae fontibus tradulerunt, haec per brevitatem tradimus, quo fidelius teneantur; haec optimis exemplis confirmamus, quo facilius intelligantur. Non hic ingenia sibi permittuntur, sed adjuvantur, non quovis modo, sed ita adjuvantur, ut, quod assequi nequeunt, id solum quasi suppleamus. - Quod autem Maronis illud. -« Adeo assuescere a teneris multum est » in iis praesertim valet, quae difficultates, neque leves, neque brevi duraturas' 'praeseferant; propterea puerulorum ingenia jani inde a prima institutione ad scribendum exercenturi, de rebus scilicet, de quibus per aetatulam liceat, et, quoad fieri possit. non sine voluptatis incitamento. - Quapropter primum, ut a facilioribus ad difficiliora progrediantur, modo scriptitant fabulas, modo narratiunculas, modo ea describunt, quae vel memoriter, vel etiam melius, ut arbitror, de scripto sibi pronuntiari pluries audiverint, ne, si quid forte priori modo peccetur (peccatur autem facillime) id eorum tenellulis adhuc mentibus adhaerescat; quod obesset plurimum, siquidem, quo semel, ut ait Flaccus, imbuta recens, servabit odorem testa diu. -At cum nihil nobis majori curae sit, quam ut qui in nostram traduntur disciplinam, revera discant, hic non opprimuntur, ut moris est, multitudine rerum discendarum, qui probe novimus jampridem experti, non eam puerulis inesse mentem, quae multa simul amplectatur, praesertim si difficilia.

Ut enim nutritio corporum non fit de ingestis, sed de digestis, sic institutio, quae mentium quodam-modo nutritio est, non equidem certe de his fit, quae multa, sive audimus, sive mente tenemus sed quae mente recte percepimus, de his fiat, necesse est.

Querebantur nonnulli, et non immerito fortasse querebantur, quod, cum ubique Literae Latinae utut excolerentur, excolerentur tamen, prope nullibi excolerentur italicae, quo fiebat ut juvenes nostri fere omnes, confecto studiorum curriculo, sermonem patrium turpiter ignorarent. – Huic etiam incommodo lege provisum est, qua jubemur, ita latinas, graecasque literas tradere, ut italicis, quas illae pepererunt, potius prosint, quam obsint.

Quae quum ita sint, nemo sane dubitaverit tantum Literis consultum esse, quantum abunde sufficiat earum dignitati redintegrandae, praesertim quum ingeniis ea nunc sint adjumenta, quae antea defuerunt.

Quanta lux enim Philologiae studiis accessit in Germania, quanta in Gallia! cur non etiam in Italia accessit, quae hac in re est earum potius imitarirx, quam aemula? - Nosne pudeat lucem ab iin nutuari, quibvs olim tantam largiti sumus ad earum caliginem discutiendam? - Pudeat potius esse qui sumus, ut incipiamus esse, qui fuimus.

Quousque de patrum laudibus stulte gloriari dicamur, qui propriis caremus?

Eja, eja nobis reddat alacritas, quod eripuit ignavia. Si, quorum nomen gloriaeque haereditatem amplissimam accepimus, eo illi summi exstiterunt, quod clarissimis summorum monumentis excitati sic ad eorum laudem exarserunt, ut hanc alii aequarent, alii etiam superarent; nos, qui tanta e graecis, tanta e latinis, tanta ex italicis operibus emicante luce, illustrati fuimus, nos, inquam, non potuerimus, quod illi potuerunt?

Quod si apud nos Literae pessumdatae sunt, quod non minus ingrati, quam stulti thesauros sapientiae veterum repudiavimus, nescio quo fallacinanis sapientiae splendore decepti, quam levis novitatis amor excegitavit, libenter laboris odium accepit, facilitas obtinendi probavit, quis vestrum, auditores, non censeat literas esse procul dubio restituendas, ubi primum, qui a studiis restitutis, illis excolendis se tradant, viam ingrediantur, quam majores nostri tenuerunt?

Non ego equidem dubito, quin vos saltem, egregii juvenes, hanc optimis auspiciis ingrediamini.

Nos certe, qui nihil impensius optamus, quam ut Etruriae dignitas instauretur, qui de nulla re sumus magis solliciti, quam ut ad hoc opus instruamini, nostro non deerimus officio, ut de communi patria optime mereamur. Utinam voti damnemur!

At quidquid sit, nos certissime pro viribus ad hoc enitemur. - Non laboribus, non vigiliis, non incommodis parcemus, ne, quae vobis profutura videantur, unquam a nobis desiderari patiamur. Quod Graecia, quod Latiumi, quod Italia praestantius edidit, id vobis impertiemur, at volentibus tamen, non repugnantibus. Opera enim nostra, si vestra accesserit, plurimum, si desit, nihil proderit, aut fere nihil. Quod si nullo labore, ne minima quidem, consequimur, speramusne magna consecuturos? Non enim rem parvam, qui se dant literis, sed omnium facile maximam suscipiunt. - Hanc igitur, alacres suscipite, ad hanc totis ingenii viribus contendite; nullus practereat dies, quo non aliquid proficiatis. Magni sunt, non diffitemur, labores, quos suscipitis, diuturni etiam sunt, at quanto majorem diuturniorenique laudem consequemini? Quamquam illi ipsi labores voluptate levabuntur, seu potius compensabuntur, quam vixdum grammaticae limen egressi, tantam capietis, ut quamvis nihil boni aliud haberent literae, ob id etiam solum essent dignae, pro quibus multa non moleste pateremini. Quod si hac tempestate nostra adeo in animis dominatur studium utilitatis; ut lex

suprema nusquam non videatur, vel hoc nomine literae essent excolendae; quuin fere nullum vitae institutum sit, cui non admodnm opitulentur. Vos tamen ad eas, praeter naturae praestantiam, officium impellit, quippe quos minime fugit, ad hoc ingenium vobis a Deo esse impertitum, quum, ut diligenter excolatis, tum ut exculto ad ejus gloriam; ad vestrum et patriae decus et praesidium, ad omnium utilitatem utamini. Eja igitur, quod iter ingressi estis, sic pergite, ut metam contingatis, quam ingenium, navitas, perseverantia vobis non defuturam pollicentur. Ad hanc vos amor vestrae laudis exstimulet, ad hanc studium vindicandae Literis pristinae dignitatis impellat, ad hanc exempla eorum inflamment, qui non avocantium vitiorum illecebris victi, non difficultatibus deterriti, non laboribus fracti, adeo fortes in proposito perstiterunt, ut, qui maxime literarum laude floruerunt, eos magis aemulati, quam imitati, ea literis proderent, quae omnis aetas suspiciet, nec unquam ulla abolebit. Eadem, quae illos, terra tot tantisque gloriis illustrata, vos genuit, eadem perpetua coeli serenitas, eadem collium amoenitas, Alpium sublimitas, eadem tot rerum jucunda varietas, eadem, inquam, quae illos commovebant, adhuc vos commovent.

Curnam vohis non fuerit etiam idem propositum, ut, qui etsi non eodem, ac illi, praestatis tamen ingenio, eorum vestigiis insistentes, si non eamdem ac illi, at quantum certe per vires liceat, nominis celebritatem assequamini?

Quamquam hic sane permolesta mihi animo occurrit cogitatio, qua nihil non timere jubeor, vix aliquid sperare permittor.

Nam quis non perhorrescat, si tantum cogitet, qua aetate vivimus? ea scilicet, qua nulla fortasse nequior, qua juventus adeo periclitatur, ut gravius nunquam.

Quando enim major studiorum negligentia, morum corruptio, vitae licentia, mentium pravitas, Religionis contemptio?

In spem tamen aliquam erigor, dum vos intueor, qui quum nobis filios concreditos volueritis, satis ostenditis ab eis longe abhorrere, qui non alio nomine parentes esse videantur, quam quod filios pepererint: adeo sunt eorum potius incuriosi, quam parum solliciti!

Vos autem, quae vestra officia sint, cum probe nôstis, tum in exemplum fungimini.

In primis enim vestri amoris esse arbitramini nunquam per nimiam facilitatem committere, ut sihi intemperantius indulgeant; vestrae auctoritatis eos perpetuo in officio continere, a quo nunquam impune desciscant; prudentiae cavere, ne a vobis nibil aliud discant praeter virtutem; denique vigilantiae, impedire, quominus, sive domi, quod saepe, sive foris, quod saepissime accidit, malorum, veluti pestifero contagio, societate, corrumpantur.

Sic (ut paucis omnia concludam) filios amabitis, ut simul plurimum eis timeatis; sic enim eorum institutioni optime consuletis. – Sic erit procul dubio, ut aliquando utrique invicem gratulemur, nos, quod eorum, quos genuistis, institutionem dom non neglexeritis; vos, quod opus a vobis institutum, ad finem nos feliciter deduxerimus: omnes vero utrisque nostrum, quod de literis, de patria, de Religione, atque adeo de societate fuerimus benemeriti, gratulabuntur.

LATINA CARMINA

IN ORATORES, QUI SALUTE ANIMARUM POSTHABITA

INANEM GLORIOLAM CONSECTANTUR

ODE.

Frustra colonum spes alit impigrum

Large labores culta rependere,

Si sole languent destituta

Semina, quae tegit uda tellus.

Frustra carinam navita fluctibus
-Committit audax, ut petat ultimas
Partes sub auroram jacentes,
Invida si neget aura cursum.

Ilic firmus ordo: nec patitur vices

Natura certis subdita legibus,

Queis Artifex Supremus usque,

Quae dedit omnipotens, tuetur.

Sed nunc Babelis, proh scelus! immemor Stulte protervis nititur ausibus, Coeli potest quae sola virtus, Mira genus peperisse nostrum.

Vos dico, divinum quibus est opus Vulgare cunctis dogmata gentibus, Mentesque detersas tenèbris Ad Fidei revocare lumen.

Insanientis gloria saeculi

Vos heu lacessit vivere nescia l

Quae decidet, ceu flos senescens,

Perpetuam paritura mortem.

Augusta Summi Numinis atria,

Quae sola gignit Relligio, decent:

Lycea vos plaudant diserta,

Mens ubi promit acuta vires.

Sed quis, pependit cujus ab ubere,
Matrem relinquat rebus in arduis?
Quis indigentem non levabit,
Unde frequens tulerit levamen?

Non hace vocanti munere maximo Vovistis olim Caelicolum Patri , At semper in fraudes Averni Bella Dei renovare fortes.

- Non hace priorum norma: sed auspice
  Coelo, potentes agmina gentium,
  Divà per omnes emicante
  Luce plagas, genuere Christo.
- Tu Roma testis, quae licet abditas

  Oras triumphis jam peragraveras,
  Regina terrarum profundo

  Facta potens ubicumque fato;
- Vix obstupenti lux nova coelitus

  Demissa nubem, qua tibi plauseras,

  Atram fugavit, cum superbum

  Victa Cruci caput obtulisti.
- Non ira monstrum Christiadas fremens

  De mente firmos tunc solida quatit,

  Non vultus instantis tyranni,

  Non genus omne necis tremendum.
- Tunc Martis horror concidit impius,
  Cortina sortes tunc negat impotens,
  Tunc fana procumbunt, et arae
  Saepe cruore hominum tepentes.
- Horrenda nuper quae scelerum cohors Saeva premebat blanda tyrannide Te, fusa diffugit repente, Ut nigra nox oriente Sole.

Jam pura forti cum Pietas Fide,
Et vera Virtus, et niveus Pudor;
Jam Charitalis flamma mersum
Alma redit relevare mundum.

Tam mira gessit vox Domini potens!

Qua cuncta vivunt, qua polus astrifer.

Qua pontus immensus, solumque

Pendet iners, hominumque fata.

Vox illa perstat, quae nova suscitet

Portenta: per Vos gentibus intonet:

Per Vos ruinas flere magnas

Relligio reparata cesset.

AD FELICEM CANTIMORRIUM BALNEOREGII

EPISCOPUM CONSECRATUM

ELEGIA.

Jure quidem, Felix, tanto e discrimine vitae,
Quae simul exoritur, non iteranda cadit;
Ad sacra Francisci fugiebas claustra, perosus
Quidquid mundus amat, blande et amare jubet:
Ut procul amotum vario tot turbine rerum
Tutius afflaret Numinis aura potens.
Vana nec elusit Te Spes, quae ludicra saepe
Corde sub illecto non peragenda fovet.
Certus enim pergis, coeptisque immobilis haeres,
Ut teneas humi'is fortia signa Crucis.
Non Te spretus Honos secil, non spreta Voluptas,
Non Erebi Livor mente quatit solida.

Haec pugnata recens a mundo praelia vincis,
Quae Virtus, quamvis vincere doc'a, tremit.
Nam maturus habes primo sub flore juventae,
Quae stupeant omnes, invideantque pares.
Te siquidem dulces decorant cum pondere mores,
Te ingenuus candor, nudaque simplicitas:
Te studium retti, Te virtus nescia culpae,
Te pudor, et probitas, et sine labe fides.

Provida consilii jam Te prudentia ducit.

Quae spectata dedit fratribus esse ducem.

Sed tamen has pietas dotes intermicat omnes;

Quae prece cum certa sidera scandit ovans.

Quid studia hic memorem, quid cultas Palladis artes,

Eloquiumque fluens, ingeniumque sagax?

Quo Sophiae campis late spatiaris apertis: Et scrutata novo lumine plura micant: Quo tibi lecta patent augusta volumina Patrum, Queja asserta Dei dogmata cuncta doces:

Quo quaecumpue palam nobis fecisse fatemur Numen, ut incertis sternat ad astra viam, Plana videns, aliis confirmas mente profunda, Ne labefacta Fides daemonis arte cadat.

Ne labelacta rides daemonis arte cadat.

Te mirata Sacro pugnantem Marte Lycea,

Impia dum erroris tela retundis acris.

At majora paris, cum vox tua nuntia Verbi, Omnia quo vivunt, quo sine viva cadunt, Avertens animis, quas densat culpa, tenébras,

Excitat ad vitam, qui periere, novam.

Non mortale sonas, multo sed Numinis haustu Pectora tum fervens quolibet ore rapis.

Nam quatit illa metus, si pingis vindicis iram, Si miserantis opes pingis, amore calent.

Cum tamen haec possis, non fastu elatus inani Vilius in terris Te nihil esse putas.

Fortis et oblatos mundi contemnis honores, Laudis et emeritae despicis aure sonum.

Aemulus herois, qui Christi facta secutus

Illius optavit vulnera, et obtinuit; Victus amore pari, studioque accensus eodem.

Christi ferre crucem, vulnera et ipse cupis.

At voluisse satis. - Non sunt haec pignora, Christi
Quae sibi Te poscit, quae Tibi mandat Amor.
Desere Claustra, satis Te jam tenuere, superque;

Rumpe moras, Christus linquere claustra jubet.

Affuit en tempus, cum Te ad majora paratum Evocat ad magnum Relligionis opus,

Qui modo felici tria fato regna potitus Numen agit terris a pi-tate Pius,

Te vocat in partem officii, dum credit alendas, Quas emit fuso sanguine Christus, oves.

Eja age, sume pedum, quae sint tua munera nôsti, Haec mage sint cordi, quam superesse gregi.

Qui bonus est Pastor, lucri non ducitur escă, Vellera quisquis amat, non amat ille gregem.

Pastor amans ovium totum se devovet illis, Ne pereant, vitae prodigus ipse perit. Sive agit ad laetos, viridantia pabula, colles, Seu cogit saturas, sole cadente, domum, llarum cura premit, nunc has, nunc aspicit illas, Nunc vocat errantem nomine, et ipsa venit. Ouod si forte aliquam longe vagus abstulit error. Posthabet huic alias, et loca cuncta gemens, Quae petiit, repetit, completque ululatibus auras, Heu frustra l ad notos nam tacet illa sonos. Jam sudore genae manant, jam pectus antielat, Jamque notata rubis sanguine membra rubent : Sed tamen urget iter, repitque per aspera montis, Et ruit in praeceps, nec sua damna timet: Nec celerem, lassam reperit quam valle reducta Laetus ovem, pastor continet ante pedem. Quam, sibi deficiat quamvis jam viribus haustum Corpus, at invalidam non sinit ire tamen. Sublatamque humeris properans adducit ovili, Laetaturque magis, quam fuit ante dolens. En expressa Deo Veri Pastoris imago; O nunquam ex oculis excidat illa tuis l Haec Tibi lumen erit, dux haec Tibi certa salutis. Viceris hac, hostis quae nova bella parat. Sola dabit potius caput objectare periclis, Fortiter et mortem spergere sola dabit, Quam concussa labat duris Constantia rebus. Quam jurata Deo pro grege jura cadant. Quamquam vana loquor, nam Christi factus imago. Ouid, nisi quae Christus gessit, et ipse geras?

Eja age sume pedum, posita formidine, magno Non impar oneri suscipe promptus onus. Eventura cano, voti damnabere, laeta Fata Tibi properant, tempora laeta gregi. Tuque adeo felix tellus Antistite plaude, Plaude novo; qualem spes tua finxit, erit.

IN IOACHIMUM LIMBERTIUM

A PIO IX P. M.

FLORENTIAE ARCHIEPISCOPUM CONSECRATUM

ELEGIA.

Emicat exoriens, denique vota cadunt.

Nam Deus aure preces non aversatus iniqua

Audiit ecce tuas; cur lacrimaris adhuc?

Tristia non lacrimae productae fata recludunt,

Denique, Flora, tibi properatus Lucifer axe

Vitaque mortalis non iteranda datur. Flendus erat, flèsti, quem Virtus debuit astris Tempore difficili munere functa, senem.

At nunc flere nefas, P stor cum coelitus alter Missus, ut alterius damna repenset, adest.

Excute corde metus, agitent tibi gaudia pectus, Fulserit haec laetas inter habenda dies. Quanta Virum sequitur superûm spes luce nitentem Alma, quanta salus hoc veniente venit!

Æterni hic fuerit verax Pastoris imago,

Hic sibi commisso vixerit usque gregi:
Pro quo nec metuat, tulerit quae daemon's ira
Bella ferox, mortis nec cadat ante minas.

Non vitae illecebrae capiant hunc desidis unquam,

Quem constans ovium sollicitabit amor:

Has, ubi pinguescant lectissima pabula, ducat, Praebeat et potum, quae magis unda nitet.

Devius a recto nec tramite flexerit error, Ne rabido abreptas bellua dente voret.

Non has, acris liyems cum saevit, frigora laedant.

Non ardor referens tempora sicca canis.

Sed nunc in stabulis, nunc stratae in mollibus umbris

Id vitent damni, quod gravis hora ferat. Ne qua ruat praeceps adiens praerupta locorum

Compescat virga, voce sed ante, vigil:

Lucifer educat septis, ad septa reducat Hesperus, occiduo sole cadente die.

Quod si languentem, si quando viderit ullam, Donec erit languens, langueat ille simul;

Illius et studeat, si qua reparare salutem

Possit, et omnigenam flagitet artis opem. Et dum moestus agat reliquas, comitetur euntem Cura memor, solitum nec canat inter onus.

llas etenim cernens passim per prata vagantes, Cogitet absentem, nec velit esse procul: Sollicitumque premat, quam liquit viribus haustam, Assiduus, miseram succubuisse, timor.

Nox oritur frustra, non dat nox atra quietem, Claudere non patitur lumina lassa dolor,

Qui usque animum frangat, donec solabitur aegrum Pristina languentis jam renovata salus.

En tibi quantus adest, qui nunc regat, alma, vigentem, Flora, tuum forti sedulitate gregem!

Eventura cano nen mendax omina vates, Vera, Deo quando flante futura loquor.

Hic amor, hic decus omne, hic et tibi dulce malorum Usque levamen erit, praesidiumque potens.

Semper amatus amans totum feliciter aevum.

Hic aget. hic plenos non cadet ante d es.

Quare exsurge animo, veteres oblita labores

Restituare tibi, candida fata jubent. Quid cessas? gratare Patri, gratare Magistro,

Quid cessas? gratare Patri, gratare Magistro,
Certa det Obsequium pignora, certa Fides.
Sic etenim Pastor, velut auspice laetus amore,
Quod metuebat adhue, aggredietur opus.

AD ALOYSIUM MESCHINIUM

QUUM PRIMUM AD ARAM SACRIS OPERATURUS ACCEDERET

ELEGIDION.

Funde, licet, lacrymas tanto insignitus honore, Mille quidem causas, cur lacrymeris, habes. Munera summa tenes, sed quo peragenda periclo! Heu quam multa gravi pondere turba perit! Hostis multus adest, cujus cum fregeris iras, Artibus usque novis ad nova bella redit. Tu tamen impavidus primis conatibus obsta. Et referes Christo magna trophaea duce. Cum tibi Coelestis pectus succenderit Ignls, Spes alat, et firmet non peritura Fides. Hac nunquam metues Inferní luce tenébras, Hac Te non fallet, quae sit ad astra via. Hac fueris Lampas, summo hac Urbs mystica monte, Vita, medela, salus, semita certa poli. Haec onus Angelicis metuendum viribus una. Una Tibi, ut par est, sustinuisse dabit.

Non Te sic fretum tentabit blanda voluptas,

Non despectus bonos, non reprobanda quies,

Non aurum mendax, miseros quod perdit amantes,

Dum Coeli immemores in scelus omne rapit:

Discipulus testis , qui Christum prodidit auro: Quid non mortales cogis avara fames!

Mundus inops inopes sua reddit signa secutos, Perfidus et Mortis mittit in arbitrium.

Nam Tu quaeris opes, non quas Fortuna ministrat Caeca suis, sed quas non violanda Themis.

Nec Tibi deficient, si, qui Te duxit ad aram,
Pectore constiterit Relligionis Amor,
Spernere pro Christo qui fortem cuncta jubebit,
Multa pati: vires sufficit ille pares.

Sed quid vana loquor? nam totus Numine plenus Quid, nisi quae fuerint Numine digna, feres? Eja age, rumpe moras; Christus vocat, annue, voti Templum compos adi. Te manet ara frequens.

Pone modum lacrymis, solemnes indue vestes, Confice mysterium, Numen adesse jube;

Expiet ut culpas, ut placet Victima Patrem,
Ut referat grates, praesidiumque ferat.

En, laetare, Deus venit, en venit astra relinquens, Omnia cui parent, ad tua jussa venit.

Quae nos fata premant, et quae pejora timentur, Quae res Christiadum, votaque gentis, habes; Dissipet illa pius, Tu fac, Deus ista secundet,

Candida Pax redeat, regnet ubique Fides.

IN AEMILIUM BARLIUM

DOCTOREM UTRIUSQUE IURIS

AD PRESBYTERATUM RECENS EVECTUM

ELEGIDION.

Heu! heu! quot video Fidei fera bella ferentes Pollicitos Christi signa cruenta sequi!

Nunc peritura juvant, nunc immortalia sordent, Mentes error habet, pectora caecus amor,

Impietas nunc regnat ovans, quae fulmina Coelo Deripuit, nullum cum docet esse Deum.

Hinc vis nulla tenet, stat pro ratione voluntas, Hinc scelus omne furit, Relligioque jacet.

Cerno sacerdotes alios miserescere fati Illius, et forti spernere corde minas.

Ast alios cerno, heu! cerno velut agmine facto Mundi signa sequi, vertere terga Duci. Hinc est labes prima mali, hinc gravis imminet ira Numinis in nostrum jam rultura caput. Qui ingrederis templum primum facturus ad aram,

Qui ingrederis templum primum facturus ad aram, Usque memor reputa, qua teneare fide.

lam Tibi partus honos, votis Deus annuit aequus,

Maxima coelicolis jura negata tenes.

Oui regit imperio terras, coelumque profundum,

Qui vocat ex nihilo qualiacumque potens,

Verbis ecce suis delabi cositur astris

Arbiter Ille tuo subditus arbitrio.

Credita tanta Tibi, sed quam metuenda, potestas!

Quantus es ad vitam, quantus ad interitum!

Mortuus es mundo, vincas ut praelia mundi, Ut doceas alios vincere, vivis adhuc.

Nil temeret culpae Te munera casta tenentem, Vox moneat sontes, vita sed ante, velim.

Haec spectata magis, quam verba audita, valebit, Certam haec erranti sternet ad astra viam:

Nam veluti in speculo culpas perspexerit auctor, Constiteritque simul, qua reparanda salus.

Ulla ministerii fugias incommoda nunquam,

Nunquam te pigeat nocte dieque pati.

Otia quisquis amat, non Christi est miles habendus,
Oui sequitur Christum, militat inde Cruci.

Felix, si fidus, quae voveris, omnia praestes, Si nullo victus tempore deficias;

Quando sic poteris functus certamine vitae Nil conscire Tibi, victor adesse Duci.

DE FERIA SEXTA

LUGUBRIS HEBDOMADIS

Mystica dum recolit, quae sunt hac luce peracta,
Quaenam non frangat pectora dura Fides?
Nunc silices, Templi nunc velum scinditur, atra
Nunc Sol nocte latet, motaque terra tremit,
Commiserata ferum, quo totus inhorruit orbis,
Quo Mors devicta est, Numinis interitum.
Unus ego lacrymis pro vindice sanguine parcam,
Quem pro me voluit fundere tantus Amor?

IN

IMMACULATUM DEIPARAE CONCEPTUM

ANNO MDCCCLV

Viderat Omnipotens oppressum fraude draconis
Humanum prima cum genitrice genus;
Cui veniam sperare nefas, quod pæna premebat
Justitiae vindex Mors minitata reum.
Illius at fatum miserans; Non eruet, inquit,
Quod foveo, certus condere, victor opus.
Exorietur enim communis nescia culpae
Virgo, funestum non subitura jugum.
Filia, Sponsa, Parens fuerit virtute superna;

Verbuin, quo feci sidera, ventre geret.

Nam assensu haec humili redimet, quod prima superbo

Perdidit infelix aequiparata mihi.

Nunc Natura regat, post Lex; at Gratia reguet, Cum Deus humano corpore jura dabit.

Salve Virgo potens: per Te spes nostra revixit, Dum pares nostrum commiserata malum. Felix ille tuus Conceptus jure colendus,
Ut redeunte facit tempore turba memor.
At quae firmasti divina oracula, Mater,
O cur non firmas, quod sine labe nites?
Id Te poscit amor, generis Te gloria nostri;
Cur Triadis totus non videaris honos?
O videare (satis latuit laus ista) subacta
Culpa, dum mire concipereris, ovans.
Yota Pii solare, preces solare piorum,

OUUM

PIETAS CAMAIORENSIUM

IMMACULATUM DEIPARAE CONCEPTUM

SOLEMNI FESTIVITATE RECOLERET

ELEGIDION.

Virgo parens, dubiis spes o fidissima rebus. Omnigenis certum praesidiumque malis; Seu tremeret tellus concussa e sedibus imis, Aut maris irati tunderet unda rates; Seu ruptis segetes effusus nubibus imber Sterneret, aut rabidus finderet arva Canis; Seu raperet furor obstantes in praelia gentes, Et daret immiti corpora multa neci; Seu fureret Morbus nulla superabilis arte, (Funera densabat Numinis ira potens) Error seu varius renovatis horridus armis Impeteret mentes, deficeretque Fides, Mystica seu Petri, licet immersabilis undis, Navis in adverso curreret oceano: O sine labe nitens, elusa fraude draconis, Cui caput invicto conteris ulta pede,

Dum paris aeterni Sobolem intemerata Parentis. Quae delevit amans sanguine Mortis opus; Quae cernis Pietas laudem Tihi quanta recentem Iure colat magno laeta jubente Pio; Nostris, namque potes, tu praesens adnue votis, Ouae fera bella premunt, numine vince tuo. Aspice, ut in vetitum ruimus vitiosa propago, Nec stulti patimur lege tenente regi. Tempora labuntur, quae non teterrima vidit Ætas, quam mersit vindicis imber aquae. Nusquam firma quies, nusquam non damna timentur, Nusquam salvus honos, fraus ubicumque latet. Gens inimica Cruci vult Christi evertere regnum, Id sibi ne desit, perpetrat omne nefas. Explicat Impietas sua nullo signa timore: Heu! heu! quot miseros blanda sub illa rapit! Vindice Te nostris abscedat finibus exspes. Non ferat huc audax Te vigilante pedem. Hic uti praeterito nunquam defurbuit aevo, Magnus at usque fuit Relligionis amor. Acrius exardescat ovans Errore subacto, Et reparet pulchrum, quod fuit ante, decus. Qui sumus, alma, tui, o fac. tecum Mater in aula

Simus, ubi Æterno detur Amore frui.

IN

DEIPARAE VIRGINIS MARIAE

ADMIRABILE NOMEN

ELEGIA.

Non Tibi, Virgo parens, terrae coelique potenti, Certa Salus miseris praesidiumque datum, Contulit Omnipotens nomen virtutis inane, Qui voluit nosci Nomine quanta fores.

Frangitur hoc siquidem prolato daemonis ira, Nil prosunt artes, tela retusa cadunt.

Hoc, si praerupti miscentur in aequore fluctus Ut sonuit, ventus concicit, unda silet.

Hoc si languescat, firmatur robore pectus, Mors jam jam impendens, corripit atra fugam. Unde fluit terris quidquid super astra bonorum est, Pellunturque procul, quae mala saeva premunt? Hinc cadit impietas, hinc pulchrior alma triumphat, Quae reserat coeli regna beata, Fides.

Hoc, veluti aura levis majores suscitat ignes,

Acrior usque animis coelicus ardet amor.

Quid? quod Virgo tuum, coelestia gaudia nomen Cordi est, menti lux, dulce et in ore melos? Quod si cura premat, si spes te deserat aegrum, Vix Mariam recolis, haec redit, illa fugit? Culpa, voces illam si tantum, victa facessit, Pectus et obliti numinis horror habet: Dirus et ipse tibi poenas pro crimine pendis. Solvit et in lacrymas te memor usque dolor. Ouis non mirifico sit voti nomine compos? Quisnam exorata destituatur ope? Testor, quot Pietas majorum, quotque minorum, Pignora certa sui jam monumenta tulit. Non urbs, non pagus, non tellus abdita, mater, Quae Te praesidium non vocet alma suum. Quamvis quid memorem, quae nemo plurima nescit, Virgineum Nomen parta ubicumque sonet? Testis ego, nullus quo luculentior alter, Cui nunquam est vana virgo vocata prece: Sive ego coepissem adversis jactarier undis Rerum, sive metu, morte minante, quati: Ureret aut irae, subitusve cupidinis aestus, Fallax aut raperet mundus ad illecebras; Otia seu facilem tentarent mollia vitae Desidis, aut blandus me novitatis amor -Quare gratus agam, donec mihi vita supersit Hanc ego solemnem, quae Tibi festa, diem. Sic mihi contigat permenso tempora vitae

Diva, tuo fretum nomine, posse mori.

IN MARIAM VIRGINEM PERDOLENTEM

Vivat, matris amor clamat; Mors impia quidnam
Jus habet in natum, cur necet atra, meum?
Omnes qui coluit leges, qua lege peribit?
Crimen ubi nullum, Pena nefanda venit.
Diva sub haec Pietas: Si culpae vixerit ultor.
Quis piet effuso sanguine Mortis opus?
Quid, licet aeternus, voluit de Virgine nasci,
Et, licet innocuus, non patienda pati?
Scilteet ul penam funestis au-ibus aequet,
Dum perit ipse, reis surgat et inde salus.
Pectus uterque movet, mater; tamen imperat illa,
Ut releves lapsum commiserata genus.
Tu pares: soboles Mortis cadit hostia victrix:

At dolor heu! quantus Te dedit esse piam.

AD CAROLUM JULIANUM

Quum and sodales a sacris expeditionibus Calestis Epuli primum particeps fuisset

Carole, qui nuper tanto es dignatus honore,
Quanto siderea non datur arce frui,
Tutus ab insidnis, mundique remotus ab aestu,
Nunc meditaris opus, quod tulit almus amor;
Pectore et illapsum quod Numen clauseris hospes,
Tantulus immensum l solveris in lacrymas;
Solvere, res tanti est, quando non pulchrior unquam
Causa Tibi lacrymas fundere forsan erit.
Exprimat has Pietas cum pura, Fidesque, animusque
Gratus, et infandus desipuisse dolor;
Dignior offerri quae possit victima Cœlo?
Quid potius lacrymis eliciente Deo?
Desinat ut tandem dulcissima flere voluptas,
Dum Tibi Christus inest, concipe corde preces.
Vota sed ante cave ne non suscepta relinquas,

Quae tamen esse putas anteferenda, velim.

Multi multa vovent, quae post oblivio delet, Quod non sumpserunt viribus aequa suis. Sed tu vota memor, quae non susceperis impar, Solve; tibi quantum muneris illa ferent! Ouos tua submittat primos aetatula flores. Sic soli o crescant, sic oleantque Deo. Sit Gonzaga t bi testis : nunc flosculus horti, Ver ubi perpetuum, non periturns olet, Hic etenim primum cœlesti munere pastus Vovit magna, tamen non violanda, puer. Tanta tulit, fecitque brevi, quae tempore Virtus Maxima post longo vix peperisse solet. Unde haec orsa, nisi cum primum pronus ad aram Excepit Christum pectus amore calens? Hinc lux orta, dedit quae secli nocte subacta Cernere, quod mundus deperit, esse nihil. Hinc ea, qua retulit, quot livida bella, triumphos, Vis, quae portendit maxima quaeque recens. Obstitit hinc frustra illecebris armata voluptas, Saeva quibus miseros sub sua signa rapit : Obstitit et frustra regali splendidus ostro Debitus haeredi morte parentis honos. Ouidquid habet tellus, caeli inflammatus amore Spernit, et ad veras fertur auhelus opes. Impatiens terrae properat sibi sidera votis, Et petit aligeros aliger ipse choros: Nec petit incassum; nam vita hic puriter acta. Nunc agit, acternus sol ubi luce beat;

Fortis ubi primae fulget tutela juventae,
Neo sinit exoraus destituatur ope.
Hic tibi cœlestis vitae florentis imago,
O regat ad vitae regna beata pedem.
Non secus ille feret te per discrimina rerum,
Fervido ut in pelago sidera certa ratem.
Hujus ad exemplum mortales temnere fastus
Incipe, et, ut discas vivere, di-ce mori,

Non hic, quod cupias, non est, o Carole, dignum:
Cælum vota petant fervida, sperne solum.

Et qui Numen habes, spes concipe Numine dignas : Quam Gonzaga tenet, Te quoque meta manet.

RODULPHO RIDOLPHIO

AD MENSAM EUCHARISTICAM

PRIMUM ACCESSURO

EPIGRAMMA.

Quae Te mensa manet! quae mystica Numinis esca Alma, Rodulphe, Tibi suscipienda vocat!
O nimium felix, si, quem nunc deperis, hospes Cœlitus illapsus, quae sua dona, ferat!
Nec Tibi defuerint haec, si comitetur ad aram
Te dux terna regens, Spes, Amor, atque Fides.
Ista docebit iter, debit aequas altera vires,
Ille, movente Deo, fortia facta geret.
Quae Tibi fausta cano, bonus o Deus omina firmet:
Sic fuerit mecum laetius uterque parens.

PIO NONO

P. M.

FLORENTIAM INVISENTI

Ouos Tibi numeros inelegantes Lingua qua populis ferox subactis Roma jura dabat potens ubique; Quaque Christiadum Pater supremus Creditam imperio fidem tueris Custos salvificae vigil Sionis; Quos Tibi ferimus nihil venustos, Hos, inquam numeros velis, precamur, Excepisse, Pie, ut soles benigne, Quidquid filioli obsequentis ergo Exhibent animi, exhibent amoris. O si tanta foret Tui canendi. Laudis quanta Tibi seges, facultas ! Virtutes equidem, quibus coruscans Sedis Romulidum decus feraris, Summa tollere ad astra niteremur.

At si quando, Deo auspice, id licebit (Ah | cur non properat diem voluntas?) Tum quidquid valeat (nec acta fallent Fidem) mens animi Tibi valebit. Sed nostram mala quae premant juventam, Oui vides, procul, o procul facessant Fac , Pater , prece nescia repulsae , Ut satis patuit superque nuper, Ouum Te flevimus beu nefas! coactum Fuga praecipiti exsulare, ut atro Turbine eripereris ingruenti, Saeva quo Tibi, quo Gregi imminebant Pastor, damna tuo, nisi adfuisset Praesens numine Christus ille vindex, Quo stat Relligio, et tuente stabit Loco immota suo, licet potentum, Ouotquot orbis habet, furor cruentus Icto foedere dimovere stantem Ausus, in scelus impias obarmet Iras, quas acuat fremens Avernus. O nos usque bonus regas labantes Ne fraus callida, quae studet catenis Incautos dare, quot potest, triumphet. Exorata Tibi Parens superna Quam Judex sine labe praedicasti Dudum primigena, orbe gestiente, Notes auctet ope, o fac exsulantes, Ouos tunc blanda suis petat licebit,

At frustra illecebris petet Voluptas:
Turba quam scelerum frequens adurget,
Contemptrix Superûm, nefasque in omne
Non tenente ruens timore fertur.
Sic, nos si Deus audiat secunda
Dexter aure, vices rependet aequus
Et dignas utinam Tibi rependat,
Nomen cui Pietas dedit merenti,
Et novos peperit Fides triumphos.

IN PIUM NONUM ·

P. M.

FLORENTIA DISCEDENTEM

Ut genitor natos, quos numquam viderat ante,
Protinus a visis cogitur ire procul;
Quorum dulcis amor moestum comitatur euntem.
Nee patitur memori pellere posse animo;
Sic, Pie magoe, alio communem vota parentem
Dum Te justa vocant, deseris Arnicolas,
Heu brevior, lacrymans lacrymantes deseris, hospes!
Ut pateat, sobolis sit Tibi quantus amor.

AD IOANNEM HYACINTHUM LAMBERTIUM

FAMILIAREM SUUM BENEMERENTISSIMUM

AUCTOR

GRATI ANIMI ERGO

Lamberti, hunc habeas velim libellum, Pignus praecipui pusillum amoris, Quamvis horridulum meum sodalis, Quo fuit Tibi nullus arctiori Fide junctus adhuc, nec immerenti: Nam quot novi homines benigniores, Ouem sensi mihi Te benigniorem? Nullum, nullun equidem: domi, forisque Donec vita sit usque praedicabo, Misello citus ut mihi affluisti, Tum cum bella moveret impotenti Praepotens fera, callidusque livor. Quando illum recolo diem nefastum, Quo me perculit, ut ruens sagitta. Florae municipes suo haud merentem Nuntius pepulisse me Lyceo,

Caecis artibus improbissimorum. (Quos tamen mala perdidit voluntas, Inussitque nota Themis pudenda, Marcelloque tuo dedit triumphum) Quando, inquam, recolo diem nefastum, Subis Tu prior omnium meornm Centum quos habeo bonos sodales, Subis et merito omnium ipse primus, Opem qui prius indigo attulisti, Vindex factus honoris ante laesi, Prima postea causa restituti, Ouamobrem hunc habeas velim libellum Pignus praecipui pusillum amoris, Ouamvis horridulum, tuisque longe Imparem meritis: at memor voluntas Ouod sistit, dubitem id Tibi probari?

DE ABRAHAE FIDE

CARMEN.

Iusserat excelso mactari vertice Orebi Omnipotens, Abrahae qui proles unica, Isacum, Spem, colunenque domus, quem laetum immota futurae Auctorem gentis numero quae aequaret arenas Aeguoris et toto rutilantia sidera coelo. Fata dabant: tamen haud anceps mens illius haesit. Naturae victrix jam nunc audita facessit, Certa fides, coelo nil non audere jubente: Excussoque gravi resoluto membra sopore, Eja, age, rumpe moras, fili, caelo poscimur ambo: Ouo nos jussa Dei poscunt, properemus oportet. Sic ait, et sub corde premens, quod mente volutat, Ancipiti- fallit natum sermone rogantem Plurima, et ostendit mendaci gaudia vultu. lamque morae impatiens, ut erat, fortissimus heros Cuncta parare jubet, vult cadat hostia proles,

Aureus ante diem quam sol subduxerit orbi. Iam famuli peragunt celeres mandata jubentis: Culter adest, adsunt ligna, iguis, victima, asellus Qui portet collecta sacris, nec servus euntes Oui comitetur, abest, operaque adjutet utrumque. Ingrediuntur iter properantes, ore sereno, Non animis tamen ambo pares, cum filius ultro Sic prior, o genitor, quaenam mactabitur, inquit Hostia? numne satis culter? num lignaque et ignis? Et pater; haud deerit, quam poscimur, hostia, fili, Parce metu, qui cuncta potest, dabit ipse quod optat. Hic, fuerat quae victa prius, Natura parentem Vicerat: at virtus coelesti robore firmat. Summa videbantur non longe culmina Orebi, Ouo spes tanta sui generis, tantusque suorum Adproperabat amor, quae se tam saeva manerent, Nescius: ergo sui patris dextra occidat insons? Num voluisse Deum hoc scelus ergo putandum est? Senserit haec alius, sed non haec sensit Abrami Mens confisa Deo, cui se devoverat, uni. Ima premunt montis: rupes hinc inde minantur Lumina quae visu terrent, quae pectora frangunt. Fortis at ille tamen scandit comitesque sequentur. Cum prope circuitu longo juga summa tenerent; Nunc sistamus ait, non omnes ibimus ultra: Unus ego pergam solo comitatus Isaco. Haec ubi dicta dedit genitor, gemituque represso Natum onerans lignis famulumque asinumque reliquit.

Inde silens iterabat iter cum prole silenti Nescio portendens quid sic ferale futurum: lamque locus fatalis adest : hic hostia coelo est Numinis imperio dextra mactanda parentis: Ligna parata struis jam disponuntur ad instar: Stat genibus flexis hac heu! periturus Isacus. lamque rotat ferrum.... sed vox audita repente Te mactare Deo sobolem voluisse sat esto! Vivat Isac, nomenque suum per saecula regnet. Non stupet ille secus, quam quos afflaverit ignis: At simul ipsa sui est mens prorsus reddita compos, Gratus inhesaustae pietatis munera laudat, Quemque videt dumis haerentem cornua caprum, Immolat explicitum laetus pro sospite nato; Nescius aeterni fuerit quod imago Parentis, Oui sibi mactari unigenam pro numine laeso Aeternum sineret primaevi criminis ultor.

AD FRANCISCUM RIZZOLIUM

Medico ab ipsa juventate praestantem, nunc

in Liceo Magno Bonionensi Praefectum clinicae tradendae.

ELEGIA.

Jure tibi victrix circumdat tempora laurus,
Inciltà quam virtus ingeniumque dedit.
Jam nunc sublatas sibi Mors dolet impia praedas,
Plurima morborum quas dare turba solet.
Cautus enim reprobas, quae pharmaca suggerit usus,
Quin meditata simul mens probet ante sagax.
Sic hominum vitam non illa conficis arte,
Qua labefacta foret restituenda salus.
Laudis quanta manet jam Te seges ampla merentem !
Quantus at immerito livor iniqua parat!
Non tamen hoc animum despondens fortiter urges
Certus opus: vires sufficit artis amor.
Conscius ipse tibi, quanto sis nomine habendus,
Gentis et omnigenae quantus in ore sonas;
Omine pergis iter felici viribus aequum

Securus, mendax quos ferat aura sonos.

Aureus ut tegitur si quando nubibus atris Sal, ubi nimbus abit, purus ut ante redit; Mon secus illa tuae florentis gloria famae Intemerata nitet deficiente nota: Splendida quam celebrant certae miracula dextrae, Tabida cum ferro corpore membra secas. Testis ego, refero tibi, qui prope funere mersus, Acceptum vitae quod mihi restat adhuc. Heu mihi qualis eram! Morbo cruciabar acerbo. Nullaque spes animo, qua regeretur, erat. Maesta dies, caecis nox maestior atra tenèbris, Qua vigil effingit pessima quaeque metus. Quaerebam matris, fratrumque atque ora sororum, Mentis inops, oculis tam procul illa meis; Cum tu dexter ades missus mihi coelitus aegro. Doctus et ignarae destruis artis opus ; Et mihi (succurrit) subridens ore benigno Dicebas: Trepidos excute corde metus: Est superata mali vis, es discriminis expers; Quo spes nuper abit, hoc abeunte redit: Et matura redit : fuerit vix Lucifer ortus Alter et undecimus, corpore sospes eris. Facta fidem superant: citius me Felsina dicto Viderat ire suas obstupefacta vias. O utinam sospes tu vivas utilis annos, Quos aliis gemina ducis ab arte potens!

Haec ego suscipio quae fervida vota Sacerdos Jure tibi, firmet sic Deus ista bonus!

AD JOACHIMUM BENINIUM ADV.

IN

LUCTUOSISSIMAM CALAMITATUM EIUS ACERBITATEM

ELEGIA.

Conjux ante alios fueras lactissimus omnes, Unice ab egregia conjuge amatus amans.

Sortis at invidia heu! nimium mutabilis, Illa
Fit subito infandus funere mersa dolor.
Mutui adhuc geminum pignus superabat amoris
Natae, dulce decus deliciumque domus.
Utraque erat gnavi dulcissima cura parentis,
Incertum, major utra futurus honos.
Altera nupta recens virtutibus aemula matris,
Altera adhuc juvenum nubilis ardor erat.
Has quoque Mors rapuit primo sub flore juventae:
Heu! heu! quid superest, unde vocere pater?
Mansisset, fuerat qui ter solator, Joseph!
Mansisset saltem cladibus in mediis!
Vix tamen Ille tuae sic casum fleverat Hebes,
Dulcius ut nequest fundere earmen olor;

Cum patriam repetens matris revocatus amore, Adfuit ut primum, Morte minante, fugit; Sed fugit beu! moriens, morientem suscipis hospes, Oui moestum paullo dixerat ante vale. Praescius ah! forsan, quem Sors tulit impia, casûs. Marmore ut in memori verba notanda monent. Ouid collata juvat sententia docta medentum? Pharmaca nil prosunt, Ars tremefacta silet. Nulla Tibi, ut carae producas tempora vitae, Intentata manent, spem tamen usque foves: Quae fulsit mendax, ceu sol in nubibus atris, At superante metu non reditura fugit: Occidit ante suos, quod non promiserat, annos, Ingenium Ille ferax, Italicumque decus. Nuper erat pollens qui viribus, integer aevo. Nuper amor nostri et gloria nuper erat; Nunc desiderium, nunc cura est plena doloris, Plena voluptatis res modo qui fuerat. Quot pereunte simul perierunt commoda in uno, Qui virtute fuit praeditus omnigena! Flebilis ah! cecidit, sed non mage flebilis ulli, Ouam Tibi, cui multo nomine carus erat. O quoties egomet tua vidi fata querentem Ingemuisse malis, imbre rigante genas l O quoties ... Demens quid nunc tna damna recordor , Addita qui defles funera funeribus? Jam satis ah! flèsti in communia damna, superque

Dilectos manes laedere parce pius.

Virtus pergat adhuc splendescere clara triumphis, Nunquam victa suis fortior ipsa malis.

Dulces illae Animae, Superûm jam sede receptae, Aeternum vivunt, est ubi vita Deus,

Hic viget alma quies, libertas usque vigebit, Pax ubi plena manet, lex ubi solus Amor.

Felices Animae, quas tanto e gurgite ad oras

Perpetuum laetas aura secunda tulit l

Jamana triumphati bibarent oblivia mundi

Jamque triumphati biberent oblivia mundi, Ni memores nôstri sollicitaret amor.

Hic facit, ut vigiles in nostra pericula semper

Defendant nobis quidquid obesse timent.

Hic facit, ut dextra quaecumque ad sidera scandunt,
Audiat aure Deus fervida vota, preces:

Et dabit hic miseris, simul ac nox ingruat atra.

Daemonis ut victor spiritus astra petat.

Jnterea nostri sint haec solatia luctûs,

(Quandoquidem major nulla medela mali est);

Dum fuerint nobis communia gaudia Nostris, Splendet ubi aeterno Sole micante dies.

AD HENRICUM BINDIUM

SACERDOTEM CANONICUM
IN PATRIO COLLEGIO PISTORIENSI
RHETOREM PRAESTANTISSIMUM

IN OBITUM

IOSEPHI ARCHANGELI SACERDOTIS

VIRI CLARISSIMI DESIDERATISSIMI

Ergone Te primum video, ut succurrat ademptus, Oui me discruciet, tam m do laetus, amor? Heu! heu! qualis erat, quem flemus, flebimus ambo, Doctrina, officiis, moribus, ingenio! Publicus Italiae occidit, eheu! luctus Iosepu: Quantus honor studiis, hoc percunte, perit l Hunc Tuscae, hunc Grecae, hunc Musae flevere Latinae Quod sibi praereptum sit decus ante diem. Invida, quae pen rit, numquam deleverit aetas: Tanta tulit juvenis! quanta tulisset adhuc! Exactum, patriae quod linguae secula poscunt, (Coeptis namque fides certa) dedisset opus. Ast aliter visum Superis; quis fata recludat? Fortiter illa pati qualiacumque decet. Interea spes alma levet nos sede futuros, Noster ubi vivit non moriturus amor.

IN OBITION

LAURENTII GARGIOLII

ADOLESCENTULI DESIDERATISSIMI

IN SPEM OPTIMAM

EFFLORESCENTIS

ELEGIDION.

- Curnam me subito liquisti funere, curnam?

  Dum meeste ingeminas, o miserande nimis;
  Filius ecce tibi delapsus sede piorum
  - Solaturus, ait, « Desine flere, Pater:
- Namque ego, qui fueram tibi creditus, astra pererrans
   Solis inoccidui luce beante fruor.
- Quas iussit Natura, Fides abstergat amaras
   !am lacrimas: nati gaudia flere nefas.
- Me potius laetare malis, laetare periclis
   Omnibus ereptum, quae subiturus eram.
- Ille mihi frater me longe carior ipso,
   Aemulus in studiis, assiduusque comes;
- Mascula qui proles modo vobis una superstes,
   Quae non sponte tuli, damna repensa dabit.
- Quem tepida aura fovet, quem roscidus irrigat humor,
   Blandior ut prato flosculus in viridi;

- Sic auctus virtute nova crescentibus annis
   Ille novis vigeat pulchrior usque bonis.
- Dilecti salvete mihi, salvete, parentes,
   Pervigil e coelo queis meus adsit amor.
- « Vivite, quod mihi non licuit, feliciter aevum, Este duces reliquae, praesidiumque domus:
- « Et quoscumque Deus patiatur ferre labores, Invicto hos alacres exsuperate animo:
- Namque ubi transierint permensae tempora vitae,
   Unde ego sum felix, vos, quoque fata manent.
   Talia quum fuerit LAURENTIUS ipse locutus,

Tunc dolore tamen conficiaris adhuc ?...

IN OBITU

LEOPOLDAE CONJUGIS SUAE

PETRUS GARELLIUS

ACERBISSIMAM VIDUITATEM

ELEGIA.

Laetus eram laeta Tecum, dulcissima conjux, Nunquam fida magis pectora junxit Himen -Heu! mihi qualis eras, quoties succurrit, amaras Totus eo in lacrimas; discruciorque memor -Corpore praestanti, longe praestantior, alta Quae mens celabat suspicienda bonis; Ter fueras mater; referebat terna parentem Proles, quam geminus dulcis alebat amor -Exemplum nuptis fueras mirabile, rarum, Quale recens aetas vidit, et obstupuit lamque mihi felix in terris esse videbar; Quae bona sors dederat, spes mihi firma dabat. Suscipienda super nam quae mihi vota fuissent. Omnia sola mihi quum, mea vita, fores? Ast heu nulla manent malefidae munera sortis! Visa diu vivax funere mersa jaces -

Vix luna novies renovata, in luminis auras Formosum dederas in mea vota marem; Vix Tu prima recens tuleras dulci oscula nato, Et matrem risu noverat ille suam; Quum solata tuum ... curnam solata maritum, Si cadis ante tuos collacrimanda dies? Arbos icta ruit ceu fulminis igne trisulco, Quae reliquas inter sustulit alta caput; Non rigidas hiemes, tempestatesque sonoras, Non rabidi metuens tempora sicca canis; Nunc prostrata gravis dolor est communis, ut ante Illa stupor fuerat, robore fixa solo; Vivida quae peperit languent arbuscula circum; Percita sunt adeo matris ab excidio! Non secus, o Leopolda, cadis florentibus annis Condere Tu Pylii saecula digna senis -Quum moritura mihi, quum parvis oscula natis Maesta dares moestis, imbre rigante genas, Nunc quoque succurrit; succurrunt verba suprema. Supremumque datum, corde tremente, vale. Quam cito labuntur mendacis gaudia mundi l Candida mane dies, vespere nigra subit, Ille tuo, fili, fueram qui laetus ab ortu, En subito moestus conjugis interitu -Tam cari heu capitis quod sis cum foenore natus, Me (dolor excuset) te genuisse piget. -

Quid miser hic faciam? Quid post tua fata superstes, Conjux I qui possum vivere solus adhuc?

- Nunc mihi vita gravis, nunc mors optabilis ipsa,

  Dulcia quae fuerunt, nunc mihi felle madent –

  Pubblica qui nuper celebrabam, sola pererro,
- Pubblica qui nuper celebrabam, sola pererro,
  Nnnc non humano quae loca trita pede.
- Vox ubi laeta sonet, subeunt ibi gaudia nostra; Intereunt uno quam bona multa die!
- Te revoco in mentem, revocatam flere peremptam Cogor, et ipse mei sic faber esse mali.
- Te voco per lucem, Te quum nox alta quietem Attulerit miseris, Te, mea cura, voco.
- Te interdum videor sic dulce audire loquentem, Ouum mihi deprimitur mens agitata magis.
- Desine flere, satis me flèsti, Paulle, quid urges?

  Parce, precor, manes laedere, parce, meos -
  - Non prece, non lacrimis, non votis fata recludas, Haec immota vicem non subitura, manent.
  - Quam extinctam defles, felix super aethera vivo, Vivere tum coepi, quum tibi visa mori -
  - Haec et plura milii blandus solatia fingit,
- Nam quae desertus non sibi fingat, amor? Ignis ab infusa, ut fervescens acrius unda
- Crescit in immensum, qua cohibendus erat; Sic ferus insanae, qui paullum quieverat ardor Mentis ab auditis, saevius inde furit -
- Cur ego Te vidi, cur lumina conscia flammae,

  Ouae, vix Te visa, pectore inarsit, erant -
- Otia sive tenent me ruris, sive tumultus Urbani, nunquam desinis esse comes

113

Dura nimis, vigilem, seu claudam lumina somno,
"Heu desiderio, discrucians animam!
Nam misero quamvis Te mors inviderit atra,
Nunc etiam primo pectus amore calet.
Decrescens aliis, crescit mea cura morando,
Vires jam validae sufficit hora sequens.

Non ea profuerunt, aliis quae saepe fuere

Argumenta salus : spes mihi nulla manet.

Nunc frustra mutare vices, frustra solatia quaero Quo me cumque ferant, Te comitante, pedes;

Saevus amor venis alit insanabile vulnus.

Quid javat huic medicas applicuisse manus?

Ardor quo crucior non est superabilis arte, Nitor et huic frustra ponere posse modum.

Uror, seu loca sola petam, aut celebrata frequentem; Uror, seu studiis mens operosa vacet.

O quae invita licet, tot maxima damna ferebas,

In partem haec repares, o bona, namque potes.

Si qua mei, ut quondam pectus Tibi gratia tangit, Et licet astra premas, hactenus illa manes:

Si promissa Tibi sub funus multa roganti

E memori nondum deciderunt animo;

Si nova Te propter sprevi connubia, necdum est, Quam tibi jurabam, crimine laesa fides;

Ille tuo nuper casu perculsus acerbo,

Ille tuus coniux intemeratus amans,

Deprecor hoc mihi tantum, hoc tantum (nescia quando Flecti, qualis eras, cernere fata negant);

Vivis ubi aeternum felix, e sede piorum Solatura virum dulcis imago veni - Quae cernis, quanto fortunae turbine verser, Et sine Te omnigenis torquear usque malis; Quae dolor es vigili, fac saltem nocte silenti Dum me somnus habet, sis requies animo. Sis saltem in somnis, o sis, avidaque beatus Almos aure bibam, quos dabis ore sonos. Nam tua, languidulis ceu fusus floribus humor, Vox audita mihi dulce levamen erit -Die primum optatum longe non abfore tempus. Quo, Leopolda, tuo restituare viro -Si tamen invito contingat serior aetas, Et sua damna mihi pigra senecta paret : At natos miserata tuos, miserata labores, Quos heu! coguntur cum genitore pati; Plurima quanta premunt, quae nos discrimina, nôsti. Ne fac, quaeso, tua, destituamur opel... Inconcussa fides, qua victrix astra petisti,

Quae docet errantes una salutis iter, Nos quoque firma regat, ne falsis artibus error

Quando procul recto tramite caecus agat. Sic ego te prorsus non amisisse videbor, Sic tuns in genitis sit redivivus honor:

Oui ut reddunt facie, reddent te moribus isdem : Semina cum fructum sic vigilata ferant. Tum precor emensus tristissima tempora vitae

Denique ab exsilio devocer in patriam: Non sine prole tamen, noster, fidissima conjux,

Laetus ubi vigeat, qui modo moestus, amor.

GALILAEUM

FILIA COELESTIS

PER VISUM ALLOQUITUR

ELEGIDIUM.

Luce carens memori dum sidera mente pererras, Cernere quae velles, nec, miserande, potes, Quae tibi tantus amor fuerat, quae sola voluptas, Solaque lenimen, praesidiumque malis;

Obvia Caelestis Te solatura dolentem, Hos dedit optatos ore beante sonos.

- Vocem agnosce meam, quae Te non sponte reliqui,
   « Filia debueram quae superesse patri;
- « Non ego, si Superi me audissent auribus aequis,
  - « Non ego tam propero funere mersa forem -
- « At sua quemque premunt mutari nescia fata,
- Obnitare licet, non subeunda minus:
   Addita nunc coelo, te, qui me carior ipsa
- « Nuper eras terris, illa ego semper amo:
- « Quique memor jussit me nunc de sede piorum
  - « Delabi, custos te vigilabit amor -

- Quare exsurge animo, fortura haud fractus iniqua,
   Quod breve restat adhuc, confice fortis iter: -
- « Propositi que tenax, qui fallax obstitit Error,
  - « Vinces: edomito tela retusa cadent.
- · Oul tibi constanti firmavit robore pectus,
  - « Nunquam eius certa destitueris ope.
- « Conscius ipse tibi, nulla pallescere culpa,
  - « Neve ausum in sanctam solvere verba fidem :
- « Non secus ac cautes, fluctus quae immota refringit,
  « Saevas sperne minas in tua damna vigil.
- Qui veri est vindex, est vindex Numinis; atra
  - « Praelia quae vincant, sufficit arma Deus.
- « O te quanta manet perfunctum gloria vita l « Iamque dies votis sollicitata venit.
- Omnia fonte suo ardentem hausta quiescent
   Vera, diu frustra mente petita, sitim -
- « Nam simul e caeco digressus carcere, liber
  - « Spiritus attigeris regna beata poli;
- Occidui solis quem lux defecerat alma,
   « Splendeat Æterni non subitura vicem.
- Sic fata, et lacrimis oculos suffusa nitentes Caelestes remeat, venerat unde, plagas -
- Tuque auctus virtute nova, fata aspera rumpis: Inde triumphantum sidera scandis ovans.

DUM PLORENTIAE IN AEDE S. CRUCIS

PARENTALIA CELEBRARENTUR

TUSCORUM MILITUM

QUI

AD CURTATONEM FORTITER OCCUBUERUNT

ELEGIA.

O fortes animae, quos vitam fundere multo
Tantus in Italiam vulnere jussit amor I
Hic, ubi praestantum surgunt monumenta virorum,
Quorum fama viçet major ab interitu;
Pulchrior effulget Pietas, quae moesta quotannis,
Fortia dum recolit hellica facta memor,
(Perpetuum unde sonet vestrum per saecula nomen,
Emicet et virtus laudibus usque recens);
Solvitur in lacrimas superûmque hominumque potenti,
Supplicat, ut miserans vos super estra vocet.
Nec sperata fidem fallant, quando hostia Patri
Aeterno soboles imperet omnipotens,
Quae scelerum labes iterumque iterumque piabit,
Hac, oblata magis quae nitet alma, die

Non alia aethereo qua surgit tristior axe, Dulcior at nobis non tamen ulla venit -Nam sit vestra dolor quamvis jactura, voluptas Vestra tamen forti est gloria parta nece -Ouam non vincet edax obliviscentibus annis -Aelas, nec flet posteritate minor -Audiat hanc memores per fastus aemula pubes, Augeat et patrium gentis amore decus -Non erit in cassum, quae Mincius perfluit unda Pinguia, quod Tuscus tinxerit arva cruor: Austriadum quum vestra manus tot millia terret, Quae tamen innumero tantula ab lioste cadens, Pugnat adhue animis, et adhue in praelia fertur; Pectora robur habent, lumina torva minas -Graecia tercentos non jactet fulmina belli, Firmius unde suum constitit imperium: Aemula nec Fabios Urbs efferat alta Quirini. Gesserit armipotens maxima quaeque licet; Libertatis erunt patriae monumenta tuendae Utraque, non vestris anteferenda tamen, Plurima sint forsan, jaceant quae in nocte profunda. Quae Livor caeca callidus arte premat. At quae fama tenet, quae secula nulla silebunt (Quandoquidem tanto lumine clara micant!) Si mihi fas esset, si fas baec dicere saltem Quo sermone vetus Roma locuta gravi est!

Non deerit quae vestra tamen benefacta camoena, Nomina ne pereant tempore victa, canat - Quo sparsistis humum dicentur sanguine nati,
Itala queis tandem terra triumphet ovans;
Quando mares animos acuistis fortiter actis,
Ut vobis coeptum prosequerentur opus —
Nec pugnata recens tulerunt quae praelia palmas,
Dulce quod optatur, tempus adesse negant —
Quae nocuere, favent, arrident omnia votis;
Hostis jam minitans in sua damna ruit —
Nil non ausa nefas elusis occidit armis
Fraus; proh turpe! suis illaqueata dolis.
Oh quae portendunt optatas omina sortes,
Solliciti dubias quas vigilastis adhuc;
Dilecti manes, firmentur munere vestro,
Iamque petita diu fulgeat alma dies,
Qua, fortes animae, per vos jam coeptus haberi,

Integer Italiae restituatur honos.

DE BELLO

A GALLIS ITALISQUE IN AUSTRIADAS

FELICITER GESTO

QUOD PAX EX INSPERATO CONSEQUEBATUR

TOTIUS ITALIAE LIBERTATEM

PARITURA

ELEGIA.

Vix bene mensus erat decies sol aureus orbem,
Ut spes heu! mendax occidit italica;
Cum regno Ille potens, regnique potentior arle,
Qui vigil Europan temperat arbitrio;
Adfuit Ausoniae, patriae telluris amore,
Adfuit ingenti commiseratus ope.

- « Pone modum lacrimis, animos attolle, resumes
  « Sceptra, quibus victrix jura ubicumque dabas.
- Quae gemit indigna Libertas compede vincta,
   Vindice me reparet, quod fuit ante, decus.
- « Foedere jungantur percusso signa, rependat « Ut memor Italiae Galica terra vicem:
- « Utraque pacis amans, studisque asperrima belli
  - Pacis compos erit, si prius arma paret:

- « Provehat in melius se per commercia rerum « Utraque, et alterius viribus auctet opes -« Provocet hanc hostis nullus, quin provocet illam, « Quin solvat poenas ausibus ille pares -Dixit et innumeras, sociato marte Sabaudo Regi, cui virtus asserit imperium. Acrior obstantes iterumque iterumque phalangas Fudit, ut exsuperent semula facta fidem. Iam, quae fota diu, maturis proxima fatis. Spes erat oppressis, plenaque certa salus; Ullaque, tentarent qua freti praelia, victis Vix superabat adhuc, cladibus horrificis, Gallica densabant quas aera tonantia, solers Principis ingenium quae dedit arte nova, Ausoniumque genus, quo non praestantius armis, Cui stat pro patria vincere, sive mori; Cum spes illa, ferax velut arbos icta trisulco Igne Iovis, subita pace perempta, cadit, Mens heu nunc etiam, nunc heu meminisse recusat Excepit quantus gaudia quanta dolor l Ergone quod tantas peperit Victoria laurus, Plurima quod tellus sanguinolenta rubet; Ergone quod forti Gallo, fortique Britanno
- Quae cupere ipse dedit, num peragenda neget? Qui reges, qui regna simul, qui numine gentes Firmat, ubi cernat jusque piumque coli;

Nitimur auspicibus solvere colla jugo, Id non profuerit? Cur Deus abnuat aequus? Ille idem spreta si relligione protervos Quos super astra videt exseruisse caput;

His frangit tumidas iras, et conterit arma, Contemptique sui nominis ultor adest.

Sit Pharao testis mediis maris obrutus undis, Dum multo Isacidis agmine terga premit -

Est regum in populos, sed non quaecumque potestas, Est, non ut perdant, sed ratione regant.

Serius aut citius superum rapit ira polentes,

Qui nil, quod cupiant, dum metuantur, habent.

At properant, video, properant, quae laeta parastis Tempora, vos ausi fortia coepta, viri -

Quae constricta diu tenuit discordia, reddit Providus: Ausoniae libera membra timor.

En fuerat quae visa mori, spes illa superstes

Lumine adaucta novo pulchrior ecce redit -Quanta futura micat voti sententia compos,

Ardens qua flammas evomis, Aetna, tuas 11!

Fortis ubi pugnat fortunatissimus heros, Parva qui retulit magna trophea manu;

Quem tremit, ante minax, hostis perterritus ausis Magnanimis, supplex induciasque petit.

Iamque optata diu sua post fera damna Panormus Signa mari et terris denique pandit ovans.

I m Messana suis toties oppressa ruinis Non timet Hispano fulmina missa Iove.

Quin stupet esse crucem, vix credens, arce Sabaudam,

Perniciem minitans, qua modo terror erat.

Iam saevas tot passa vices Trinacria tellus
Postulat impatiens jungier Italiae –
Iam Calaber, Samnis, Campanus, Marsus, Iapix,
Quo furor ardentes cogit, ad arma ruunt.
Ounnes una movet mens, omnes una voluntas,
Ut regat Italiam maximus Emmanuel.
Jam jam fata premunt, nec fas obsistere fatis,
Audeat obniti quis prohibente Deo?
Sors inimica ruit: ruit una saeva Tyrannis
Undique collatis viribus aucta licet;
Quae modo cura gravis fuerat, cito plena triumphet
Spes: venit alma dies: Itala vota cadunt.

AD ODILONEM MASSACESIUM

cum examen ad lauream in utroque jure obtinendam subiturus animum desponderet.

Non est cur timeas, non est, mihi crede: corona Ipsa cupit meritum Te redimire Themis. Hi paveant, quorum studium fuit una voluptas, Tempus, et ignave perdere mentis opes: Non tu, quem cursu cupidum contingere metam, Non piguit longi ferre laboris onus. Fortis ab ingenio, doctrina fortior, haeres? Maguum, non impar viribus aggrederis.

Ad quemdam in patriae libertate propugnanda vulnere affectum, quum aureo numismate publice decoraretur.

Quid tua sub patriae possit discrimine virtus

Vulnera sunt testes, quae Tibi pulchra manent.

Testes ista, tuum decorant quae fulgida pectus

Signa; sed illa mihi sunt in honore magis.

Quae siquidem lex una dedit, lex altera tollit;

Quae peperit virtus, lex abolere nequit.

AD FAUSTUM MALAGUTUM

BONONIENSEM

QUUM

IN PATRIO LYCEO MAGNO DOCTOR UTRIUSQUE JURIS

RENUNCIARETUR

Quae puero cecini, firmantur omina, victrix
Jam decorat laurus tempora, Fauste tibi
Jura tenes, domitis Urbs quae dedit omnia terris:
R:stat, ut haec discas qua tuearis, adhuc.
Ne mentire genus, majorum gloria laudi
Aemula cresce, novum Felsineumque decus;
Ut domus a gemina, quae floruit arte medendi,
Legibus excultis splendeat usque magis.

AD EUNDEM

Hi tibi versiculi magnum testentur amorem
Quem nunquam poterit longa abolere dies.
Septimus est annus, quum me non detinet hospes
Felsina: at in memori Felsina mente sedet:
Quae mihi non aliter cordi est, quam patria tellus,
Iustar enim patriae piguora quanta dedit 1...
Quanta dedisset adhuc (sic me redamabat amantem)
Ni reducem matris me tenuisset amor 1...

IOANNI BAPTISTAE IULIANIO
VIRO SCRIPTIS EDITIS
DOMI FORISQUE CLARISSIMO
OB MERITA
EQUITI MAJORI ORDINIS MAURITIANI
ET CORONAE REGISI ITALICI
DANTIS EXPIANATORUM
PACILE PRINCIPI

LAUS ET VOTUM.

Italus Italiae flagranti accensus amore
Consulis huic magno, quo potes, ingenio.
Te reserante patent divini carmina Dantis,
Quae misserae tantus tanta ferebat amor!
Mystica fatidicum nam per tria regna secutus
Vatem mirifico lumine spargis iter.
O si pro votis ducas communibus aevum,
Culta Tibi fiant semina, quanta seges!
Alma solis enim instar libertate fovente,
Haec hene nata magis provehis atque magis.
Quare fortis opus coeptum feliciter urge,
Te probat haec aetas, Teque futura probet.

AD SILVIUM ORLANDINIUM

EQUITEM MAURITIANUM
PRAEFECTUM STUDIIS REGENDIS
IN LYCEO FLORENTINO

Diceris a Silvis qui falso nomine (in hortis

Nam te flos riguis non mage cultus olet);
Accipe pro Summo sculpendo in marmore Vate,

Ut memor Italiae denique poscit amor,
Quem tenuem censu mitto pro paupere nummum,
Quando non animis aequiparantur opes.
Rebus at in magnis si sat voluisse putandum est,

Qui dare multa velim, multa dedisse ferar.

AD EUNDEM

Orlandine, decus simul et lux alma Lycei,
Vindice quo lapsus restituetur honos:
Nam Tibi mens oneri est, magno licet, apta ferendo,
Est sapere, est ardens integritatis amor:
Pectoris et robur, tumidas quo fregeris iras,
Quo sua blandities arma retusa fleat.
Gaudeat est igitur, cur Te Florentia adepto;
Nam Tibi culta magis florest atque magis.

IN EXPOSITIONEM ITALICAM PRIMUM PLORENTIAE HABITAM

ANNO MDCCCLXI

Itala si peperit Libertas tanta renascens,
Quis, firmata, potest dicere quanta feret?
Iure sibi plaudat Thamesis, sibi Sequana plaudat,
Non tamen Arnus est, maximus arte, minor.
Hic tria regna stupes Naturae, bic Artis honores
Omnigenae, varium certat ubi Ingenium.
Quodque fide longe majus, quae plurima cernis,
Orta haec sunt spatio temporis exiguo.

VERSIONE DELL'ANTECEDENTE EPIGRAMMA

Se rinascente appena

L'itala libertà produsse tanto,
Chi pressgir può quanto
Adulta produrrà? Vadano alteri
Il Tamigi e la Senna,
Ma non arroghi a sè minor decoro
L'Arno maggior di loro
Per l'Arti, assai. Qui stupefatto vedi
Ciò ch'esiste ed ha vita
Della natura nei tre vasti regni,
E ciò che al gareggiar de'vari ingegni
L'Arte che tutto riproduce, imita.
Ma, quel che appena agli occhi tuoi pur credi,
Si multiforme e splendido portento
È sorto in un momento.

Del Cav. SILVIO OBLANDINI.

DE PUGNA NAVALI APUD LISSAM

ELEGIA.

Non peritura viget Spartanae gloria gentis, Ardua pro Patria quam tulit ausus amor. Maxima quae gessit Virtus Romana, vetustas Non delevit edax, Livor et acer adhuc. Secula praetereunt, sed fortiter acta supersunt : Laudibus illa recens fama superstes alit. Aeternum salvete decus, salvete Pelasgi Nominis, et Latii praesidiumque, Viri. Aemula fecistis terra pelagoque potentes, (Vix habuere prius) vix habitura fidem; Si modo Lissa suis non ostendisset in undis · Vestris posse magis fortia facta geri. Laeva dies aderat; conatibus insula portum Non intermissis iam prope victa dabat. Iamque morae impatiens e navibus emicat ardens Litus in optatum turba iubente duce;

Quum venit ecce ferox, heu! properantius hostis Pernicies nostris quanta futura venit!!! Hinc illine classes concurrunt impete vasto;

Aera tonant, naves ignea tela vomunt.

Altera fracta latus dextrum, latus altera laevum; Puppim illa, haec malum gurgite fertur hians.

Haec impulsa fugit iam iam mersabilis; illa Intentare minas in sua damna videt:

Nec potis adversam pugnando est vincere, neve Undique clausa citae se dare certa fugae.

Pugnatur nunc marte pari, nunc dispare; tandem Deserit Italicas sors inimica rates.

Italiae, cui nomen erat Rex, mergitur undis, Tuque, Palestre, nefas l igne vorante cadis.

At cadis invictus, cum te non ceperit hostis:

Mancipium ne sis, eligis interitum.

Heu deslenda dies quantas spes abstulit una l Virtus quanta perit naufraga, quantus amor!

Siccine quae nuribus tentahant gaudia pectus,

Turbat inopinis anticipata dolor?

Sedula quae fueras patrine, quae cura parentum, Sic repetis laetos laeta iuventa lares? Heu male venturae est hominum mens praescia sortis!

Saepe gravi ludunt omina falsa vice. Ergone tam multis mortem obnitentibus atram

Fluctibus in mediis contigit oppetere!

Vos etiam, vos ipsi, quos mihi nuper amicos

Addideram, heu frustra! Musa latina fleat?

134

Nec, facunde, tuo pendebimus ore loquentis, Boggi, nunc luctus publicus Italiae? Dulces linguebas natos cum conjuge dulci, O miser ante tuos interiture dies ! ! ! Nec to. Cappelling, unquam tua cara revisat Patria! Te saltem conderet urna memor!!! Plammis haustus eras, subiectis obrutus undis, Sponte tamen magnae prodigus ipse animae. Felix interitus, nam post tua fata resurgis Aemula turba virûm pulchrior e cinere. Lissa ubicunque sonet, (nunc tantum tantula nomen l) Non Tibi defuerit sanguine partus honor. Nec tua degeneres linguent incepta minores Inclita, sed certi fortiter acta sequi, Fortibus accensi, licet infelicibus, ausis, Pro patria certent vincere, sive mori. lamque mares animos acuunt in martia bella, Crescat ut italicum per nova facta decus. Libertatis amor per Te qui mira peregit. Non minus ausuros hos quoque ad alta vocat. Auguror: hinc Virtus fatis melioribus orta Invicta reparet funera vestra manu: Et, quod pacta negant Italis contraria votis.

Provida cunctando, non violenta dabit.

DE NOVIS ROMAE FATIS

ELEGIA.

- Vix ea quae Latias inter caput extulit urbes, Orbis et humana regna subegit ope,
- Armis Roma potens, nunc luce potentior hausta Coelitus, humanum quae genus una novat;
- Robore adaucta novo geminos invicta triumphos, Cultus ubi nullus, per nova bella petat.
- Corpora dum vincent acies, lux coelica mentes, Quot fuerint victis damna repensa bonis!....
- Ut rigidis quae nuper erat terra horrida dumis, Non impar saevis ante cubile feris;
- Solerti renovata manu mirantibus effert Munera quae Bacchus, quae parit alma Ceres;
- Sic animi abnormes, quos omni lege solutos Impetus in caedem sanguinolentus agit,
- In melius versi, tunc, quae sunt mitia, discent, Desinet et domitis tunc feritatis amor.

Nam tua signa ferant fatis melioribus acta Pacem, non bellum gentibus, Italia. Regna ubicumque gemant, vi libertate subacta. Protinus illa tua restituentur ope. Nec dabis, ut quondam, victorum crura catenis, Ne priscae renoves barbara facta recens. Purpueris tantum fueris metuenda tyrannis Qui, Te, jura suis, aequa, jubente, ferent. Quanta trophea manent longe potiora vetustis Te sol unde oritur, sol et ubique cadit. Te, quibus extremis, ceu sol illuxeris, orbis, Ad coelum tollent ob benefacta, plagae. Vana superstitio dederat quae numina victis, Illa triumphali Tu pede falsa teres Nec patieris adhuc numen mentita nefandum Humano Impietas ranguine spargat humum. Non mentes, varius quas recto torserit Error Tramite deceptas, Te duce, fallat iter. Nam sua, mirifica discussis luce tenèbris. Fida comes reseret mystica vera Fides. Hac animos renovante feros, fera bella quiescent, Hujus et imperio vindicis arma cadent. Tu genus implacidum, Tu non tractabile vinces, Quae gemino pugnas Marte, movente Deo. Qui Tibi non dociles se praestent, fregeris armis, Quae tamen ante metus, pectora habebit amor. Laeta triumphatum cum sic peragraveris orbem. Candida Pax regnet, regnet ubique Fides.

AD ODILONEM MASSACESIUM

in lyceo magno bononiensi laurea ad honorem in utroque jure donatum

Cinge comas; impar non Tibi frondis honor.

Non favor hoc potuit, non hoc fortuna, dolusve,
At mens, et studium promeruisse dedit.

Felsina qued statuit judex, id nunine firmat
Ipsa Themis, de Te quae sibi quanta manet!

Virtute omnigena praestans cum divite foedus
Crimine non feries, ne sit inultus inops:

Splendida nec reddent unquam promissa silentem,
Nec tua fracta fides concidet ante minas.

Tu viduis columen; Tu, mors quibus atra parentes
Eripuit, referes sedulo amore patrem.

Vindice te dnmini dominum res quaeque sequetur,
Nec Fraus Iustifiae vulnera tecta feret.

Fin age, quid cessas? Lauri dignatus honore

Interpres legum sapiens scrutabere mentem,
Quae tulit, ut noscas, quid sibi verba velint.
Sic erit incolumis Juris veneranda potestas,
Tutaque sic populi, Jure tuente, salus.
Spes haec. At fatis quis Te non diserit aequis
Maxima posse virum, qui modo tanta paris?

CUM AUCTOR JOSEPHUM ARCHANGELUM

literatissimum virum primum inviseret

Convenit en primum Te, Archangele, frater amici; Hoc, in se nullus, nomine fretus adest. Exsul adhuc patria, fatis compulsus iniquis, Nunc natale petit, sorte negante, solum. Per Te, namque potes, materno reddar amori, Fraterno reddar, sic mihi reddar ego. Nam procul a patria non est mihi vivere vita . Sed mors, et pejus morte quod esse potest. Fac tamen, ut profugo quod Felsina praestitit hospes, Denique det reduci terra paterna suo. Non me census alit, fuit hic, sed fraude malorum Defuit absumptus; vix domus apta manet. Ingenii vis parva mihi, sed magna voluntas, Et studium, versus condere et artis amor. Sermonem excolui Graecum, excoluique Latinum, Fama licet magno parta labore minor. En tibi qualis ego: Tu judex viribus aequum Pone meis, voti ut denique damner, onus.

AD ANTONIUM RESPIGHIUM

Doctorem Decurialem in lyceo magno bononiensi astronomiam tradentem

Discipulo nuper merito Tibi cura docendi
Credita, namque vales ferre docentis onus.
Nec juvenilis adhuc aetas invidit honorem,
Qui datur ingenio, promeritisque magis.
Jam videt antiquos per Te tua Felsina fastus
Nunc fulgere novo lumine laeta suos:
Nec spes illa cadet; quam forsan viceris, ausu
Forti dum sequeris non minor acta patrum.
Scis, quam multa patent, quae jam latuere, latentque
Quam multa, ut pateant, mira reposta polo.
Inventis mens apta Tibi: percurre rotundum
Ta quoque caelum animo, sidera quaere nova

Per Te luce nova fulgidiora micent.

Alta premens veterum vestigia viribus aude
Ipse novum magnis currere nisus iter.
Hac, ut mittam alios, mirus Galileius arte,
Claret; quo tellus, sole manente, rotat.

Nota quibus subsunt, leges scrutare latentes;

Vita regat Magni Te; sed fera fata monebunt, Pro vero, intrepidus quod tulit i.le, pati.

AD HENRYCUM DANTIUM

equitem priorem Josephianum in Ord. Hyerosolimitanum adlectun

Dedecus at Sortis si dedit illa favor.
Omnia sic almus, qui lumine vestit eodem,
Sol facit, hace spernas, qui facit, illa probes.
Quot latuisse magis vel'ent, quos pectore honores
Non bene gestantes fama pudenda notat !
Non Te facta negant, qualem Te signa fatentur:
Hoc Tibi nam Virtus vindicat una decus.
Vindicat hoc Pietas, qua mundi temnere fastus
Discis, et in miseros fundere largus opes;
Hoc studium recti, quo mens invicta resistit
Mollibus illecebris, officioque manet.
Hoc Pudor, Integriias, Probitas, Moresque suaves,
Relligionis Amor, non temerata Fides.
Ergo quis stupeat, quod nunc, ubi perfida Christi
Gens est ausa nefas, diceris urbis Eques?

Sunt ea signa decus, quae detulit ardua Virtus,

AD EUNDEM IN PERVIGILIO NATIVITATIS DOMINI

Nox celebranda redit, quae vidit Nominis ortum;
Omina gratus amor quae tibi mittat, Eques?
Non Tibi sortis opes, meritos non poscet honores;
Nam licet haec spernas, ut peritura, tenes.
Sed Pax, quam mundus nec dat, nec possidet aurum,
Orta oriente Deo, sit tibi firma, rogat.

Haec hilaret multos, quos sospes vixeris, annos; Haec te curarum pondere amica levet.

Nec mea vota quidem frustra suscepta manebunt; Regnat ubi Virtus, Pax ibi certa manet.

AD VINCENTIUM TODESCHIUM

Doctorem Decurialem in Lyceo Magno Bononiensi jus sacrum interpretantem

Omina vult tempus, nobis quo vita revixit

Numine cum nato: quae Tibi fausta petam?

Nempe ut firma salus Te in multos sospitet annos,

Quemque labor meruit, denique detur honos.

Signa minus merilis decorant cur fulgida pectus,

Tuque (nefas!) merilo cur sine honore jaces?

Sed tu pergis iter fortuna major iniqua,

Nam meruisse putas, non habuisse, decus.

Munere pro magno vera est sibi conscia Virtus:

Qua sine despicitur quidquid bonoris habes.

AD EUMDEM REDEUNTE PRIMA DIE A SACERDOTIO SUSCEPTO

Quae modo lux oritur Superûm Te luce nitentem Ferre Deo primum vidit ab axe Sacrum; Cum tua, Vincenti, referebat Munera virtus, Qualia Coelicolum non licet esse choris. Plaude Tibi merito, nam fervidus ille Sacerdos, Ille operaris adhuc, propositumque tenes. Scilicet aura Dei, non Te fortuna vocavit, Vana nec ambitio, nec requietis amor. Integer hinc peragis, quae Te vota ardua poscunt Commissumque simul Judicis officium. Nam sequeris leges, non munera blanda clientum, Queis tam saepe dolet, proh pudor l aequa Themis. Sic Te culpa tremit, non mens sibi conscia recti, Sic Te stant dominis vindice jura suis. Perge, manet longae permensum tempora vitae, Quae decoret meritum parta corona caput. Interea, o referat multos Aurora per annos Lucem, qua exoritur non mihi laeta magis.

AD EUNDEM FORUM LIVIT PROFICISCENTEM

Lucifer ut surgat Te velox esseda portet,
Quo Te sollicitat pergere tantus amor!
Auspice tutus eas Coelo, carosque revise:
Hesperus ante tamen, quam micet axe, redi:
Namque, ut mater amans natum, sic Felsina lumen
Praesidiumque suum non sinit esse procul.

AD MICHAELEM FERRUCCIUM

Virum praestantissimum in Athen. Pisano literas italicas latinasque tradentem

Omina laeta jubet veterum de more december:

Exeriente, petam quae Tibi fausta, Deo?

Scilicet Italiae ut longum Te sospitet aevum; Hoc memor assidua cum prece poscit amor.

Sic Ciceronis adhuc stet vivax gloria linguae, Quae gemino fratrum lumine tanta micat!

Nam tua scripta legens juret scripsisse Nepotem; Sic tu mirifica simplicitate nites!

Ecquis non Flacci, non carmina pulchra Maronis Gustet, si fratris legerit ille modos?

Salve, o Par magnum, per Te redit aurea mundo Aetas: sic studiis restituetur honos. Ad eundem, cum auctor indicem Sacrorum mitteret, quae fecerat Manibus piandis A. F. Ozanami

Sic anor Ille tous nunc lactus sede piorum

Det Tibi, quos Sibi Mors abstulit atra dies.
Flebilis ante suos virtutibus occidit annos

Multis, sed nulli, quam Tibi flebilior.
Eheu! quanta simul perierunt commoda in uno,

Quantaqne lux studiis occidit Italicis!
Tu saltem o repares in tempora longa superstes

Tanti damna, licet vix reparanda, viri.

AD ANTONIUM BLASIUM

MEDICUM

Es juvenis, Blasi, tua si numeretur ab annis Aetas: si meritis, crederis esse senex.

QUUM

MARIAE ANNAE SAXONICAE MAGNAE HETRURIAE PRINCIPIS

ACERBISSIMO NEAPOLI MORBO MISERRIME INTEREMPTAE

DECIMO QUINTO MALENDAS MARTIAS .

SOLEMNI FUNERIS POMPA

EXUVIAE FLORENTIAM INFERRENTUR

SAC. MARCELLUS FORNAINIUS
HISCE VERSICULIS IMMEDITATIS

LUCTUM PUBLICUM

TESTABATUR

Invida, quam nuper venientem exceperat hospes,
Heu! mersam reddit funere Parthenope!
Qui nunc deflet Amor meritam et d.flebit, ademptam
Cur, ah! cur vitae restituisse nequit?
Ergone virtutum quae lumine tanta vigebat
Spes, bona tot secum non revocanda tulit?
Quae modo delicium fuerat, quae gloria praestans
Sit desiderium, sit dolor usque memor?
Oh redimi liceat si, quo nimis impia saevo
Perculit Ausoniam Mors inimica, malum!
Ast hominum fata immutari nescia votis,
Unus ab interitu vindicat Omnipotens.

ADELAIDI GHIVIZZANIAE CONJUGI CONCORDISSIMAE, MATRIQUE

PERDILIGENTI

O decus Esaridum, gemina quae laude parentis
Matronaeque simul fungeris officiis;
Dulcis amor sobolis, penitus dilecta marito,
Mitis ab ingenio, sedula, morigera:
Quae morum gravita'e nites, quae pectore firmo,
Quae, praeter sexum, nil muliebre tenes;
Ille ego Fortunae per te jam victor iniquae,
Quum misere pessum me fera bella dabant;
Quae Tibi fausta precer faustissima quaeque merenti?
Sint tua, quae virtus candida fata meret.
Nec Deus incoepto te solum sospitet anno,
Sed bonus huio alios addat et his alios.
Sospitibus sospes per tetum Nestoris aevum
Possis usque tuis in mea vota frui!...

AD ANTONIUM GHIVIZZANIUM

FAMILIAREM SUUM BENEMERENTISSIMUM
OUUM

E DIUTURNO CAPITIS DOLORE CONVALUISSET

AUCTOR HAEC PAUCULA DISTICA

GRATULABUNDUS IMMEDITATA SCRIBEBAT

Tristior ingredior, solitus qui hac luce nitente Omina ferre T bi prosperitatis eram; Omnes quando, meos prior inter habende sodales, Te dolor heu! nimio tempore discruciat. Sic Deus o faxit, qui natus vindicat orbi Aeternam, recreet Te peritura salus. . Sit mea, sit tandem voti sententia compos: Linquant, poscit amor, languida membra torum. Lactior ut videam Te lactae accumbere mensae, Quae nihil, Antoni, Te sine moesta sapit. Sospité te soboles. Te concordissima conjux Gaudeat, haec sponso, gaudeat illa patre. Utraque Nestoreos utinam Te gaudeat annos, Quo sibi praerepto vivere posse nequit. Oui cadit interea, tua secum incommoda portet, Et ferat exoriens, quae bona cumque cupis.

AD EUNDEM INEUNTE ANNO MDCCCLXX

Si Tibi, quae facio, Antoni, Deus omina firmet,
Annus qui exoritur prospera quaeque feret;
Laetus et Italiam jam libertate potitam
Optata cernes denique, quanta patet.
Nam properant saevis diuturna in vota repulsis
Fatis fata, quibus tempora laeta manent.
Oscula lustitiae det Pax, illa oscula redust;
Relligioque novo foedere regnet ovans.
Hoc tamen arma dabunt, servabit mascula virtus;
Terror et hoc erimus, qui modo noster erant.
Nec dubitanda tene, caeci quae praescius aevi
Eloquor haud mendax, vera monente Deo.

AD CAJETANUM GHIVIZZANIUM

IN LITERARUM IURISPRUDENTIAEQUE SPEM OPTIMAM FELICITER EFFLORESCENTEM

Cajetane, tuae qui crescis gloria gentis,
Dum colis egregium sedulus ingenium;
Primum mensus iter legum puerilibus annis:
Quod reliquum est, valido currere perge pede.
Otia non frangant unquam tibi mollia pectus,
Aetatis supera fortior illecebras.
Sic tu dignus avům fueris, sic laude parentum:
Omina quae feci, sic ego plena canam.

AD EUNDEM

QUI AUCTOREM LITERULA GALLICE SCRIPTA DIE

PASCHATIS AD PRANDIUM INVITAVERAT

Me sermone tuis Gallorum accumbere mensis
Ipse voces Tuscum, qua ratione, rogo.
An quod sperato Gallorum robore surgit
Spes Italům, hoc, sodes, scripseris eloquio?
Id causse nolim Tibi, Cajetane, fuisset;
Spes etenim Laevo surgeret auspicio.

AD IOANNEM HYACINTHUM LAMBERTIUM

PRISTINAE VALETUDINI RESTITUTUM

Quos, Hyacinthe, modos mitto sermone latino,
Ut Tibi, quo par est, gratuler ex animo;
Quod tandem incolumis nostro reddaris amori,
Natalique solo restituare decus;
(Te manet impatiens nam tot labentibus annis,
Et modo plaudit ovans, Te redeunte, sibi).
Quos inquam, numeros voti sententia compos
Elicit, hos habeas pignus amicitiae.

AD EUNDEM

EPIGBAMMA.

Te labefacta salus supremae admoverat horae:
Languenti heu I fuerat spes tibi nulla super.
Ast ea quae precibus, votisque est nescia flecti,
Dum caput immiti caedere falce parat;
Parce, audita sonat vox, hanc abrumpere vitam,
Plurima quae de Te clara tropaea feret.
Pharmaca qui didicit, componat pharmaca solers,
Ilumanumque juvet, qua valet, arte genus.
Numinis imperio mors territa diffugit atra;
Pallor ubi nuper, purpurat ora salus.
Gratus ad officium, cui Te malus abstulit error,
Tune redire neses, qu'um Deus ipse jubet?

AD HENRICUM BINDIUM

SACERDOTEM CANONICUM

Non ego quod Tusco, non quod sermone Latino
Invitis pepigi carmina Pierisin;
Ipse mihi placeo, sed quod me laudibus effers
Tu, quo luce nova scripta vetusta micant:
Seu reseras, Latii quos aurea protulit aetas;
Quorum fama recens pulchrior usque viget,
Ausonis aut Latiae quos tellus aemula gentis;
Quo gemino Italiae quantus honore sonas!

HERMANNI PICCHII

CIVIS FLORBINTINI

DE SUPREMO EJUS OPERE MÚSICO

Dulcius ut tenui moriturus gutture cydnus.

Picchius hoc avida quod bibis aure melos,
Occidit effundens coelo revocatus, in aevum
Cantet ut aligeris additus agminibus.

AD CAESAREM MONTEVERDE ADVOCATUM

IN EJUS POEMA ITALICUM INSCRIPTUM

LA STELLA D'ORIENTE

Non ego sum tanti, qui possim in carmine, Caesar, Exercere tuo judicis officium.

Quod tua mens peperit magnum, sed viribus aequum, Hoc mens ut par est, aemula pendat opus.

Ales non aquilam speret quicumque volatu

Posse sequi , poenas vel dabit ipse cadens.

Quis tamen illa tuae renovandae vota Sionis Vana, licet nono tam bene nisa Pio,

(Sie mens una Viri, sie omnibus una voluntas,

Sic unus patriae causa fuisset amor!)

Quis legat, e numero qui non Te noverit unum, Queis magno Italiae pectora amore calent?

INEUNTE ANNO MDCCCLXIII

FELIX OMEN

Qui novus auspiciis oritur melioribus annus,
Exoptata diu denique fata feret.

Vult Deus Italiam; desaeviat ira licebit,
Et paret arma potens, in sua damna paret
Vult Deus Italiam; plenum dabit ipse triumphuni,
Quo violenta ruunt, justaque regna vigent.

Vult Deus Italiami pollentem robore primo,
Quo pugnans vicit, sol ubicumque micat.

Quae vi fracta sua cecidit, renovata resurget,
Quosque revincta tulit, libera terror erit.

O ulinam maneat nos tunc fortuna beatum,
Secula quem poscont, cernere posse diem!

IN AUSTRIAM

Si me forte roges, cur egerit Austria festum,
Qui sua praecessit tristia fata, diem;
Causa patet, quamvis sociis post cesserit armis,
Tum, falsura tamen, Spes sibi risit ovans.

ANGELO KOENO

JUVENI INGENII PRAESTANTIA
STUDIOQUE DISCENDI FLAGRANTISSIMO
IN SPEN MAXIMAN EFFLORESCENTI
NUPER IN LYCEO MAGNO PISANO
NEDUM UNANIMI ANTECESSORUM SUFFRAGIO
SED PLENO OMNIUM PLAUSU
TRIBUS EX LEGE EXHIBITIS EXPERIMENTIS
INTER CANDIDATOS MATHESEOS
JURE OPTIME RECENSITO
MARCELLUS FORNAINUS SAC. DOCT. LEGUM
DISCIPULO CANSSIMO
GRATULATIO ET HORTAMESTUN

ELEGIDION.

Non secus ac cultor, firmo qui robore plantam,
Quam catus insevit, surgere vidit agro,
Vere novo flores, maturo tempore fructus
Large fundentem, vel sua vota super;
Angele, Te miror, nunc promere divite vena
Ingenii, quae sint vix habitura fidem.
Quae siquidem Latiae, quae Grajae, Italaeque Camoenae
Optima protulerunt, condita mente tenes.

Gloria quanta manet Te maxima quaeque daturum, Currère si pergas, quod Tibi restat, iter! Macte puer virtute nova, fata aspera rumpe, Vince voluptatis praelia blanda vigil. Desidis baud vitae labefactent otia pectus:

Desidis haud vitae labefactent otia pectus:
Quam perdas horam, non reditura fugit —
Qui studio emineant flagrantis laudis honore,
Hos tibi propositos aemulus exsupera.
Omnibus ut praestes, praestantior esse labora,

Mira labor peperit non abolenda dle:

Huc intende animum; quando haec tibi meta laborum est,

Ouos Alphea novo non sine honore parat.

Sic merita lauri decoret te fronde Mathesis: Sic columen flas Italicumque decus.

DE GALLIA A BORUSSIA DEVICTA

AN. MDCCCLXX

Gallia victa ruit magnis assueta triumphis:

Ouae modo terror erat, nunc miseranda jacet,

Dum nimium confisa sibi velut arbitra mundi
Vult aliena suo jungier imperio.
Bellica non virtus, non agmina, jura triumphant,
Haee quae propugnant, adjuvat arma Deus.
Signa Borussa citis sequitur Victoria pennis,
Omne triumphato quae tulit boste decus.
Bellum pax sequitur, sed magni, et serius empta,
Quae vix orta, nefas I sanguine mersa perit!
Nam quos unus amor junxit, quos una voluntas,
Impulit heu! discors in sua damna furor.
Non animos lex ulla tenet, lex sola libido est,
Qua duce praecipites in scelus omne ruunt.
Virtus moesta silet, quando pro crimine habetur,
Vera vel ausa loqui vincla necemque subit.

Nec desunt, qui prava jubent, qui jussa capessunt; Injicit in Patriam turba nefanda manus.

Aera tonant, passim sternuntur corpora, fratres Letho heul dant fratres: omnia caede madent.

Quo ruitis, miseri, quo coecos urget Erinnys? Damna satis fuerint, quae peperistis adhuc.

En quae dives opum, cui gloria maxima regni Nuper, inops totis viribus hausta gemit.

Quercus ceu vivax, quae jam radicibus haesit Late fixa solo robore tuta suo;

At si fusa virûm vis circum armata bipennl

Aemula caedendo hanc sternere certet humi;
Ictibus illa prius quamvis immota resistat.

Post concussa tremit, denique caesa cadil; Per vos haud aliter, per vos virtute relicta,

Qua stetit imperium, fracta columna ruit.

Hinc quae saeva premunt, et quae pejora timentur,

Hinc hinc sunt vobis haec repetenda mala.

Non domino res tuta manet, non templa, satelles Sacrilega irrumpit diripienda manu.

Quae monumenta memor benefactis extulit aetas,
Eruit ira ferox, saevaque flamma vorat.
Eroope vas bosnes frustra, decora alta, requiret.

Ergone vos hospes frustra, decora alta, requiret, Martia quae virtus parta tropaea dabat?

Quae paullo ante pios ad festa audita vocabant, Aera vicem mutant, funera fusa vomunt.

Non Pietas permissa Deo, quos debet honores, Ferre, die festo, lege jubente, dolet, Aeterno quem Patre negat mens impia natum
Gallica, non animos hostia Christus alit.
Non aegros optata levat, quando imminet ensis
In caput ausuris rumpere jussa, vigil.
Mystica spernuntur, quae sunt divinitus hausta,
Mentes Error habet, pectora turpis Amor.
Non impune tamen coelestis temnitur ultor,
Tarda licet, culpae poena sed aequa venit.

CAROLO ORSINIO ABBATI VALLIS UMBROSAE

EJUS DIE ONOMASTICO

Ecce tuo laetus de nomine Lucifer ortus Lumine, quam soleat, fulgidiore micat. Purpura Romulidum Patrum non auxit Olonae, Maxima sed pietas per benefacta, decus. Viva sacerdotum Lux inclyta Carolus almo Pectora Christiadum, quo calet, igne fovet. Hoc cohibet cives, discors quos ira cruentat, Hoc aliena magis, quam sua damna timet. Non hunc saeva lues, passim quae funera denset, Non minitata necem vis truculenta domat. Forma gregis factus, veri et pastoris imago, Ne moriantur eves, expetit ipse mori. Virtus tanta viri! quem omnis mirabitur aetas. Cujus nomen habes, quemque referre studes. Hac Tibi luce sacra faustissima quaeque merenti, Omina quae gratus nunc Tibi sistat amor? Votis nempe tuis, Deus, auguror, adnuat aequus, Ut sis in miseros, qui tua cura, pater: Dein abeas terris serus, jam debitus astris, Ouos regis ad vitam, ne viduentur ope.

ANGELO BARGONIO

STUDIIS REGNI ITALICI REGENDIS

SUPREMA-AUCTORITATE PRAEFECTO

Italiae studiis praeses datus omine dextro, Bargoni, illa magis provehis atque magis. Ingenii sic culta novos dabit aemula virtus Et belli et pacis, qui decora alta, viros. Auspice te dup!ex jam nunc revocata vigescit Laus non antiqua laude futura minor. Perge modo, inceptum magnis conatibus urge Certus opus; multas exere mentis opes. Non secus ac armis, his acrior arma refringas, Queis licet in cassum, Te mala turba petal. Conscius ipse tibi, quod recte feceris, aequa Sperne minas, blandos fortis et aure sonos. Fac vigil, ut doceant, culpari nescia vita Quos probat, et quos publica vota velint. Non his eludet mentes auctoribus error, Non his per vetitum caeca juventa ruat.

167

Acris at instar equi, retinent quem fraena ruentem, Non ducis impatiens abnuat illa regi, Non jaceat tum spreta fides, non spreta potestas Legum, tum morum sic reparetur honos:

Nam concors virtute animos, quos saeva diremit Ira feros, mites consociabit amor.

Quare causa boni, quod Tibi sit credita tanti Tam scito atque probo, gratulor Italiae.

AD ANTONIUM GHIVIZZANIUM

Quam cito labuntur permensae tempora vitae,
Qua fruimur spatio temporis exiguo!

Ille recens visus luxisse, en occidit annus,
Qui rebus tantum profuit Italicis!

Quare, qui magno tibi sum devinctus amore,
Quae magis ipse velis auguror ex animo.

Sors te dextra juvet, nunquam Te laeva fatiget;
Aurea semper amet Teque, tuosque salus.

Pignora certa petit, dat pignora certa vicissim
Verus amor, rapidum cum novat annus iter.

Quae tua subcrescit, maturet gaudia proles,
Anxia nunc animi spesque, metusque tui.

ADELAIDI GHIVIZZANIAE

MATRONAE GRAVISSIMAE

AUCTOR

GALERO EGREGIE AB EADEM ACU DEPICTO

DONATUS HINCE VERSICULIS

GRATI ANIMI SUI ARGUMENTUM EXHIBEBAT

~~~

Omina vult tempus, omina laeta dabo.

Sic ferat exoriens annus Tibi fausta merenti,
Pollicitusque pares fulgeat innumeros.

Nec tua sollicitis unquam fluat anxia curis
Vita, sed annumeret, pace beante, dies.

Ternaque, quae vivax crecit spes aemula, proles,
Nunc vigilatus amor, sit Tibi dulce decus.

Quid mage tu cupias? quid ego ferventius orem?

Nec Deus aversa spreverit aure preces:
Nam quae culpa ferat, sunt irrita, vota, repulsae
Quae tulerit virtus nescia, plena caduut.

Qua vice te digna, Adelais, tua dona rependam?

AD EQUITEM

NICOLAUM NERVINIUM ·

O Nervine, decus Latinitatis, Ouam versus redolent tui venusti Plenus es siquidem elegantiarum, Plenus et venerum tui Catulli, Tibullique simul, simul Maronis. Magna dum celebras pari camoena. Testes, quae cecinit modo eleganter Sic Frullanius ille, qui sororum est Novem delicium, Itala poesi, Quae Tu carminibus Maronianis Reddis, ut melius, venustiusve Hercle Virgilius nequiret ipse: Sic ejus numeros vales referre l Idem, quod stupeant, negentque multi, Jus calles adeo vetus, recensque, Tuerisque simul suum cuique Promissis, precibus, minisque flecti Nescius, Themidis ministro ut est par,

Et das Iustitiae modum severae. Te ut nullus doleat cliens patrono, Causas nec doleant Te agente Leges. Ad haec quis referat tui potentes Virtutes animi, quibus triumphas Quidquid est hominum efferatiorum? Nuper ut potuit videre quisquam, Cam praeesse Tibi dedit merenti Coetibus Leopoldus ille noster. Tua ut mirifica sagacitate Culparum tenebris latentiorum Depulsis, fieret palam voluntas Principis, fieret nequissimorum. Quod dum tu facis, obstupescit omnis; Arma sic Sceleris retundis acer. Coges ut domitum sui pudere! Magni at dnm numeris es aestimandus Tot, Nervine, tuis; tamen minori Non hoc dignus es aestimatione. Quod sis tam facilis, bonus, modestus. Quare, spero equidem, meum libellum, Ut soles, animo leges benigno, Ouem mitto horridulum elegantiarum Patri, discipulus velut Magistro.

NERVINIUS RESPONDEBAT

Marcelle, aureolum tuum Libellum
Praestantem duplicis nitore Linguae,
Et blandam mihi tale nil merenti,
Mittis Litterulam; referre grates
Par est, quas numeris Catullianis
Reddidisse velim elegantiores.
At desiderio volentis obstant
Iners jam citlara, ao Themis severa.
Interim mihi gaudeo, Tibique
Gratulor, cupida manu revolvens,
Marcelle, aureolum tuum Libellum
Praestantem duplicis nitore Linguae,
Cui Musae duplicem papent coronam.

AD COMITEM

PETRUM PIERUCCIUM

Ouem mitto horridulum Tibi libellum Parvum, Juppiter, at laboriosum, Hunc aequi facias velim, bonique, Signum quandoquidem mei est amoris. Quo Te prosequor usque et usque amantem, et Prosequar, mihi vita dum supersit, Gratus promeritum ut cliens patronum: Prosequar, Comes omni honore digne, Doctrina, ingenio, bonisque cunctis, Quae solent homini magis probari. Ouani sis in miseros pius sodales. Num latet miseros, latebit unquam? Nullum me tamen ante non latebit. Primus qui fueram miserrimorum. Saeva quam fuerit mihi reverso Fortuna in patriam diu cupitam Frustra, nunc etiam subit, subibit, Quidquam dum superet mali ferendum.

Quando quis studio tulisse fratri Fratrem vidit opem magis magisque, Pol atque ex animo, mihi ut solebas Nuper praesidio tuo indigenti? O vicem Superi Tibi rependant, Ut sacris operans rogo, rogavi, et Fervens perpetuo rogabo ad aram. Sic cum conjuge, filia, parente, Sic o numine Te suo vigentem Semper incolumi velint salute. Et velint animo simul valentem : Donec Nestoreis gravatus annis Occidens Superûm fruaris aevo. Quo Virtus animas beat suorum. Interim, Tibi quando sunt amoris Testes versiculi tui sodalis. Quamvis illepidos, tuo et minores Nomine accipias libens, voleusque, Id tuae est etenim benignitatis. .

AD IOSEPHUM BERTHOLDIUM EQUITEM MAIOREM MAURITIANUM VIRUM LITTERATISSIMUM

Cur mihi Italica haud licet Poesi Poetae Italico pereleganti Tibi scribere, quo suaviores Gratiae veneresque adhuc supersunt Pulchris carminibus Petrarchianis? Nec mirum: tenuis tibi Pelasgae Quando, et spiritus obtigit Latinae, Quin et Ausoniae obtigit Camoenae. Sic te quisque probat, probabit usque, Quem Natura tulit lyrae potentem. Certatimque novem monent sorores: Sive quos Amor aureis catenis Iungit fortia Patriae daturos Pectora, hujus ut alta fata poscunt, Ad coelum fidibus leves canoris; Sive flebilibus modis queraris

Occasum miseri heu nimis l Sabaudi Regis qui Hispanicas coactus oras Marte magnanimus pet't sinistro, Pulvis unde brevis redibat bospes: Seu qui flendus adhuc, fleas Camillum, Magnum praesidium decusque hostrum, Ouo res Itala vindice et tuente Restituta quidem foret, nisi Ille, Cum fuisset opus magis magisque. Adhuc Italiae Ille vindicandae. Tum diem ante suum statim occidisset, Arbor igne velut ruens trisulco. Et secum Itala spes prope occidisset. Interdum aspera fata qui recordor Non defleta satis, tuas relinguo Laudes; egregio secunde nulli, A bonis animi simulque mentis. In me promeritis habende pluris. Nec minus mihi caeteris amande. Quare, spero equidem, mihi remittes Quidquid invenias minus politum Hisce versiculis Tibi dicatis, Quos Pudor sequitur, Timorque et una Mens sibi, aut nihil, aut parum valere Conscia. An ego tantulus merenti Magna dem Tibi ? si tamen datoris Spectanda est mage, quam datum, voluntas Non dedisse guidem parum videbor.

SILVANO MARMOCHIO

DOCTORI ET COLLEGAE

SUO

O Silvane, decus primum memorande Lycei
Doctrina omnigena, robore et ingenli;
Solemni quae voce canit fausta omina vates,
Et rata non mendax omnia poscit amor,
Accipe concordi cum conjuge muneris instar,
Quo non immeritos donat amicitia.

AD EUGENIUM FERRAIUM

In Lyceo Florentino Literas Graecas tradentem

Accipe, quos Latii Tibi mitto munere flores, Nil gratum redolent, praeter amicitiam. Sed Tu mitte mil i, quos educat Hellas: odores Gratia terna dabit, si petis, ipsa novos. ΔD

ALOISIUM MUZZIUM

VIRUM DOMI FORISQUE CLARISSIMUM

O Decus Etruscum, primae cui laudis honorem Marmore ab Inscripto vindicat Italia. Dum quae Morcellus peperit sermone Latino, Tu lingua Dantis maximus arte paris; Accipe quae vati non vates tantula sisto, Magna licet magno carmina, danda forent. Onaliacumque tamen reddo haec pro numere tanto. Quo me donabas, quo Tibi crevit honos: Quainquam crevit honos? Summus qui crescere posset? Quod tulit hunc, potius nobile crevit opus: Segati aut miram mire laudaveris artem, Principis aut Gnatae fleveris interitum. Non Te fregit adhuc aetas crescentibus annis, Ingeniique ferax est Tibi robur adhuc. Palmis usque novis Iuvenem miratus ovantem · Livor qui indoluit, nunc tremit arma senis,

180

- Qui toties victus, quoties felicibus ausis

  Audet obesse tuis, ad sua damna redit.
- O utinam possis in tempora longa superstes Sana cum valido corpore mente frui!
- O possis! nimium, heu! nimium deflevimus atro Funere adhuc mersos, publica damna, viros.
- Sic erit, ut saltem maneat, qui scitus ademptis, Inscribat dignis moesta sepulcra notis.

AD AEMILIUM SANTARELLIUM

SCULPTOREM PERINSIGNEM

Marmora qui scalpro solers spirantia reddis,
(Sic manus ingenio consona fingit opus!)
Accipe, quae gemina confeci carmina lingua,
Apta licet magno non satis artifici:
Sed tibl cum memoris veniant haec pignus amoris,
Cur hoc non sperem nomine grata fore?

AD HIERONYMUM CARLONIUM

SAC. CANONICUM

Carmina qui pangis non magno indigna magistro,
Quo immensus Tusco Pindarus ore sonat:
Accipe versiculos, rabido quos dente momordit
Ille senex aunis, vix tamen arte puer;
Qui cum nil valeat, dignum quod parturit aetas,
Id vellet saltem reddere fraude minus.
At tabescit iners volis contraria cernens:

Admisso poenam sic luit ipse parem.

AD ALOYSIUM VENTURIUM

IN EJUS ELEGANTISSIMUM COMMENTARIUM

DE VITA PETRI MUNICHII EQUIT. IOSEPH.

O qui Munichio reddis post funera vitam,
Dum memoras quanto lumine clarus erat;
Quantus et ingenio, cujus monumenta supersunt
Scripta, quibus mentis significavit opes;
Quam virtute simul cunctis exemplar in aula
Virtute egregium fulserit omnigena:
Quae veluti in pelago cautes immota refringit
Ventorum rabiem, constitit ante minas;
Cum secura sui vult Principis illa videri
Fida ministerio, propositique tenax.
Mira dum magnum sic exprimis arte sodalem
Lingua qua Dantes concipiebat opus;
Non alia virtute micas, nec mente minori:
Sic magnus, relegit sol ubi magna, patet.

AD PHILIPPUM MORDANIUM

RAVENNAM PROFICISCENTEM

Quod Tibi do specimen, Mordani, pignus amoris
Accipe, et o utinam sis memor usque mei !
1, decus Aemiliae, quo Te jam vota vocabant,
Denique te Patriae reddit habere Pius.

Sponte tamen reddit, nam te non digna ferentem
Vidit, et oblitum, quod tulit ira, cupit.

Vive diu; merito Superi tibi fausta rependant;
Vive diu felix, sed memor usque mei.

AD JOSEPHUM ARCHANGELIUM

Virum praeclarissimum

Dulce decus nostrum, quos finximus, accipe versus, Pignus amicitiae, pignus et obsequii.

Non sunt haec equidem, non sunt Te parvula magno Digna, sed immensus tantula mittit Amor.

DE MARCELLO FORNAINIO

M. FERRUCCIUS

Dum tot me immeritis Marcellus laudibus ornat, Ostendit quantum fallere possit Amor.

AD M. FERRUCCIUM

M. FORNAINIUS

Non me, dum meritum magnis Te laudibus orno, Fallit amor: judex falleris ipse Tui. Nam qu fallar ego Te laude benignius ornans, Quem decus ipsa suum suspicit Italia?

AD PETRUM DAL RIO

In Lyceo Florentino Rhetorem praestantissimum

Verba ligata leges, non carmina, quando canoro
Cum sermone mihi defuit ingenium;
Quo non immerito cum Ta lauderis utroque,
Quidnam Ta sperent judice versiculi?
Unde venit, culpae ceu qui sibi conscius, exspes
Hoc gemino Specimen nomine ridiculum.

BLASIO FANUCCHIO LUCENSI

SACERDOTI PIENTISSIMO BENEMERENTISSIMO
DUM FESTUM AGERET
DIEM ARCANGELO RAFHAELI SACRUM
CUJUS OPE EX INSPERATO

FRAESENTISSIMUM MORTIS PERICULUM
FELICITER EVASĒRIT;
MARCELLUS FORNAINIUS SAC. PISCENSIS
APUD EUM LAUTISSIME CONVIVATUS

TRIA HAEC DISTIKA

QUAE IMMEDITATUS DICEBAT

GRATI ANIMI ERGO
INSCRIPTA VOLUIT

Iure quidem exoritur lux haec tibi festa quotannis,
Mira vivis adhuc qui Raphaelis ope.
O qui restituit morituro sponte salutem
Corporis, ille animae det tibi pose frui.
Hanc benefacta merent, hanc mens et nescia culpae:
An fallat Numen quam dedit ante, fidein?

DE NAPOLEONE III ET BISMARKIO

Astu Napoleo, celeri Bismarkius ausu, Germanum foedus vicit et Austriadas.

HERNESTAE CAPOTTIAE BIS CONJUGI, NONDUM MATRI

O possis solata virum, solata Parentes,

Quamprimum dulci Matris honore frui!!!

DE LOCO, UBI FERRUCCIUS FORTITER DIMICANS

MORTEM OPPETIIT

Hic, ubi Ferrucci peperit miracula Virtus, Itala Libertas, hoc pereunte, perit 1

EX ITALICO

Qui vos jungit amor felix nunc omine laeto, Sit decus Italiae, praesidiumque ferax.

AD IOANNILLUM CORSANIUM

QUI FRATERCULUM VIXDUM NATUM MORTUUM INSOLABILITER DEFLEBAT

Desine flere: puer non fletus, gaudia poscit, Qui laetus mundum fugit, ut astra petat.

DE AUSPICATISSIMO CONJUGIO
MARCHIONIS ALOISII TORRIGIANII
CUM COMITISSA
ALOISIA PAOLUCCIA

Altera claret avis Domus inclita, et altera claret: Sic peperit duplex utraque juncta decus. Insita si fructus potiores protulit arbos; Quae dederit junctus pignora vester amor!

IN ORTUM BEATRICIS TORRIGIANAE

Dulcia non cecini tibi mendax omina vates:

Quod tulit, ecce novo pignore laetus amor Te quater enixam, quae spes elusit inanis,
Tantum exoptata denique prole beat.
Blandula quae arridet ridenti infantula, mater,
Quamque tuo nutris ubere, testis adest.
O quae dicta tibi, dicendaque jure Beatrix,
Non mentita suum nomen, avumque genus,
Exprimat antiquam virtutibus aenula civem,
Exprimat ingenio, dotibus atque auimi.
Quamquam sat fuerit, si Te dignissima crescat,
Tot, tantisque niles suspicienda bonis!

VERSIO EX ITALICO CARMINE

Est tibi certa fides juranti hanc reddita, coelo auspice, laetus Amor jam sua jura tenet. Qui vos unanimes cum feccrit, usque serenos Ut dabit ille dies, dicere lingua nequit. Aurea quae veterum finxerunt tempora vates Heroum, vobis fabula non fuerit.

DE FRANCISCA MEINIA PUELLULA VENUSTISSIMA

Est reflexus amor Francisca utriusque parentis; Est equidem: at nescis, quem magis illa refert.

IN VETULAM QUAE SIBI PULCHERRIMO VIRO ASSIDENTE

STATIM E TUSSI CONVALUIT

Tussis ubi saevit, te viso, victa quiescit: Egregio virtus corpore tanta viget l

PER GIOVANE ASTRONOMO

MORTO NEL MDCCCLIII

Non piango io te, che alle siderce sedi,
Nella pace dei Santi alfin volasti,
Lasclando il mondo che i costumi ha guasti,
Ne il mal più sopportar sa, ne i rimedi:
Ma su nel ciel fra l'auree stelle incedi
Con Urania gentii che tanto amasti,
Con Lei, che un raggio ne begli occhi casti
Ti mostrò di quel Ver ch'ora tu vedi:
Piango me sol, piango i compagni tuoi
Abbandonati nel cammin deserto
Che ha nome vita, ed è morte per noi:
Piango di fango e sangue il suol coperto,
Ciascuu tremante sul destin de'suoi,
Incerto il tutto, ed il dolor sol certo.

Ab. GIUSEPPE ARCANGELI.

IDEM LATINE REDDITUM

Non ego Te illacrymor, Superûm qui sede potitus Aeternum frueris, pax ubi plena manet. Jam procul a mundo, pravis qui moribus haeret, Nec mala ferre valet, nec reparare modos. Nunc et summa premis victrici sidera planta, Et comes Uranie, quae tua cura, venit: Uranie alma suis, quae castis lumen ocellis Cernere saepe dedit, quod sine nube vides. Me solum illacrymor, nec non quos atra sodales Sors voluit miseros, dum cadis ante diem; Et spes quanta cadis l cursu, quem nomine vitam, Re tamen at nobis dixeris esse mori. Illacrymor terras heu l limo, et sanguine foedas, Et quae quisque sibi fata, suisque timet. Quae non illacrymer? Lecrymas nunc omnia poscunt Cum videas certi, praeter amara, nibil.

AD MARCELLUM FORNAINIUM

Quas referam dignas docto pro munere grates, Haud scio; sed votum muneris instar habe. Sic tibi semper, honor tuus, adsit Musa Tibulli, Sparsaque romano carmina rore fluant. Exemploque tuo crescant, quos fingis alumnos, Optima quaeque boni disserere et facere.

i. B.

IN MAURUM

Nil, te, Maure, boni promere posse docent.

Nec mirum: quando non est tibi carminis auctor,
Qui medio rectum tramite signat iter;

Hellados ut magnae, Tiberisque, Arniquae poetae,
At quos culta recens Gallica terra tulit.

Hos inter longe Victor supereminet omnės,
Cujus ab immerito laudis honore tumes.

Ingenio praestans quanta heu l minitaris abusus,
Italicum poteras qui decus esse novum!

Nunc audax vana temeras Helicona poesi,
Fundis et Aonios, aure monente sonos.

Attamen haud aliter, quam si tibi Pallas inesset,
Omnia et obtigerint munera Pieridum;

Quaelibet aggrederis, solus scire omnia credis.

Sumis et omnigeni judicis officium.

Non fraenum lex ulla tibi, sed prava voluntas In mala posthabita te ratione trahit.

Quae tibi parta lego non sanae consona menti,

Quare seu scribas, meditere, loquaris, agasve,
Et calamo, et lingua, facto, animoque noces.
Cui legum nornas, nec non virtutis amorem
Debueras, populum cogis ad omne nefas:
Quem tu ceu stimulis sponte in sua damna ruentem,
More urges celerem sollicitantis equum.
Ausu, stulte, moves nunc coelo bella, nefando.
Arcana impugnans, quae tegit alma Fides.
Heu quae fata manent te! heu quas patiere superbas
Ipse vices! quae te mors truculenfa premit!
En remorata dies venit, en Deus imminet ultor,
In caput ira tuum jam ruitura tenat.
Fabula Centimanos haustos Jovis igne gigantas,
Ni sapias, flat protinus historia.

IN QUENDAM AENEIDEN A CARO VERSIBUS ELEGANTISSIMIS ITALICE REDDITAM NOTARE AUDENTEM

Aeneiden Tusco sic Carus carmine reddit,
Carior ut Latio non queat esse Maro.
Qui miraris enim prisci miracula vatis,
Alterius parili reddita ab arte stupes.
Qui negat hanc Caro laudem, fateatur, oportet,
Su medio haud solem cernere posse die.

IN LEONARDUM

Hic, Leonardus inops mentis, se credit egenum Dum rerum, vitam perdit aquis miseram.

IOANNI BAPTISTAE IULIANIO

INEUNTE: AN. MDCCCLIX

Non revocanda brevis perlabitur ocior aetas:
Omina praeterito, quae Tibi fausta tuli,
Iam novus exoriens haec heu ! properantius annus,
Quem sua fata premuut, en iteranda jubet.
Sospes adhuc igitur vivas felixque, diuque,
Ut tua vult virtus, ut meus optat amor.

POMPEJO MASETTO

Ipse tuis opibus, quam ditior esse studeto,

Quae sors saepe malis donat iniqua, bonis.

Vere dives eris, si mens tua culta per artes,

Non Tibi si largus census abundet, erit.

VICTORIO SCIALOJA

Ne mentire tuum, quod dat Victoria nomen:

Quae tua fert aetas, praelia vince puer.

Mollis ut exsuperes, Victor, blandae otia vitae,

Te modo virtutis vincat oportet amor.

DE CARMINE ITALICO IN DEI STERCUTII

LAUDEM

Stercus olent equidem tua carmina, sordide vates, Stercore nascuntur, stercore digna mori.

EPIGRAMMATA GRAECA

LATINE REDDITA

I.

Orpheus aeternum a pulsa testudine vivit;

Dulce Pyli prudens ore loquente senex;

Texto multa sciens divinus carmine Homerus;

Telephones tibiis conditus hoc tumulo.

II.

Sim brevis urna licet, ne me transiveris, hospes, At decora sertis assimilata Deis: Ante alios siquidem quem Musae aluere Pelasgae, Divinum teneo carmine Maconiden.

III.

Nudus ego veni, nudus terramque subibo:

Quid frustra nitar, nuda suprema videns?

IV.

Sum natus lacrimans, lacrimans mox funere morgar, Et vitam multis in lacrimis reperi. Humanum o lacrimis plenum, sine viribus, aegrum, Teque trahens terris, dissoluensque, genus!....

v.

Portum jam taneo, spes, et fortuna, valete: Nil mihi vobiscum: ludite nunc reliquos.

VI.

Hospes, si pergas Lacedaemona, nuntius esto, Hoc, sua dum sequimur jussa, jacere loco.

VII.

Timocriti hic tumulus, qui fortis praelia gessit: Ignavis parcens Mars rapit usque bonos.

VIII.

Maxima virtutis si pars mors inclita habenda est , Nobis e reliquis Sors id amica dedit. Hellada conati , libertatemq ie tueri , Hic sumus: aeternum gloria parta viget.

IX.

Vivus erat quondam bic Manes: nunc funere mersus Darius quantum maximus ipse potest.

X.

Quo tibi cincinnus; succus, mel, ceraque, dentes, Larva tibi hoc pretio non potuisset emi?

XI.

Hic tumulus magni copias fundentis Achillis Conditus a Graecis , terror adhuc Phrygibus. Litore subsidit , nam sic maris unda gemiscens Prosequitur Thetidos debito honore genus.

XII.

Lentus erat stadio Eutichides, ad prandia pernix, Posset ut, Eutichides, dicere quisque, volat.

XIII.

Quinquennem puerum securum pectus habentem Me haud miserans Orcus Callimachum rapuit. Parce tamen lacrimis, brevius si vita peracta est, Et brevia obtigerunt, quae mala vita parit.

XIV.

Sunt locupletis opes tibi, sed mens pauperis; unde Haeredi es locuples, pauper et ipse tibi.

- XV.

Si bene quis vivat, vita est angustior omnis: Si male: nox fuerit temporis una satis.

XVI.

Actas cuncta rapit; longis intercidit annis Sors et forma simul, nomen et ingenium.

XVII.

Non mihi sortis opes, tantum mihi vivere parvo Detur, et omnigenis posse carere malis.

XVIII.

Quae modo Achemenidae fuimus, sumus arva Menippi. Rursus et ex alio nos alius capiat. Hic sua nunc credit nos, ut modo credidit ille, At sua sors tantum dicere jure potet.

XIX.

Murem Asclepiades quum forte videret avarus, Ecquid, ait, nostrae quaeris, amice, domi? Cui mus, parce metu, o bone, ridens dulciter, inquit, Abs te non escam quaero, sed hospitium.

XX.

Sit, miser, ista levis tibi terra, Nearche, sepulto, Te facile ut possint elicuisse canes.

XXI.

Hermon quum sumptum in somnis secisset avarus, E trabe tristitia pendulus interiit.

XXII.

Quas mens gignit opes, hae verae, Paulle, vocantur:
Major inest aliis utilitate labor.
Magno hominem censu illum dicas jure licebit,
Qui fruitur tuto quae sibi parta, bonis.
Si male quis ductis rationibus addere frustra
Instet opes opibus, quas tenet usque miser:

Qualis apis solers, alvearibus ipse laborat Sedulus, ast aliis, non sibi mella parat.

DE MAESTRELLIO FOLLE LUDENTIUM

ABTATIS SUAE FACILE PRINCIPE

Dum tumidum jactat solers Maestrellius orbem: Brachia Mars firmat, Gratia terna movet.

CUM AUCTOR VIRIDARIUM INVISERET

QUOD MARCHIO PETRUS TORRIGIANIUS

AD SUAM CIVIUMQUE VOLUPTATEM
REGALI MAGNIFICENTIA FACIENDUM

CURAVIT

Hic, ubi Te miserae capiunt oblivia vitae,
(Sic rapiunt animum quae loca amoena vides!)
Hic, mortale licet Petrus confecerit aevum,
Vivit adhuc clarae gloria suumma domus.

DE PETRO THOUARO

VIRO DE LITERIS PUERISQUE RECTE INSTITUENDIS
OPTIME MERITO

MARMORI CONLATA STIPE CIVIUM INSCULPTO

Exstet adhuc memori spirans hoc marmore Petrus, Gratus jussit Amor, sculpsit et Ingenium. Corpore quo fuerit, cernis; qua mente animoque, Plurima quae scripsit, non peritura monent.

AD FAUSTUM LASINIUM

IN LYCEO MAGNO PISANO
IDIOMATUM ORIENTALIUM
ANTECESSOREM PRAESTANTISSIMUM

Magna parente satus magno jam parturis, aetas
Quae vix plena solet, tempore mollis adhuc.
Nam Tibi in ore sonat, qua lingua numine plenus
Isacides cecinit, Maeonidesque gravis.
Quin etiam sermone potes, quocumque locutus
Est oriens, late quam patet, ipse loqui.
Talia promentem si Te miracula cernat,
Te Decus Italiae, quis neget esse novum?

DE PETRO IOANNINIO ET FRANCISCO SINIBALDIO

GEMINO DECORI LYCEI LUCENSIS

Praefulgens Patriae lumen virtutibus ambo, Queis nunc Esaridum spes bene culta viget: Pergite, sic splendescet honos reparandus avorum, Quo tulit alta suum pristina Luca caput.

IN POSIDONIUM LENTIUS INCEDENTEM

Tu pede lentus iter carpis testudinis instar, At vetitam praeceps irruis in Venerem.

IN TIBURTIUM

JAM MILITEM EX MORBO GALLICO MEMBRIS IMPEDITUM

Aspice, Vincenti, vitio virtute subacta, Qui modo Mavortis, Cypridis arma sequi.

IN TRECENTOS LACEDAEMONAS AD THERMOPYLAS GRAECAE

LIBERTATIS ASSERTORES

Quid posset Patria pro l'bertate tuenda
Magnanimae Virtus Hellados armipotens;
Plurima testantur, quae gessit praelia victrix,
Firmius unde suum constitit imperium.
Ast ubi Thermopylis tercentum robore sternit
Millia Persarum, concidat ipsa licet;
Pulchrior exsurgit, ducitque e funere vitam
Omnia quam stupeant secula, nulla terant.

VOTA ET AUGURIUM

CUJUSDAM FILII IN PARENTES INSUNTE ANNO MDCCCLXXI

Iam novus annus adest: quae sistat vota, Parentes, Prolis amor vobis ob benefacta memor?
Scilicet unanimes ut dulci pace fruentes,
Nestoreos annos sospitet alma salus. —
Id primum; dein ut magno cum foenore fructus,
Quae spes vestra colit, semina laeta ferant —
Vota nec in cassum fuerint, Deus omina quando
Pro vitute bonus non fore vana siuit.

IN MICHAELEM SE OMNIA POSSE DICTITANTEM

Falso vates cecinit - Non omnia possumus omnes Tu solus, Michael, omnia namque potes.
Vitales vixdum prodisti in luminis auras,
Quum Sophia exortum lumine dextra videns,
« Hic, ait, hic reparet, quos flevi, damna virorum;
Hic mihi restituat per nova facta decus »
Exceptumque novem puerum hunc aluere sorores,
Gratia terna simul, Pallas, et alma Venus.
Quare quis stupeat, quod nondum contigit ulli,
Esse tibi quaevis omnia posse datum?

IN POLYCARPUM

Si pictor, sculptor, vates, orator habendus

Ex his, quae peperit quisquis in arte sua;

Te nibili faciam, quod nil, Polycarpe, dedisti,

Quod frustra hoc nomen non tibi inesse probet.

IN PHILIPPUM POLYGLOTTAM

Te jactas gracee, te jactas scire latine,
Teque loqui linguis, quotquot in ore sonant.
At nondum sensi, fateor, te scire, Philippe,
Quae jactas: nullam facta dedere fidem.
Id tantum novi, te quo sermone parentes

Edocuere loqui, non didicisse satis,

Deven Dunyle

IN FALSOS PARTIUM SECTATORES

Qui modo Pompei, nunc Caesaris, Omphale, partes, Si quis me, curnam tute sequare, roget: Dic mihi, num fallar, si te non dixero, partes, Sed quibus aequa favet sors, ea castra sequi?

IN AGATHONEM MULTIS SIMUL DISCENDIS

OPERAM DANTEM

Πολυμαθία νούν ου διδάσκει

Discere plura simul, quamvis non ardua, recte Nemo potest: vires mens negat ipsa pares: Has siquidem faciens, vertendo ad multa, minores, Quidquid agas operis, non satis artis habet.

- « Pluribus intentus minor est ad singula sensus, Admonet antiquus sic sapienter adhuc.
- Ut, quamvis fecundus, ager si plura jubetur,
  Quam dare possit, erit fertilis inde minus;
  Sic licet ingenium sit praestans ubere vena,
- Iussum plura simul ferre, minora dabit.

IN LABEONEM κακούγον

Pessimus es supra quam quisquam credere possit;
At quae damna paris, non satis arte tegis.

Nuper namque tui mibi proditor ipse fuisti,
Livor fraude tuus quum mibi clausit iter.

Per quae quis peccat, per haec torquetur, eadem,
Qua ratione tulit, damna repensa dabit.

Culpa licet lateat, non haec tamen usque latebit;
Serior interdum peena, sed aequa, venit.

Quare est, cur timeas, ne, quae mibi damna tulisti,
Improbe, quamprimum sint subeunda tibi

IN MAEVIUM

Optima quaeque notas, et laudas pessima quaeque? Qui sis, judicio proderis ipse tuo.

IN PONTICUM LUDIMAGISTRUM

Pontice, te rebar sermonem scire Latinum,
Quem modo deprendi te prope scire nihil.
Hujus enim pueros dum prima elementa rogares,
Obstupui, quantum nescius ipse fores!
Quum pravum rectumque nihil tibi discrepet, aequi
Sustinere potes Iudicis officium?

IN EUNDEM OMNIA

POLLICITUM, NECDUM ALIQUID PROMENTEM

Fertilis illa mihi, quae fructus protulit, arbos; Non quae vere novo floribus alma viget. Non secus ac arbos es tu mihi, Pontice, blandis Floribus indutus, fructibus usque carens.

IN PAULLUM SE SCIRE OMNIA PROFITENTEM

Omnia scire putas, et nescis omnia, Paulle:

Qui scit enim vere, nescius esse putat,

Ut Socrates, ullus quo non sapientior alter,

Se scire id solitus dicere, scire nihil.

INGENIUM STUDIO EXCOLENDUM

Ingenio praestes licet, hoc tamen excole solers: Nunquid ager nulla fertilis arte fuit?

A PRIMA AETATE VIRTUTI ASSUESCENDUM

A teneris assuescere multum est. Virgil.

A teneris assuesce, Fabi, virtutis amori: Te virtutis enim quanta docebit amor!

DE NATURA VIRTUTIS

Virtus est ordo amoris.
Div. August.

Quid virtus? mater quot sunt fecunda bonorum est, Qua duce, non recto tramite aberrat amor.

DE VIRTUTIBUS, QUAE DICUNTUR CARDINALES..

DE PRUDENTIA

Praeteritum nectons praesenti nosco futurum,
Quoque sagax moneo, se modo quisque gerat.

DE IUSTITIA

Quemque suum dominum per me res, jusque sequuntur, Munera promeritos, poena luenda malos.

DE TEMPERANTIA

Ne quis, dum fruitur, peccet, noto sobria fines, "
Tutus ut hinc nimium vitet, et inde parum.

DE FORTITUDINE

Non ego cedo malis, ast his invicta resisto: Sunt mea, quae pariunt fortia facta viri.

DE VIRTUTIBUS THEOLOGICIS

DE FIDE

Fisa Deo, menti quae sunt impervia, credo: Et certum resero prima salutis iter.

DE SPE

Coelesti sum nata Fide, peto sidera votis, Quo propero, aeternis laeta futura bonis.

DE CHARITATE

Charitas Dei urget nos. D. PAUL.

Quem credo, speroque, Dei me semper adurget Irrequietus adbuc, mox fruiturus, amor.

DE NOVISSIMIS

DE MORTE

Non inopum parco vitae, non parco potentum, Non prece, non lacrimis, non cohibenda metu.

DE IUDICIO

Cesseris ut fato, Iudex tibi protinus aequus Pro meritis tribuet vivere, sive mori.

DE INFERNO

Huc delapsa Dei contemptrix turba malorum Aeternum doleat, spes ubi nulla levat.

DE PARADISO

Hic lux alma beat, virtus ubi laeta triumphat, Visus ubi merces est Deus ipse bonis.

DE RELIGIONE

Per me regna vigent, quae jam viguere, senescunt
Me sine, libertas, jusque bonumque jacent.
Quem colo, nata Deo sum, jungo sidera terris,
Mortalesque rego, Relligioque vocor.
Ausos ferre mihi bellum, ultrix conterit ira,
Crux mea signa, vigil dux mihi Christus adest.
Cetera mutentur licet, immutabilis ipsa
Sum modo, qualis eram non subitura vices.
Serius aut citius mortalia facta peribunt,
Non ego, quae, cessent dum reliqua, astra petam.

DE LIBERTATE CIVILI

Quidnam libertas? non lege soluta voluntas, At non posse sequi, lege vetante, malum.

DE AEMILIO CAVALLINIO

PUERO OPTIMAE INDOLIS ATQUE SPEI DISCIPULO SUO

Mente sequar memori, quo Te sors cunque vocabit,
Aemili, merito jussus amore sequar:
Quando tuis, solers studiorum cultor, alumni
Omnibus egregii functus es officiis.
Te incolumes longa videant aetate parentes
Incolumem, usque decus, deliciumque domus.
Haec mea vota borus dextra Deus audiat aure,
Ut penitus Vobis auguror ex animo.

DE INNOCENTIUM CAEDE

Quod non ausa nelas regnandi es, dira cupido? Quae legum, quas ipsa animalia muta sequuntur, Contemptrix tibi pares uni, et foedere nullo Te cohibente, ruis stimulant quo vota furentem, Et petis insanis Numen conatibus ipsum? 1, ferrum rape, rumpe moras, omnesque, satelles, Infra himatum exortes in luminis auras Non prece, non lacrimis victus cito funere merge. Barbarus haec dederat vixdum fera iussa tyrannus. Ouum nulla pietate pares remorante ministros, Certatim studio celeres mandata facessunt. lam resonant clamore viae, ploratibus aedes. Sors inopum una manet sobolem, sors una potentum: Impia turba necat raptos ex ubere natos: Frustra celat amor matris, quem blandula prodit Vox pueri flentis, nam flet puer ille supremum.

Hinc audis matrem clamantem: Barbore curnam, Quem voluit natura meum, mibi tollere tendis? Quem genui, atque novem gestavi mensibus alvo, Quemque, ut cernis, alo, quo tollere jure licebit? Cernitur hinc alia luctans cum matre satelles; Haec tenet, ille trabit: sic heu I discerpitur infans, Nec minus immiti cruciatur vulnere mater. Heu quam multa brevi sunt jam data millia leto! Urbs prostrata silet; sua quod det pignora pessum, Detestata scelus, quo non truculentius aetas Ulla unquam vidit, nec forsitan ulla videbit. Quam tamen, Herodes, voluisti abrumpere caede, Saeviat ira, licet, densentur funera, nulli Parcatur, perimat, quot sunt corpu-cula, ferrum, Invigilata Deo fuerit Vita illa superstes.

IOSEPHO BERTOLDIO

INEUNTE ANNO MDCCCLXXI

Quaenam fausta canam nunc, quum vetus occidit annus,
Hel I deflenda nimis qui fera damna tulit?
Exoptanda Tibi quae sunt magis, adnuat aequus,
Auguror, et gnatae quae, tua cura, Deus.
Adnuat et pacem, quas ut Discordia saevas
Nunc agitat, ponat sanguinolenta faces.
Quae tremit arma Liger, quae Sequana stricta, quiescant.
Cedant Palladiis Martia facta vicem.
Interea hac, vana forsan, relevemur, oportet,

Spe, quando hanc praeter, nescio quid superest.

FRANCISCO SILVIO ORLANDINIO

DOMO POGIBONITIO

EQUITI MAURITIANO IN LYCEO FLORENTINO MUNERE PRAESIDIS

IN EXEMPLUM PERFUNCTO

VIRO A CANDORE ANIMI FIDE INTEGRITATE INGENIO LITTERIS

QUAS DOCENDO PROVEXIT SCRIBENDO ILLUSTRAVIT

INSUPER ITALICI NOMINIS INSTAURANDI STUDIO FLAGRANTISSIMO CUM PAUCIS

COMPARANDO

QUI DIUTINO MORBO FORTITER TOLERATO

DECESSIT VIII R. JAN. AN. MDCCCLXV ARTATIS SUAE LVIII

HENRICUS PAZZIUS EQUES

STIPE AMICORUM COLLATICIA

EFFIGIEM HANC HEU CONTRA VOTUM

SCULPSIT BENEMERENTI

FLORENTIAE

IN DANTIS OBITU QUERIMONIA

Nuntius ergo meas verus pervenit ad aures

Te mihi dulce decus praesidiumque potens,
Plurima me propter perpessum incommoda, tandem
Heu procul a nostro procubuisse sinu!...
Nunc ubi vera vides, me insontem, noveris astris,
Et mihi quantus erat, Te caruisse, dolor;
Anxia quam fuerim, quum praelia fortis adires,
Anxia quum livor tella moveret atrox.
Non Te, crede mibi, voluissem, mater ademptum,
Cujus in adversis experiebar opem.
Non ego quos duros tolerasti, nate, labores
Te minus hos sensi pectore sollicito.
Purus enim culpae, sed iniquis artibus exsul
Errabas nimio pulsus amore mei.
Te flebam absentem, memori Te mente vocabam,

Heu desiderio discrucians animam!

Dulcia per noctem quoties mihi somnia vana Te dederant patrios jam remeasse Lares! Visa mihi ah quoties dare circum brachia collo, Oscula et amplexo plurima ferre Tibi! Saevius at crucians quae pectus cura premebat, Ut simul elusam liguerat alma quies ! Ne spes deficeret, quaenam intentata reliqui? Non timui saevas in mea damna minas. Omnia sed frustra; nostris contraria votis Ibant aequa malis tempora, iniqua bonis. Fraudibus immeriti ad primos nituntur honores, Mens scelus exagitat, factaque crimen habent: Arbitrio cedit legum veneranda potestas: Spreta jacet Virtus, Relligioque jacet. En tibi qualis ego, queis verser rebus in arctis: Ouique vides, miseram quanta ruina manet, Iam Superum frueris qui felix arce potitus, Si tibi restat adhuc corde parentis amor, O bone, fac cesset, quae discors procudit enses, Ira ferox, animos Pax et amica regat.

IOSEPHO BARBERIS

EQUITI MAIORI MAURITIANO

OB MERITA

STUDIIS LITERARUM SECUNDARIIS

REGNI ITALICI CURANDIS

PRAEFECTO

Das operam studiis culta qui mente regendis,
Ut reparetur honos pristinus Italiae;
Accipe quem gemino mitto sermone libellum,
Ob benefacta memor quem tibi sistit amor:
Uno hoc praecipue vult nomine carus haberi,
Quando nihil grato carius est animo.

AD ALEXANDRUM PATERNOSTRO

PANORMITANUM DISCIPULUM SUUM OPTIMA QUAEQUE DE SE POLLICITUM

> Qui dominatur animo suo fortior est expugnatore urbium. Salom.

Magnus Alexander multo fuit hoste subacto;
Victor at ipse Tui nomine major eris.
Ille etenim victor quod tot dedit agmina leto,
Non virtutis opus dixeris, at sceleris.
Naturae at subitos motus cobibere ruentis,
Quo rapit ira furens, sive nefandus amor,
Id virtutis opus, quae miscet praelia victrix,
Palmaque promeritam non peritura manet.
Quae nunc fata premunt Te, vincere fortiter aude,
Ilisque triumphatis vera tropaea feres.

AD AEMILIUM FRULLANIUM

EQUITEM MAURITIANUM
POETAM VENUSTISSIMUM
FLORENTIAE MAGNO
DECORI

O clara orte domo, sed longe clarior Ipse, Ingenii exsuperans nobilitate genus; Carmina qui fingis non ipso indigna Petracra, Hujus quando melos exprimis et veneres; Delicium nostrum cur pridem munere nullo Nos tenet illa tuum casta Camena decus? Ne cunctere novis numeris augere libellum,

Unde tuum vivet nomen ab interitu.

AUCTORIS PROFESSIO FIDEI

Si mea scripta Fidem temerent Fideique Magistram, Quam liquit certam Christus, ad astra redux; Ex animo haec reprobo, quamvis non prava voluntas, Ast amer expressit maximus Italiae.

~~~~

POESIE ITALIANE

L'ORFANO RICONOSCENTE

Ah l troppo è ver che l'uom nasce al dolore In questa che può dirsi anziche vita Illusion di mille guai feconda Dalle prime all'estreme aure che spira: Ed io, lasso, mel so, che in quella etade Che tutta immersa nel gioir, di nulla, Perchè ignara del mal, par che non tema: Preso all'esca d'immagin lusinghiere Che al credulo desio pingea la speme, Già pregustava un avvenir beato: Ouando il Ciel mi volea della sventura Posto alla scuola sin da' miei prim'anni, Ahi ! dovrò rammentar l'acerbo caso Che ancor della memoria mi scomenta E fia che meco a lacrimar t'inviti? Quando tutto sorridermi parea, Nè che fosse sapea, tema od affanno, (Vedi il giudicio uman come spess'erra!)

Fu allor, fu appunto allor che mi tornaro Le gioie anticipate in tristi lutti E tu pur li sentisti, onesto Veglio, Chè se a me tolse inesorabil morte Sull'alba della vita ambo i sostegni In si breve ora e genitore e madre. Meco prendevi parte al gran disastro, E col mio si mesceva auche il tuo pianto, Ché perdesti un fratello, anzi un amico, E tal ch'altro simil ne cerchi indarno: Con lui concordia di volere, in lui Sensi di onor non mai smentiti all'opre, In lui virtù, religion e quella Rara amistà ch'a ognun suona sul labbro A pochi ferve in cor, che nell'amico Vede un altro sè stesso e in Dio l'abbraccia; In lui del vero cittadin lo zelo, La salda fè del magistrato e quanto Può render l'uom più riverito in terra. Ecco il german che tu perdesti, e quale, Innanzi tempo il Ciel padre mi tolse. E ben veggi'or l'irreparabil danno Che m'incolse al partir dal mondo errante Della doppia fidata emula scorta Che della vita nel cammin fallace M'indirizzava l'inesperte piante, Fra' ciechi innumerevoli perigli Dove spesso Innocenza avvien che cada:

E, figlio, mi diceau, se brami ir sempre Pel calle di virtù, memore ascolta. -Sappi che non si tosto all'uom balena Tanto di lume di ragion, ch'ei possa Scernere il ben dal mal, dal falso il vero, Chè due vedesi innanzi opposte vie, Perché, qual più gli aggrada, arbitro elegga. L'una è larga, pianissima, ridente, Di quanto l'alme più lusinga e alletta: Chè qui i diletti, qui gli onor, qui tutti Sono i ben frali ch'a virtù fan guerra. Dolce è l'ingresso, è ver, ma quali e quante Costa amarezze a chi vi pone il piede Senza speranza di più uscirne mai, (In tanti laberinti ella s'avvolge l) Se non per ir dove s'eterna il pianto. È stretta l'altra, malagevol' erta Aspra d'orridi vepri, irta di dumi Selvaggia, melanconica, e deserta. Senza che un fior mai ti sorrida al guardo E tal che le più forti alme sconforta; N'è l'ingresso amarissimo, ma oh! quanto Torna per questa il seguitar soave L'orme segnate da Colui che disse: - Chi si fa mio seguace, egli non mai Fia che cammini in tenebre di morte . Ma in luce alma di vita, e al termin giunto Del suo corso mortal, vedrà beato

Spuntarsi l'alba degli eterni giorni Nel regno eterno della eterna luce. Non sia che nella scelta esiti, o figlio. La caligin del secolo sorvola, E a' rai del sol che stenebrò nostr'alme Vedi che i beni di quaggiù son nulla, Nė si possono amar senza periglio, Che l'amor si disordini, e si perda Dei veri beni il fonte unico, Iddio. Cosi diceano, e mel dicean piangendo. Forse presaghi che dovean fra poco Lasciar nel maggior uopo orfani i figli; E quel presagio ahimè l troppo fu vero, Ch'or non m' è dato proferir più i nomi Che sul labbro mortal suonan più dolci, Come arcana lo vuol legge di amore. -Ma di nostra o fanezza il Ciel pietoso

ma un nostra o inateza n'ore pretoso
Mi ridonava in te padre novello,
Che alla saggia amorosa avola unito
D'unanime voler, di pari zelo,
E di senno maturo al par degli anni,
Mi reggi anche mal fermo e m'assecuri
Contro l'insidie di malizia e i molli
Adescamenti dell'età corrotta,
E cogli studi a maturar m'affretti
Una speranza che fallir nen puote,
Se non le manchi il tuo fecondo influsso.

Oh! vi sorrida il Ciel sempre benigno.

E per tante d'amor cure solerti
D'elette grazie vi ricambi, e a' molti
Anni di vita altri ne aggiunga, ed altri
Tutti fiorenti di salute, e nube
Il seren non v'infoschi unqua dell'alma.
Oh! questi voti al Ciel salgano accetti
Come la prece umil che gli accompagna,
E allor felice appieno altro non chieggio.

PER LA NASCITA

DI FERDINANDO IV

FIGLIO

DI LEOPOLDO II

Granduca di Toscana.

Piangea l' Etruria che il giardin di Flora
Unico avesse il fior più caro e bello,
E benché attenta lo vegliasse ognora,
E un ne chiedesse al Ciel simile a quello;
D'april ridente allo spirar dell'òra,
Quando spuntar credeasi il fior novello,
Nascea sol vaga mammoletta allora,
Tanto volgea a lei destin rubello l
Ma come amico il Ciel d'unir si piacque,
Vinto dell'egra E:ruria al caldo zelo,
Te, ninfa del Sebeto, al suo cultore;
Tosto si vide ravvivar lo stelo
Al coltivato invan languido fiore,
E il germe del desio fu allor che nacque.

IN MORTE DELL'ARCIDUCHESSA CAROLINA

figlia di S. A. il Granduca Leopoldo II

Figlio d'amico ciel candido flore Nacque di Flora nel gentil soggiorno, E ancor novello diffondea d'intorno Dolci fragranze di celeste odore.

Delle Grazie crescea tenero amore,

Che ognor lo fean di più bei pregi adorno,

E Zeffiro aleggiando al nuovo giorno,

Gi' infondeva un giocondo almo tepore.

Videlo il figlio di Ciprigna, e n'ebbe Di spiccarlo desio; perchè, lo stelo Inaridito, il vago fior sen giacque.

Di piacer a quel Dio tanto gl'increbbel... Ma trapiantato dalle Grazie in Cielo, In sen d'eterno april più bel rinacque.

EJUSDEM VERSIO

Jam Flos candidulus vireto in almo Florae natus erat, favente caeli Aura progenitus; recensque ab ortu Adhuc, aethereos ubique odores Diffundchat; eratque ocellus unus, Una blandaque cura Gratiarum, Quae fotum sinibus suis alebant. Ornabantque magis magisque in horas. Circum autem Zephyrus volabat, ore Afflans egelidos ei tepores. Cypriae soboles, Cupido, Florem Fors vidit, propriisque, amore captus, Carpsit unguiculis; sed arefacto Languescens calamo venustus ille Flos humi jacuit : dolore tanto Sensit se aligero placere Divo l Hinc manu Charitum beato in horto Caeli transpositus, perenne ridet Ver ubi, invaluit, refloruitque Multo candidior venustiorque.

IOANNES BATTANIUS.

MADRIGALE

PEL GIORNO ONOMASTICO DEL CAV. PIETRO MORELLI

Dall'odorato balzo d'Oriente Deh l mille volte e mille Torni ognor più serena e più ridente La sospirata benedetta aurora Che il tuo gran nome onora l Questo voto sincero Che fo per te, o buon Piero, Se trovi grazia in Ciel siccom' io spero, Per lunghi anni contento Con la diletta sposa Altra crescer vedrai novella prole: E benché ti console Già d'un frutto l'amor del tuo Fernando, Pur viene or germogliando Nuovo fior nel giardin dell'alma Nuora: Fiorirebbe il gesmin dopo la rosa? Ma sia pur che si vuole, Se alla pianta natia sarà simile, Com'esser non potria cosa gentile?

AI SIGNORI

MARCHESI ELISA E LUIGI

CONIUGI TORRIGIANI

Lode e presagio. - Canzone libera.

I.

Misero vanto è nobiltà di sangue,
Se il seme di virtù, che le fu madre
Per ozī molli, o mal frenate voglie,
Nei tralignati figli non germoglie
Eletto fior d'attese opre leggiadre.
Ahi colpa l ahi scorno della nostra etade;
Che in si diffusa e tanta
Luce di civiltà che altera vanta,
Lussureggiando svigorisce e scade l
Onde se al tutto invan non t'affatichi,
Ben pochi troverai di cui tu dica
Con lingua al vero amica,
Ecco quai fur gli antichi.

II.

Ma in Voi, stirpe gentil, punto non langue,
Nè languirà per volgere di lustri
Emula brama che degli avi illustri
Le memorande istorie
Faccian tesoro di novelle glorie:
E già, quale in suo proprio almo terreno,
Arbore a cui sorride amica stella,
Cresce vigoreggiando ognor più bella;
Tal per celesti qualitadi influsse
Vostra virtù nel pieno
Di suo fulgor vivissima rilusse:
Onde la prisca nobiltà verace
Ne' Paolucci, e Torrigian non tace.

III.

Se non spuntan dissimili i rampolli

Dalla natia radice,
Qual fia la dolce, benedetta prole
Che vi donava il Ciel, Coppia felice,
D'indole egregia e sovra gli anni accorta,
Da'vostri esempi scorta
Cosi per tempo sulle vie d'onore!
Ben troppo meglio che le mie parole,
Vuote d'ogni valore,
Dicalo il primo invidiato pegno
Del vostro amor si degno,
Dove si chiaramente ambo scorgete
(Tal riflesso è di voi!) quali voi siete.

IV.

Nè questi versi che sacrati io volli,
Vergin di servo encomio, al vostro merto.
Saran bugiardi augùri:
La rigogliosa spene
Che prosperando viene
Più che un vano desio, n'è un pegno certo,
Co-i mia vita duri
Tanto ch'io possa in anni non lontani
Veder su i Torrigiani
De'venturosi di sorger l'aurora
Che il mio pensier fin d'ora
Vede spuntar dal balzo d'Oriente
Dell'usato più bella e più ridente.

ALL' EGREGIO

PROF. GIOVANNI GIULIANI

SPONITORE FEDELISSIMO

DELLA DIVINA COMMEDIA

nell' Istituto di Perfezionamento , an. 1862

Tributo di giusta lode.

Chi t'ode, o mio Giuliani,
Espor del maggior Vate, il Trino Regno,
E non ammira in te forza d'ingegno,
Da penetrar addentro i sensi arcani
Sotto il velame delli versi strani;
Non altrimenti che notturno augello
Che incontro a'rai del sol diventa cieco,
Risalir non può teco
Alla subl.me ragion del bello,
Che fai con si mirabil magistero,
Qual per luce reflessa,
Da quella mente istessa
Che lo produsse, sfavillar sincero.
Segui adunque tuo stile,

O spirito gentile;
Corri, ché ben lo puoi, corri la via,
Ove si luminose orme segnasti:
Nè a sconfortarti basti
D'ignoranza, e livor l'ignobil guerra
Che sosterrai tra via:
Forse al gracchiar d'inglorioso stuolo
Di', men alto disserra
Su pe' campi dell'etra aquila il volo?
Segui animoso; già presso è la meta
Che sospirò l'altissimo Poeta.

IN MORTE

DEL PROFESSORE ABATE GIUSEPPE ARCANGELI

avvenuta il 18 Settembre 1855

Al Prof. Ab. Marcello Fornaini.

Rimembri il di, che all'arpeggiar soave
Del buon Giuseppe un canto io disposai
Che ragiona di morte e d'aspri guai,
E di lagrime il ciglio all'uon fa grave?
Quell'armonia del cor volgea la chiave
Sì, che più addentro non vi giunse mai.
Ben fu il preludio degli amari lai
Che or l'anima trafitta a scioglier ave.
Ahi, che un sasso racchiude il dolce amico,
Tanta parte di noi, tanta speranza
Della favella, in che piangendo io dico!
Ma ogni ben di quaggiù fura la Morte;

E al eredulo desir qui solo avanza Lo scherno e l'onta dell'infida sorte.

A FRANCESCO CAPOZZI

L'AB. MARCELLO FORNAINI

Francesco mio, se forte ala d'ingegno,
O la maravigliosa arte del canto
Giugnesse sempre al meditato segno,
Tu solo oggi, o nessuno avrebbe il vanto
Di far men aspro il duol pel' caso indegno,
Onde sospira invan l'animo affranto,
Invan quel si possente alino so-tegno,
Ch'io perdeva nell'uom che mi amò tanto l
Ma del colpo, onde morte ahi l troppo acerba
Recise inesorabile col fiore
D'ogni valor tante speranze in erba;
Non avrò mai, non mai ristoro in terra:
Oh almen l'avessi, ovo amistà non muore,
Ov'è pace il disio, che qui dà guerrra l'11

PER LA TRIENNALE SOLENNITÀ

DEL SS. CROCIFISSO

CHE SI VENERA IN PESCIA

Quando veggo all'Eterno ubbidienti
Ratto del cieco nulla uscir le cose,
E distendersi i cicli, e spaziose
Volte rotar di stelle auree lucenti;
Poi colla terra e 'l mar gli altri element

- Poi colla terra e 'l mar gli altri elementi, Che, pria discordi, in pace ordin compose, Poi l'uom, l'immagin sua, ch'arbitro pose De'regni di natura almi e possenti;
- Oh la tremenda Maestà, che sei,
  M'è forza l'esclamar, gran Dio, che tante
  Colla parola maraviglie crei l
- Ma quando veggo le catene infrante Del fallo, in ceppi Morte, e franchi i rei, Più che terribil Dio, sei Padre amante.

SULLO STESSO ARGOMENTO

Veggo nell' Eden farsi a Dio rubelle,
Maledette in Adam, tutte le genti,
Mentre dell'angue alle lusinghe felle
Contro il Cielo orgoglioso ergon le menti.

Poi veggo la Pietà trar dalle Stelle

A spegner le grand' ire onnipossenti
In uman vel l'Eterno Emmanuelle,
Che in novo patto a se lega i redenti.

O abisso di nequizia, e in un d'amore!

La creatura al Creator fa guerra,

E un Dio per lei s'esinanisce e muore l...

Empio, e tu insulti ancor nell' Ostia esangue

A Lui, che a sè t'invita e il ciel disserra?

Trema, se non ti lavi oggi in quel Sangue.

ALLA VERGINE DELLE GRAZIE

festeggiata solennemente per cessato morbo epidemico

Vergine, a te preghiera unqua non salse,
Che non schiudesse di tue grazie il fonte,
E nostra molta indegnità non valse
A far che le p'ovessi a noi men pronte.
Però, quand'infernale ira n'assalse,
O la Giustizia minacciò dal monte,
Sempre la tua benignità prevalse,
Chè per tuoi senti i nostri danni e l'onte.
E questa Terra il sa, ch'oggi Ti rende
Solennemente in festa onor vottvo
Per una di tue glorie alte e stupende.

. . . . . .

Deh l'amoroso fuoco ond'egli muove,

Se brami che s'accenda anche più vivo,

Trovi, o Madre, nuov'esca in grazie nuove!

SULLO STESSO ARGOMENTO

Per Te si rinnovella oggi l'onore,

Vergin, gloria di mia terra natale,

Che ancor rammenta paventando, il male,

Onde fu già d'ogni speranza fuore;

Se non che a Te salia, fonte d'amore,

E Tu pur sempre a Te medesma uguale

Consolavi, o Pietosa, il suo dolore.

Chè vinta dalle tue luci leggiadre

La morte di ferir più non ardiva,

Tanta è su lei la tua possanza, o Madre!...

Ma se la vita allor desti alle salme,

Che poca terra poi spente copriva,

Oggi ab l l'impetra sempiterna all'alme.

SULLO STESSO ARGOMENTO

Mentre il deliro secolo presume
Coll'arme d'impotenti empi sistemi
D'impugnar anche i do;mi ardui supremi
Della Fè, che non vuol mortale acume;
Tu, dolce patria mia, scorta dal lume
Del Sole eterno vital'orme premi,
E d'Inferno le cupe arti non temi,
Né del mondo le insidie e il van costume:
E ben oggi, qual sei, chiaro si vede,
Che accesa d'amoreso emulo zelo
Le maraviglie di Maria rammenti!
Così ti vegli sempre Ella dal Cielo,
Ed incrollabil si starà tua Fede,
Oual rupe in mezzo al furiar deventi.

PER FESTA SOLENNE

DELLA MADONNA DEL ROSARIO

Vergin, nostro sostegno almo, possente
Si, che l' Eterno al tuo voler si piega;
O Regina del Ciel, Madre clemente,
Mostra che non invano a Te si prega.
Vedi non più sommessa oggi la mente
Ai santi veri, che superba nega;
Vedi la Fè, che le tre faci spente,
Per raccenderle altrove, il vol già spiega.
E per la prece taunaturga, ond'ebbe
L'acceso zelo del Gusman vittoria
Contro le tracotanti orde nemiche;
Segni il tuo nome, che si altero crebbe
Di portentose muraviglie antiche,
Ne'suoi gran fasti una novella gloria.

PER SOLENNE FESTA

DELLA MADONNA DELLA DIVOZIONE

venerata in Siena

Vas insigne devotionis.

Vergin, che non indarno - Ecco l'ancella
Di Dio, si faccia il suo voler, - dicesti;
E tosto più felice Eva novella
Pieno trionfo sul rio serpe avesti:

Poi su per le vermiglie orme potesti Seguire il Figlio, e scolorar la bella Faccia e spenti que dolci occhi vedesti Che vincean la più forte alma rubella;

Quanto ti valse, ahi quanto esser devota
Ai consigli del Ciel, come volea
Ordin severo di Giustizia immota l
Ma pur dell'infernale odio la guerra.

a pur dell'infernale odio la guerra, Com'oggi vedi infellonir più rea l... Deh! tu Madre che il puoi, salva la terra.

IL NATALE

Quella pace che l'anima sospira
In questa valle di miserie piena,
Ove comincia a lacrimarsi appena
Che la prima vitale aura si spira;
Quella pace, a che indarno avido aspira,
E cui ride la sorte ognor serena,
E cui tiranna voluttà incatena,
E cui desio d'onor vinse e martira;
Quella pace, che solo ivi dimora,
Dove innocenza, ahi troppo rara i il Cielo
Di sue bellezze angeliche innamora;
Que'la pace oh I ritorni, almo Signore,
Che recò tua pietade in uman velo,
Compiendo il gran mistero oggi d'amore.

LE CENERI

Perdi gioiendo i numerati giorni,
E dagli eterni l'animo distorni,
Com'avessi quaggiù vita immortale;
Dehl se la fe di sua luce vitale
Nella cupa tua notte unqua raggiorni,
Pensa che polve sei, che in quella torni,
Quando giunga per te l'ora fatale.
E trionfando in umiltà verace
Del delirante secolo l'orgoglio,
Cercala in Cristo e troverai la pace.
Ma se nemico al ciel, la vuoi dal mondo,
Fossi potente fortunato in soglio,

Misero I g'aci d'ogni male in fondo.

Cieco mortal, che nella vita frale

PEL SOLENNE INGRESSO

DI MONSIGNORE

GIOVACCHINO LIMBERTI

ALLA SEDE ARCIVESCOVILE FIORENTINA

Vieni, eletto dal Ciel; non ti sgomenti,
Nè quant'odio infernal contro ti muova,
Nè di vana sofia gli accorgimenti,
Nè d'empietà la pertinace prova.
Vieni, e d'esca vital pasci le menti,
Gli affranti spirti di virtù rinnova;
Non disarmin tuo zelo ire potenti,
Ma ne trionfa con fortezza nova.
Così avverrà pel ministerio santo,
Che schiuda i lumi al ver l'età nemica,
E cada dell'error l'idolo infranto:
E te, maravigliando, altri poi dica
Dell' Ovil del Battista inclito vanto,
Rinnovellato nella gloria antica.

SULLO STESSO ARGOMENTO

- Te consiglio del Ciel volle pastore

  Di questa dell'Ovil si eletta parte,

  Né valse che l'Inferno oprasse ogn'arte,

  Perchè fuggissi il paventato onore:
- Chè ti fu schermo al combattuto cuore, In quel che i tuoi pensier volean ritrarte, Co'doni almi, ch'a'suoi largo comparte, Pari al grand'uopo, il settiforme Amore.
- E oh qual per te già sorge era novella l Ecco Fede e Ragion volte ad un segno, Vincer la vincitrice orda rubella.
  - Ecco torna alle sante opre l'ingegno; Ecco Virtù risorta, e insiem con ella Rinnovellato della Pace il regno.

A CAMMILLO LELLI

SACERDOTE NOVELLO

Parlano i giovanetti da lui catechizzati.

Se noi d'almo giardin piante novelle
Dolce cura di Felsina e del Cielo,
Secure e dritte sovra il molle stelo
Per innesto gentil cresciam più belle;
È tuo merto, o Signor; chè tue son quelle
Solerti cure, onde nè l'aspro gelo,
Nè l'arsura fa oltraggio al nostro velo,
Nè il guardo obliquo di nemiche stelle.
E se or ch'arbitro sei del Sole eterno,
Che per mistica via chiami sull'ara,
Fai che prenda di noi nuovo governo;
Pria del tempo vedrai l'innesto in fiore,
Vedrai copia di frutti al mondo rara;
Tanto può di quel Sol l'almo teporel

PER SACERDOTE NOVELLO

T'appressa all'ara, e se ti ferve in petto
Amor di Lui, che a tant'onor t'elesse;
Giura che non cadran vuote d'effetto
Le solenni immutabili promesse.

Vedi qual corre, shimė! secolo infetto
Di mille colpe, onde son l'alme oppresse,
Che bestemmiando l'infallibil detto
Già l'empietade funest'orme impresse.
Vedi, e pien di quel Dio, che or or disceso

Yedi, e pien di quel Dio, che or or disceso Nelle tue mani al suon di sua parola Tutto t'avrà di sè medesmo acceso;

Va, pugna, abbatti la superba scuola,
Torna il Vangelo in sua ragione, e inteso
All'arduo fin, va, la grand'Ostia immola.

PER PROCESSIONE DECENNALE IN BOLOGNA

I popolani parlano al Parroco.

Mentre assorto in un' estasi d'amore
Porti ne' misteriosi azimi ascoso
L'increato, l'immenso almo Signore,
Digli che un guardo a noi volga pietoso;
Ma tal, che ne sia vinto il cieco errore,
Ch'abbian le travagliate alme riposo;
E rinascendo in sovruman dolore,
Tornin più fide al Sempiterno Sposo.
E noi (deh così il voto Egli ne accolga l)
D'un volere imploriam, che il caro dono,
Che con Te ci largia, tardi ritolga:
E ognor ti faccia la sua grazia degno
Che salgan le tue preci al divin trono
Coll'ostia santa a propiziar quel regno.

IL GIUDIZIO FINALE

Qual voce è questa che nel cuor mi piomba, Ond'io gelo di subito spavento? Ahi, che veggo la valle, odo la tromba Ridestar quanti morte ebbe già spento!

Ecco il ciel rotar fiamme, ecco ripiomba
Ratto nel caos antico ogni elemento.
Ecco l'immobil fato alto rimbomba
Dal Radentor cul mal came redento.

Dal Redentor sul mal seme redento. E, oh la tremenda maestà si celi!

Perchè non t'apri a inabissarne, o terra? Perchè restate a incenerirne, o cieli? Gridan le disperate alme rubelle,

Mentre fuggon da Lui che a'suoi disserra, Fonte di gaudi eterni oltra le stelle.

ALLA PACE

O voto d'ogni core, o di verace
Virtù candida figlia: abi da che gisti
Lungi da me traggo i di foschi e tristi
Ed insonni le notti, o cara Pace!
Mentre Natura si riposa e tace,
A te levo i sospiri a pianto misti,
E lamento che ancor tu non venisti
A far pago il desio che m'ange e sface.
Deh! che riprenda in me virtù sua stanza,
Sicchè tu rinascendo insiem con ella
Conforti l'egra vita che m'avanza!
E mi si volga allor fausta o rubella
La sorte: tu mia forza e mia speranza,
Qual' rir mi sarai nella procella.

RAVVEDIMENTO

Alma, che fai, che pensi? e fino a quando
A'tuoi folli desir lentando il freno,
Di fide scorte indocile al comando
Saraí mancipio di un amor terreno?
Non senti il cor, se vai peregrinando
Dal tuo principio, d'amarezza pieno?
Ch'ai pensieri del Ciel non puoi dar bando,
Senza che fissi nella terra sièno?
Debl volgi, chè n'è tempo in dietro i passi,
E ridestando la virtù sopita,
Seguila, che per lei solo al Ciel vassi.
Così tornata sulla via smarrita,
Riconfortando gli spiriti lassi,
Opere far potrai degne di vita.

L'UMANA VITA

Militia est vita hominis super terram. IOB.

Ahi! che il corso mortal dall'uom s'inizia
Con un penar, che non dà pace in terra!
Ahi che la vita è dura, aspra milizia
In ostinata e perigliosa guerra.

Or l'insidia satanica nequizia,

Che a'danni suoi nuov'arti ognor disserra,

Or del mondo la ria dolce blandizia,

Ora il pravo desio suoi scherni atterra.

E chi sosteno fia nell'ardue prove
Di contro a congiurata oste cotanta,
Se non tu, o Madre, onde ogni grazia piove?
Miserere di me, tu vedi in quanta
Lotta l'egro mio spirto si ritrove,
E ne ristora la virtude affranta.

TIMORE E SPERANZA

Neque volentis neque currentis, sed miserentis est Del.

Sento che il viver mio volge all'occaso
Senza un pensiero sol che mi conforte,
E delle gioie tempestose e corte
Non altro che il rimorso ahi m'è rimaso!...

E temo d'ira ultrice esser già vaso

Dannato al regno dell'eterna morte;

Chè di vita non s_{l'}eri unqua la sorte

Cui lo spirto del mondo ha l'alma invaso.

Ma se Misericordia ancor m'aspetta,
E vuol che sovra me pictoso scenda
Il perdono dal Ciel, non la vendetta;
Deh! sotto l'alí sue tosto mi prenda,
Sicché ridotto alíin sulla via retta,
Faccia de falli miei condegna ammenda.

IN MORTE

DI S. A. I. e R. ARCIDUCHESSA ANNA MARIA DI SASSONIA

Alma, che lieta or ti disseti al Fonte
Di quella vita che non teme occaso,
O vedi Etruria al suol china la fronte,
Muta e pensosa sull'acerbo caso.
Dunque alle preci che salian si pronte
Da tutti i cuori, il Ciel sordo è rimaso?
Tante speranze di virtù si conte
A rapirti sul fior l'han persuaso?...
E se fu legge d'immutabil Fato,
Perchè spogliar le tue membra leggiadre
In riva del Sebeto e non dell'Arno?
Qui tu baciavi almen quel desfato
Pegno d'immenso amor, misera madre,
Che tante volte, ahi lo chiamasti indarno!

ALLA MADRE

In sogno, oh! almeno in sogno, o madre mia,
Scendi una volta a consolare il figlio,
Delle tante, che lungi a Te venia
Da quel, che amor gl'impose, amaro esiglio.
Vedi che da quel di che morte ria
Teco ogni ben mi tolse, unido ho il ciglio,
Che in mesta solitudine desia
Te l'alma, a cui non val tempo, o consiglio.
E se ancor m'ami nell'eterna pace,
Per quell'amor m'impetra ch'io non senta
Così acerbo il dolor che mai non tace.
E sui di foschi e l'aspre notti ed adre
Ond'è mia vita d'ogni luce spenta,
Deh un raggio splenda a confortarmi, o madre !...

AD ILLUSTRE PERSONAGGIO

Signor, le tue cortesi alme parole
Mi fur vital ristoro, anzi buon seme,
Onde già spenta rinverdi la speme,
Quale appassito germe a'rai del sole.
E se quella virtù, che si conduole
Del mal che desolat'anima preme,
Quando il potere al buon voler va insieme,
Invano a cuor gentil parlar non suole;
Forse, la tua mercè, l'ora s'avanza
A consolare il lungo egro desio,
Ch'ahi I tanto tempo la chiamò dal Cielo.
Deh ch' io possa vedere, auspice Dio,
Che t' ispirò, dal tuo pietoso zelo
Maturar delle mille una speranza!! I

PER LAUREA IN FILOSOFIA

Ecco pago il desio che si t'accese,
Che vinta d'ozio e voluttà la guerra,
Degno dell'immortal fronda ti rese
Colei, che del saper le vie disserra.
Però con voglie a belle opere intese,
Scorto da Lei che in sua ragion non erra,
Chiedi a Natura, e ti sarà cortese
De' tesor, che alle menti alte non serra.
Sai che ha feconda immensità di regno,
E che senno di secoli non vale
A far che la trasvoli ala d'ingegno.
Ma quando ti dirà: Qui son mistero –
Non tentar ciò che vince occhio mortale:
Non sai ch'è scala a Dio l'ignoto vero?

PER NOVELLO MAESTRO DI MUSICA

Cresciuto all'Arte che sull'alme impera
Colla potenza di maestre note,
Pensa che vuol per Te di grazie ignote
Splender più bella e ritornar qual'era:
Non putta invereconda e lusinghiera,
Che fa le genti a voluttà devote;
Ma vergin che i sopiti animi souote,
E li ridesta alla virtù primiera.
Quindi nel loco Santo e sulle scene
Faran dell'armonia degno governo
Grazia, pudor, semplicità, decoro.
Quindi all'Itala gloria un bel ristoro,
E a Te, vinta in fresch'anni ogni alta spene,
Ne'suoi memori fasti un nome elerno.

PER NOZZE

Parlano i fratelli alla Sposa.

Ecco pietosa alfin sorse l'aurora

A far pago tuo lungo egro desio:
Bcco puoi dir securamente: È mio
Colui che i mille affanni oggi ristora.
È tuo: ma quanto costa, amata suora,
Quanto il possesso del tuo ben, sa Iddio!
Se il Ciel, che il nodo, onde sei stretta, ordio,
Or ti chiama a far lieta altra dimora.

Ma vanne, or non più nostra, ad altra gente,
Vincine i voti, purchè mai non sceme
Quel di figlia e sorella, amor di sposa.
E se ci nega il Ciel di star più insieme,
Qui dove lasci ogni più cara cosa,
Deh col pensiero almen torna sovente!...

SULLO STESSO ARGOMENTO

Tu nel gaudio d'amor giunto a sua meta
Assorta in un pensier che imparadisa,
Forse non pensi l'amorosa piéta,
In che ne lasci ahimé! da noi divisa.

Ahi! la natura, in van ragion lo vieta,

Duolsi qual di vital parte recisa,

E appena rassegnata in Dio s'acqueta;

Tanto è fiero il dolor che l'ha conquisa!

Ma se in alma gentil virtù non dorme Se di te, se di noi cura ti preme, Solo ama in Dio, nè fallirai le norme.

E se gli stessi frutti escon d'un seme, Emula ti vedrem correr sull'orme Delle sorelle e superar la speme.

AD ELENA TRINCI

Di te ben disse il ver quel chiaro ingegno,
Che per vanto epigrafico le prime
Lodi s'ebbe da Italia e ne fu degno.
Chè in sui primi anni tuoi splendido pegno
Ne desti in colte ed ispirate rime,
E sempre il vol drizzando a nobil segno,
Poggiasti del Parnaso all'ardue cime.
E or più di senno che d'età matura
Fai derivar dalla feconda vena
Quanto può dar di bello arte e natura.
Così il pianeta, quando il di rimena

Chiaro sfavilla, ma ogni stella oscura, Quando ruota i suoi raggi in luce piena.

« In picciol corpo un'anima sub!ime » (4)

In questo verso il prof. Luigi Muzzi compendiava l'elogio della Trinci.

ALLA MEDESIMA

Natura a te non dié quella bellezza, Onde non poche vanno al mondo altere, Ma l'altra ti largia, che l'uom più apprezza, E per volger d'età giammai non père.

Chè in te con ogni fior di gentilezza

Spiega virtù le sue sembianze vere,

E levasi l'ingegno a tanta altezza,

Che vincerne le prove altri non spere.

E già per quelle rime alme e leggiadre, Onde il tuo nome riverito suona, Gode Flora gentil d'esserti madre.

Ti svegli or l'estro a più sublime canto La nuova Italia, o del Tosco Elicona Novello, invidiato, inclito vanto.

DANTE E IL SUO SECOLO

Dall'orrido aquilon sciogliendo il volo Cupido Genio fulminando scese Sul diletto alle Muse italo suolo E d'atro nembo il bel seren n'offese.

- Tremò 'l Genio latino, e immerso in duolo Più non fu vago di leggiadre imprese, Coll'Arti oppresse in doloroso stuolo Partian le Muse dai gentil Paese.
  - L'Ospite altero compiaceasi intanto

    De riportati ovunque ampi trofei,

    Ed insultava dell'Italia al pianto.
  - Ma quando vide che sorgea dal grembo Di Flora un Grande a vendicar costei, Fuggi scornato e dileguossi il nembo.

LETTERE

Illmo. Signore,

Pescia, li 28 giugno 1856.

Il sig. Don Eugenio Lenzi rettore di questo seminario mi recava in di lei nome una bella epistola latina al sig. professore Ferrucci compendatizia per il Matteoni. Questo è un nuovo parto del di lei ingegno e della di lei esimia bontà a mio riguardo, ed un rimprovero indiretto all'apparente scortesia, per non avere ancora compiuto al debito di ringraziarla del presente fattomi nella settimana santa della graziosa epistola latina commendatizia pel sig. abate Emilio Barli e della collezione dei di lei componimenti in prosa ed in verso dettati in italiano e latino idioma.

Mi fu accettissimo quel presente, e volea compiere ai miei doveri dopo di averne tranquillamente gustati i pregi; ma con questo non interrotto succedersi di affari nella pesante posizione in cui mi trovo locato, malgrado le risoluzioni frequenti della mia volontà, non è stato possibile di essere conveniente e grato com'io dovea. Ella dunque sia largo d'indulgenza, e nella persuasione che io abbia apprezzato i párti del di lei nobile ingegno, ed i tratti della di lei fina compitezza, accolga un mazzetto di congratulazioni e di ringraziamenti. Ed in segno di vera perdonanza si affretti a regalarmi di una visita col sig. abate Albertosi, come facevami sperare il rettore Eugenio Lenzi.

Gradisca le assicurazioni della mia stima nell'atto che mi segno con sincero rispetto.

Di V. S. Illma.

Devmo. obblmo. servitore Giovanni vescovo di Pescia.

Carissimo sig. Fornaini,

1.º luglio 1855.

Mi prometta di salutarla così, essendo ella carissimo a'miei amici. Il suo gentilissimo libretto m'ha trovato proprio coi birri dietro, per un monte di faccenduole che mi rompono il capo maladettamente. Fortuna che già l'avevo letto e gustato nella prima edizione che ebbi dal nostro buon Ciapo (s'ella non sa qual personaggio sia questo, nè di qual peso e dimensione, ne domandi all'Arcangeli), e dettone il peggio del mondo a tutti, com'ella può immaginare, e come il prelodato Ciapo può farle fede. Fortuna, dico; perchè altrimenti avrei dovuto scriverle asciuttamente: Ho ricevuto: la ringrazio, e leggerò: complimento sguaiato a un autore; e più a un poeta, che scrive per farsi legger subito, e n'è degno. Dunque ho letto il vecchio, e quel che c' è di più nel nuovo libretto; e se io le dico,

che nil melius, nil dulcius, è segno che la sento così. Auzi veda,

Ambigitur multum, mi Marcelle, inter amicos,
Quaenam Musa tibi ridet amabilius.
Qui Latios haurit, mox clamat « Musa Maronis »
« Imo Petrarcae » qui Ausonios numeros.
Vis dicam quid sentio? tu qui deperis ambas,
Furcifer! alqui ambas ducere vis! Caveas!

Tanti saluti al ridetto Ciapo e al Dal Rio, ch'io credo ingrugnato del mio lungo silenzio. Me lo plachi per le sante muse. Le manderò mu'altra volta i miei Cenni sul teatro. Ora non so dove pescarmeli. Mi consenta di potermele dire

G. BINDI.

Pregiatissimo Signore,

Firenze, 20 gennaio 1854.

Se poca fosse a ricompensare le tenui ed insufficienti mie cure a vantaggio della popolare educazione, la interna sodisfazione che sempre si prova quando si raccoglie in cosiffatte imprese un qualche frutto reale, molto si accrescerebbe la mia compiacenza mercè gl'incoraggiamenti dei buoni e de'saggi. E tale di fatti è stata la impressione in me prodotta dalle gentili parole che ella m'indirizzava per lettera anche in nome dei suoi colleghi, ai quali la prego di rendere accetti i miei ringraziamenti. Di questi ho doppio debito verso di lei, e vado superbo d'aver potuto somministrare argomento a dimostrare nella lingua del Lazio quel sapere ch' io aveva già congruamente apprezzato fino da quando ebbi la sorte di cooperare alla scelta d'uomini veramente atti al pubblico insegnamento delle lettere e degni di sì alta missione. Mi abbia sempre quale mi pregio confermarmi di lei

> devotissimo Carlo Torrigiani.

Carissimo Amico,

Firenze, 2 ottobre 1867.

Voi siete troppo cortese verso di me, e debbo esservene grato di buon cuore. I vostri distici sulla battaglia di Lissa già li ho consegnati belli e corretti al Lanza, che da parecchi giorni si ritrova qui in Firenze. Ei si piacerà di fregiarne quanto prina il suo Istitutore. Continuate intanto a mettere insieme gli altri componimenti, perchè mi tarda di vederli stampati tutti in un volume. Da che son partito di costà non ebbi un'ora di bene, e potete quindi figurarvi se anco per questo io sospiro i lietissimi giorni passati fra gente si affictuosa e onestamente gentile. Vogliate dunque rinnovare i miei cordiali saluti a tutti di casa e agli anici; state sano e lieto e serbate la vostra cara benevolenza

al vostro affmo. amico

Chiarissimo signor Professore,

Firenze, 9 luglio 1868.

Io debbo ringraziarla del gentil dono, che mi volle fare della Grammatica del Bournouf da lei riveduta, e della raccolta di vari suoi scritti latini, ma più dell'epigrafe, con cui li volle accompagnare.

Questi libri rivelano il profondo conoscitore della lingua del Lazio, nella quale sa pensare e quindi esprimere i suoi pensieri stupendamente, sebbene ne mostri così modestamente le tante difficoltà, che sì saviamente ella superò con grandissima fortuna.

La prego, chiarissimo signore, di volere accogliere questi sensi della mia gratitudine ed accettare le attestazioni sincerissime del mio affetto e della mia stima, con cui sono

di Lei, signor professore

devotissimo G. Barberis.

Chiarissimo Signore,

Appena posso reggere la penna, m'affretto a ringraziarla del gradito dono dello sue Poesie. N'ho lette gran parte, e mi rallegro sinceramente con lei del suo valore in latinità e dell'ottimo stile poetico, che sente le grazie dei più eleganti scrittori del secol d'oro.

Buoni anche i versi italiani, da cui pur mi trasparisce col buon gusto di nostra lingua una mente diritta e un cuore egregio.

La saluto, e mi soscrivo con piacere Di Lei chiarissimo Signore,

dev. serv. ed obblmo.

Can. B. BIANCHI.

Illmo. e Chiar. sig. Professore,

Pisa . 2 settembre 1855.

Ho tardato a ringraziarla del di Lei bel dono Specimen etc., perchè avanti ho voluto leggerlo tutto, il che non potevo far prima, perchè ho dovuto terminare il Sillabo per i nostri Collegi, che da vari anni, in ciaschedun anno, a me è affidato di scriversi latino, o almeno rivedersi.

Ora dunque, che ho un poco di pace, adempio al mio dovere, e primieramente sorpreso per la sua bontà, in avermi favorito, senza alcun merito, e senza che noi ci conoscessimo almen di persona, Le rendo infiniti ringraziamenti per avermi onorato di una sua produzione, che per tutti i riflessi La caratterizza uno di quei pochi che onorano la povera Italia con la cultura delle lettere latine ed insieme italiane. Mi duole di non esser capace a proferire classico giudizio. Ma credo di non ingannarmi ad asserire che nella sua opera tutto è perfetto!.... E non solamente le composizioni latine son meritevoli di ogni elogio, ma non meno le

italiane, nelle quali s'incontrano bei pensieri, ed ottimo stile poetico: onde io mi rallegro con Lei, per ambedue questi generi di produzioni.

Se mai VS. chiarissima si portasse in Pisa, mi conceda il piacere di conoscerla personalmente; io abito in via S. Maria, num. 860. Non dico di venire a trovarla, come sarebbe il dovere, perchè una debolezza di fianchi mi tiene in casa: nel rimanente sto benissimo, e servo ancora, benchè io conti l'83.** an. di vita.

Felice Lei che si trova in fresca età, e tale da potere aumentare di bei dotti lavori la repubblica letteraria. Prosegua felicemente.

Ed intanto, con l'esibizione della mia umile servitù, ho l'onore di confermarmi con distintissimo ossequio e stima

Di VS. Molto Revda e Chiarissima

dev. obblmo. serv.

Prof. Giuseppe Cantini.

Stimatissimo Signore,

9 aprile 1855.

Schhene io avessi già, per mezzo dell'ottimo Priore Del Meglio, ricevuto in dono dalla sua gentilezza una copia dei suoi componimenti poetici; mi veggo ora novamente presentato di un altro esemplare, ed onorato di una intitolazione in versi, non so se più cortesi od eleganti.

Io la ringrazio pertanto, egregio sig. Professore, dell'accettissimo dono, e mi compiaccio di riverire in lei un valoroso cultore della bellissima lingua di Virgilio e di Cicerone, la quale, con somma vergogna nostra e scapito grande dei buoni studi, è stata tanto strapazzata fra noi, e dalla più parte dei giovani bruttamente derisa-

La scuola bologuese parmi abbia conservato finora (come scuola) il fuoco sacro. A lei maestro di molta ed eletta gioventù, spetta il raccogliere l'onorato retaggio, per farne seme che frutti gloria alle lettere nostre.

Io auguro a lei questa opera di restaurazione; ed intanto mi pregio di offerirmele con sincera stima ed osservanza

dev. obblmo. servitore
Luigi Venturi.

Carissimo Amico,

Firenze, 20 settembre 1860.

Vi mantengo l'antica promessa: fate sonar le campane: eccovi il mio magno libro. Voi siete il primo ad averlo... bel privilegio!! Parturient montes, nascetur ridiculus mus. Vera miseria! Nondimeno, mandando a voi il meschinissimo dono, ho una speranza. Quel medesimo sentimento che vi moveva a desiderare il mio libro con tanto cortese insistenza, v'ispirerà ora il coraggio di leggerlo e di compatirlo. Aspetto, a vostro comodo, una vostra lettera, ch'io serberò carissima. Desidero già di sapere se il libro v'è pervenuto, ma principalmente d'averne liberissimo e schietto il vostro giudizio. Contrario o favorevole, l'avrò in grandissimo pregio. Osserverete che per la dedicatoria, che mi faceva tanto impazzare, son tornato al primo getto. Nè a quei signori è dispiaciuto il compenso. Certe cose le volevo dire; son privati affanni, ma son cose vere e altamente da me sentite. Vogliatemi sempre bene e credetemi

Vostro affmo. amico
Donato Salvi.

Don Marcello amatissimo,

Ravenna, 28 dicembre 1855.

La vostra lettera, tutta piena di cortese benevolenza, mi ha rallegrato il cuore. Io non sono però, caro Don Marcello, non sono quell'uomo che vi siete immaginato; questa volta l'amicizia v'ha messo la benda agli occhi. Conosco io da me la piccolezza del mio ingegno e la povertà de'miei studi, e so che non ho fatto cosa la quale valga a mantenere in vita il mio nome. Ben è vero che di questo non è tutta mia la colpa, chè avrei voluto studiare quand'era tempo, e studiare a modo mio, e allora non potei. Poi ho passati i miei giorni in molte tribolazioni e domestiche e pubbliche : e piacesse a Dio che fossero finite per sempre! E vorrei anche che se ne andasse da me questo mio male di emicrania, che ora, essendosi messa una stagione umida e fredda, m'infastidisce. Io vi ringrazio, mio don Marcello, di tante cose gentili che mi avete dette nella vostra lettera; la quale conserverò come una nuova, e al mio cuor giocondissima, testimonianza di affetto datami da voi, così

dotto, così buono, così amorevole amico. E vi ringrazio anche de vostri bei versi latini al professor Muzzi, che ho letti con piacer grande. Se avete occasione di visitarlo, fategli i miei saluti affettuosi. Salutate anche il nostro epigrammista Capozzi: ditegli che ho ricevuto e gradito assai la sua lettera, e che mi congratulo molto con lui della sua feconda vena poetica. Iddio vi dia hene, amici miei incomparabili. Addio.

Il rostro amico affmo. ed obblmo.

F. MORDANI.

Gentilissimo Amico,

Di Casa, 28 luglio 1856.

Non potevate farmi un dono che mi riuscisse più caro delle vostre poesie. Io le ho lette con estremo piacere. Senza parlare delle forme e della frase, in cui rivelate profondi studi su i Classici. dirò che siete tra que' pochi, i quali ai dì nostri sanno temperare lo slancio della immaginazione colla severità del filosofo. Nè ultimo pregio è il sentimento dell'amicizia che ad espressione di un bell'animo, traspare sempre ne'vostri componimenti. Lieto quindi di avere un posto nel vostro cuore, vorrei darvi una prova del mio, offerendovi qualche cosuccia che ho scritto nei momenti di ozio. Mi vergogno di doverlo dire, non ne ho nemmeno una copia. Abbiatevi dunque i miei ringraziamenti, e credetemi quale nella speranza di contraccambiarvi prima o poi, mi reco ad onore dirmi

vostro affmo. obblmo. amico
ALESSANDRO BULGARINI.

Illmo. Signore,

Camaiore, 10 dicembre 1857.

Mentre mi trovo in dovere di fare a VS. illma. i più vivi ringraziamenti per avere viepiù decorato in quest'anno la solenne funzione per la Immacolata Concezione di Maria Santissima celebrata nella postra chiesa della Stella in Camaiore, coll'averci favorito un poetico componimento sfolgorante della latinità del secol d'oro e fornito d'ovidiana facilità, devo nel tempo stesso manifestarle la mia confusione nel veder tal composizione dedicata ad un soggetto meschinissimo qual io mi sono. Già vedo che la troppa parziale amicizia verso di me dell'ottimo P. Vincenzo Bianchi, le ha fatto un quadro assai esagerato dei miei meriti. Basta, sia comunque, io non posso far altro che augurarle di tutto cuore dal Sommo Dator d'ogni bene lunga e felice vita per vantaggio della Religione e della società, delle quali è ben noto,

quanto Ella sia benemerita. Ed esibendole intanto la mia debolissima servitù passo all'alto onore di dirmi pieno di verace stima e rispetto

D. V. S. Illma

devmo. obblmo. servitore
Ermenegildo Maria Pistelli.

Carissimo Marcello,

Mi è stato accettissimo il dono de' versi italiani e latini, da voi pubblicati per l'ingresso a cotesta sede arcivescovile, fatto da mons. Limberti, e per il novello sacerdote Emilio Barli, amico vostro.

Gli ho letti e riletti con vero piacere, ed ho ammirato in essi que' pregi, di cui voi, anche non volendolo, farete sempre ricchi i vostri componimenti. Vi ringrazio perciò del dono, e vi prego a farmi spesso di questi regali.

Le stesse grazie vi rendono monsignor vicario e direttore Giovanni Pierallini, e il nostro avvocato Benini, col quale ho compito in nome vostro le parti che mi avete affidate.

In qualche momento d'ozio leggete le lettere ricciane ec., da me pubblicate, e delle quali vi invio un esemplare. Salutate l'amico Albertosi. Addio.

di Prato

dall'I. e R. Collegio Liceo Cicognini il dì 3 di dicembre 4857

il vostro affmo. amico

P. LEOPOLDO FRANCHI.

Carissimo sig. Professore,

Volterra, 11 gennaio 1864.

Mi affretto a farle sentire la traduzione latina che nelle ore di spasso m'è venuta fatta di quel sonettino grazioso, anonimo, in morte di una nobil fanciulla fiorentina, stampato in Volterra, or sono parecehi anni, e da me creduto lavoro di V. S. Se Ella, che è di un sentire tanto squisito in fatto di versi, italiani specialmente e latini, non la stimasse indegna del tutto, Le do facoltà di valersene a corredo di una ristampa che fosse per farsi delle sue cose. Le indirizzo pure nuova copia degli Endecasillabi che le scrissi ultimamente quando io era in Firenze, conforme a quella che ho inserito nel mio Albo.

Di tutte queste bagattelle mi sappia compatire, La prego, riflettendo che sono un piccolo contrassegno della grata memoria che tiene di Lei, e dell'alta stima che Le professa il suo

affmo. servo ed amico
Ab. Giovanni Batiani.

Ch. sig. prof. Marcello Formaini a Firenze.

AD MARCELLUM FORNAINIUM

Marcelle optime, carminum meorum Iudex candide, plurimi aestimande, Quippe quem Charites benigniore Lumine aspiciunt, amatque Apollo Dictano carmina dulciora melle; Ni quas debeo, quas at ipse possum Gratias tibi reddo; quos enim ad te Misi versiculos, nec elegantes, Nec ullo nitidos lepore, nec qui Auream saperent latinitatem, Tuå hi nunc operà politiores, Ac digni redeunt bono poëtà.

IOANNES BATTANIUS.

Chiarissimo Signore,

Pisa, 25 febbraio 4860.

Ieri finalmente mi pervenne la bella, dotta, e molto lusinghevole lettera che mi ha veramente consolato delle mie lunghe fatiche. Questo suo giudicato, come quello del signor professor Ferrucci, mi rassicura pienamente, perchè pochi o niuni possono esser giudici più competenti; ed io, in conseguenza, affronterò coraggioso la sentenza del nuovo Triumvirato; e quando pure non mi accordassero la dimanda, non varrà a scoraggiarmi.

Questi signori Triumviri mi han fatto sapere che nella settimana dimani entrante verranno a vederlo praticato nel mio povero istituto! Oh! quanto vi gradirei la sua presenza! Se ciò valesse il suo incomodo, sarebbe una vera gioia per me poterle offrire la mia modesta, ma cordiale ospitalità! Ma posso io sperare un sì gran favore?

Intanto io La ringrazio mille e mille volte di questo vero benefizio che Ella mi ha fatto non senza grave incomodo, e tanto più che io non ho alcuna servitù seco. Ora vorrei poterle mostrare coll'opera la sincerità della mia gratitudine. Si degni pormi alla prova, e disponga di me e di quel poco che valgo, se pur valgo, chè mi troverà ora e sempre

Di V. S.

obblmo. e devmo. servo ed amico
P. Giuseppe Bettini.

Preg. sig. Professore,

Ricevei a suo tempo le dodici copie della sua Elegia accompagnatami colla gentilissima del 19 corrente. Non Le risposi subito, perchè non aveva rilegata la copia del libretto che mi richiedeva; appena l'ho, gliela mando. Come già mi par di averle accennato, non me ne rilegano che una diecina il giorno, per cui non ho potuto e non posso farne l'invio a tutti quelli cui lo destino. Vi sarà qualcuno che mormorerà, credendosi obliato, e non è per verità che posposto a quelli che avevano diritto di esser preferiti come collaboratori. Troverà coll'esemplare che attualmente Le mando altra copia della di Lei Elegia per potersi unire all'altro nello stesso formato. Non posso fare a meno di rinnovare il mio rammarico per non essere stato in tempo ad inserirla nel libretto, di cui sempre più mi convinco, anche per le testimonianze di più competenti di me a giudicare, avrebbe formato uno dei più cari ornamenti. Non ne rimarranno però defraudati i lettori tutti del libro, perchè ho mandato, o manderò a tutti quelli che avranno

anche i primi esemplari, il carticino da aggiungere.

Le rinnuovo la mia dichiarazione che se Ella vorrà disporre per qualche altro amico suo o dell'Arcangeli, di altri esemplari, me ne avvisi, che se non li ho sul momento, non tarderò ad averli, e potrò servirla secondo le sue indicazioni.

Frattanto accolga di nuovo le proteste della mia più sincera gratitudine e mi creda quale mi confermo

Di Lei, sig. prof. ab. Marcello Fornaini

devmo. obblmo. amico
GIOACCHINO BENINL

Mio arcicarissimo Amico,

Mordano, 10 luglio 1858.

Ho a farle per parte del cav. Rossi di Faenza molti ringraziamenti del dono de'versi scritti da lei che egli ben a ragione chiama aurei: egli se li tiene carissimi. Chi ha buon naso non può giudicare diversamente delle cose del Fornaini.

Mi si fa credere che un giornale di Firenze abbia parlato di quel mio Inno all'amor cristiano: saprebbe ella che giornale sia? sarebbe lo Spettatore? sarebbe la Rivista? ne prenda notizia, e me ne scriva una parola. Nè dall'uno, nè dall'altro potrei aspettarmene lode; siamo troppo diversi di principii: tuttavia gradirei sapere cosa si è detto. Fosse mai il Pievano Arlotto? insomma ella cerchi vedere in questo buio, e me ne scriva al più presto. Ma più di tutto mi scriva di lei, degli amici, e principalmente del nostro Frullani, ch'ella vorrà salutarmi ben di cuore, e dirgli cho non ho per anche avute le poesie del Maffei che promise di mandarmi per mezzo del sig. Francesco Casalini di Faenza, che abita

in Via de Pucci. E quegli che fu mandato a'confini?... dove si trova ora?

Insomma mi parli un po'di tutto, e consoli d'una sua lettera

l'affmo. amico Francesco Capozzi.

IL CAN, GUISEPPE SILVESTRI ALL'AR, MARCELLO FORNAINE

All'egregio signor professore ab. Marcello Fornaini il can. cav. Giuseppe Silvestri invia da Perugia questi due Sermones Pedestres in corrispondenza al prezioso dono del Saggio dei versi latini e italiani testè speditogli e per l'amore dell'antica gran madre lo prega di « non lassar la magnanima sua impresa ».

Can. G. SILVESTRI.

MARCELLO FORNAINIO

Litt. human. doct. clarissimo

IOSEPH ARCHANGELUS S. D.

Quas, Marcelle, queam, dignas tibi reddere grates? Carmina das magna, et parvula reddo tibi.

Hos ego versiculos quos feci stans pede in uno,
Mitto, neque indignos arbitror esse tui.
Qua', Marcelle, nites non est mihi gratia vivax;
Candidus ast animus, nudaque simplicitas.
Haec fore grata meis, spectes si mente benigna,
Spero (falebor enim) munera carminibus.

INDICE

Ad Amicos	Pag.	9	
Ad Michaelem Ferruccium	>	13	
Ad eundem	>	16	
Ad eundem	>	19	
Ad eundem	2	22	
Ad Ioannem Antonium Beninium Piscensium epi-			
scopum	2	24	
Ad Pium Nonum Pontificem Maximum	>	27	
Oratio habita in Lyceo Florent., anno MDCCCLV.	>	30	
Latina Carmina.			
In oratores, qui salute animarum posthabita ina-			
nem gloriolam consectantur. Ode	>	65	
Ad Felicem Cantimorrium Balneoregii episcopum			
consecratum. Elegia	>	69	
In Ioachimum Limbertium a Pio IX P. M. Flo-			
rentiae Archiepiscopum consecratum. Elegia.	2	74	
Ad Aloysium Meschinium. Elegidion	>	77	
In Aemilium Barlium, Elegidion	>	79	

De Feria sexta lugubris hebdomadis	Pag.	81
In Immaculatum Deiparae Conceptum, MDCCCLV.	>	82
Quum pietas Camaiorensium Immaculatum Dei-		
parae Conceptum solemni festivitate recoleret.		
Elegidion	>	84
In Deiparae Virginis Mariae admirabile Nomen.		
Elegia	>	86
In Mariam Virginem Perdolentem	>	88
Ad Carolum Julianum	>	89
Rodulpho Ridolphio. Epigramma	>	92
Pio IX P. M., Florentiam invisenti	>	93
In eundem Florentia discedentem	>	96
Ad Ioannem Hyacinthum Lambertium	*	97
De Abrahae Fide. Carmen	>	99
Ad Franciscum Rizzolium. Elegidion	>	102
Ad Joachimum Beninium adv. Elegia	>	104
Ad Henricum Bindium	39	107
In obitum Laurentii Gargiolii. Elegidion	>	108
In obitu Leopoldae Garelliae. Elegia	>	110
Galilaeum filia Coelestis per visum alloquitur.		
Elegidion	>	115
Dum Florentiae in aede S. Crucis parentalia cele-		
brarentur Tuscorum militum qui ad Curtato-		
nem fortiter occubuerunt. Elegia	>	117
De bello a Gallis Italisque in Austriadas etc.		
Elegia	>	120
Ad Odilonem Massacesium	>	124
Ad Faustum Malagutum	>	125
Ad eundem	>	126
Ioanni Iulianio	>	127
4 1 011 1 0 1 11 1 1		700

In Expositionem Italicam primum Florentiae habitam, anno MCCCCLXI. Versione dell'antecedente epigramma De pugna navali apud Lissam. Elegia De novis Romae Fatis. Elegia	» »	130 131 132 135 137 139
Versione dell'antecedente epigramma De pugna navali apud Lissam. <i>Elegia</i> De novis Romae Fatis. <i>Elegia</i>	» » » »	131 132 135 137
De pugna navali apud Lissam. Elegia De novis Romae Fatis. Elegia	» »	132 135 137
De novis Romae Fatis. Elegia	» »*	135 137
	»* »	137
	>	
Ad Odilonem Massacesium		139
Cum auctor Josephum Archangelum etc	>	
Ad Laurentium Respighium		140
Ad Henrycum Dantium	>	141
Ad eundem	»	142
Ad Vincentium Todeschium	>	143
Ad eundem	»	144
Ad eundem.	>	145
Ad Michaelem Ferruccium	>	146
Ad eundem	»	147
Ad Antonium Blasium	>	ivi
Quum Mariae Annae Saxonicae magnae Hetruriae		
Principis etc	»	148
Adelaidi Ghivizzaniae	>	149
Ad Antonium Ghivizzanium	>	150
Ad eundem	»	151
Ad Cajetanum Ghivizzanium	»	152
Ad eundem	>_	153
Ad Ioannem Hyacinthum Lambertium	»	154
Ad eundem. Epigramma	»	155
Ad Henricum Bindium	>	156
Hermanni Picchii	>	ivi
Ad Caesarem Monteverde	<u>, </u>	157
Ineunte anno MDCCCLXIII felix omen	>	158
In Austriam	>	<u>159</u>

Angelo Koeno. Elegidion	Pag.	160
De Gallia a Borussia devicta an. MDCCCLXX	>	162
Carolo Orsinio	>	165
Angelo Bargonio	>	166
Ad Antonium Ghivizzanium	>	168
Adelaidi Ghivizzaniae	»	169
Ad equitem Nicolaum Nervinium	>	170
Nervini responsio	>	172
Ad comitem Petrum Pieruccium	>	173
Ad Iosephum Bertholdium	>	175
Silvano Marmochio	>	177
Ad Eugenium Ferraium	>	178
Ad Aloisium Muzzium	>	179
Ad Aemilium Santarellium	•	181
Ad Hieronymum Carlonium	.>	182
Ad Aloysium Venturium	2	183
Ad Philippum Mordanium	>	184
Ad Josephum Archangelium	•	185
De Marcello Fornainio M. Ferruccius	>	ivi
Ad Michaelem Ferruccium	>	186
Ad Petrum Dal Rio		ivi
Blasio Fanucchio Lucensi	>	187
De Napoleone III et Bismarkio	2	ivi
Hernestae Capottiae	>	188
De Ferruccio mortem oppetiit	2	ivi
Ex italico	2	ivi
Ad Ioannillum Corsanium		189
De auspicatissimo conjugio Marchionis Aloisii		
Torrigianii etc	*	ivi
In ortum Beatricis Torrigianae	»	190
Versio ex italico carmine	>	191

De Francisca Meinia puellula venustissima	Pag.	192
In vetulam		ivi
Per giovane astronomo	->	193
Idem latine redditum	•	194
Ad Marcellum Fornainium	>	195
In Maurum		196
In quendam Aeneiden a Caro etc	»	198
In Leonardum	>	ivi
Ioanni Baptistae Iulianio	>	199
Pompejo Masetto	,	ivi
Victorio Scialoja	»	200
De carmine italico etc	,	ivi
Epigrammata graeca latine reddita	>	201
De Maestrellio	>	212
Cum auctor viridarium inviseret quod Marchio		
Petrus Torrigianius etc	>	ivi
De Petro Thouaro		213
Ad Faustum Lasinium	->-	214
De Petro Ioanninio et Francisco Sinibaldio	,	215
In Posidonium	>	216
In Tiburtium etc.	•	ivi
In trecentos lacedaemonas ad Thermopylas	>_	217
Vota et augurium etc	*	218
In Michaelem etc	,	219
In Polycarpum		220
In Philippum Polyglottam	•	ivi
In falsos partium sectatores	>	221
In Agathonem	>	222
In Labeonem etc	>	223
In Maevium	>	ivi
In Ponticum Ludimagistrum	>	224

In eundem omnia pollicitum etc	Pa	g. 225
In Paullum se scire etc	>	ivi
Ingenium studio excolendum	>	226
A prima aetate virtuti assuescendum	>	ivi
De natura virtutis	>	227
De virtutibus, quae dicuntur cardinales		ivi
De virtutibus theologicis		229
De novissimis		230
De Religione		232
De libertate civili		233
De Aemilio Cavallinio		ivi
De Innocentium caede		234
Iosepho Bertoldio		236
Francisco Silvio Orlandinio		237
Florentiae in Dantis obitu querimonia		238
Iosepho Barberis		240
Ad Alexandrum Paternostro		241
Ad Aemilium Frullanium		242
Auctoris professio Fidei		ivi
	2	
POESIE ITALIANE.		
L'Orfano riconoscente	>	245
Per la nascita di Ferdinando IV	» »	250
In morte dell'Arciduchessa Carolina	-	
Ejusdem versio	*	251
Madrigale pel giorno onomastico del cav. Pietro	*	252
Morelli		
Ai signori marchesi Elisa e Luigi coniugi Torri-	>	253
giani		
All'egregio prof. Giovanni Giuliani	>	254
n Morte del prof. ab. Giuseppe Arcangeli	>	258
- and dot prot. an. Gluseppe Arcangeli		260

A Francesco Capozzi	Pag.	261
Per la triennale solennità del SS. Crocifisso ec.	12	262
Sullo stesso argomento	2	263
Alla Vergine delle Grazie	2	264
Sullo stesso argomento	>	265
Sullo stesso argomento	>	266
Per festa solenne della Madonna del Rosario	2	267
Per solenne festa della Madonna della Divozione	2	268
Il Natale	>	269
Le Ceneri	2	270
Pel solenne ingresso di mons. Giovacchino Lim-		
berti alla sede arcivescovile florentina	>	271
Sullo stesso argomento	>	272
A Cammillo Lelli	>	273
Per sacerdote novello	>	274
Per processione decennale in Bologna	>	275
Il Giudizio finale	>	276
Alla Pace	>	277
Ravvedimento	>	278
L'umana vita	>	279
Timore e speranza	2	280
In morte di S. A. I. e R. l'arciduchessa Anna		
Maria di Sassonia	•	281
Alla madre	>	282
Ad illustre personggio	>	283
Per laurea in filosofia	>	284
Per novello maestro di musica	>	285
Per nozze	>	286
Sullo stesso argomento	>	287
Ad Elena Trinci	2 .	288

Alla medesima	Pag.	289
Dante e il suo Secolo	2	290
LETTERE	•	291
Marcello Fornainio Ioseph Archangelus	,	320

ERRATA-CORRIGE

Pag	- 23	Иn	. 12	logis	legis
	31		15	Paliadent	de Pallade
	41	,	5	Ecorumne	Eorumne
	45		25	kuismodi	hujusinodi
	87		27	contigat	contingat
	59		1	Inlianum	Iulianium
	91	-	27	Notos	Natos
72	97	-	10	affluisti	affuisti
77	99		3	colunenque	columenque
	99	79	10	fili caelo pescimur	fili, nunc poseimur ambo
				ambo	
	ivi	*	16	vult cadat hostia	sua vult cadat hostia proles
				proles	
	109		12	Tune	Tune
	115		4	Eiegidium	Elegidion
	116		8	Proposti-que	Propositique
	120	1 70	24	triumpha tum	triumphatum
	141		3	allectun	adlectum
	160	,	10	optime	optimo
77	161		7	flagrantis laudis	Hagrantes laudis amore
	_			honore	-
*	167		7	quod Tibi	Tibi quod
77	179		7	numere	munere
	214	,	4	Isacides	Isaldes
	231	,	7	Infra bimatum	Annos ante duos ortos
				exortos	
22	235	2	1	Barbore	Barbare

ristate

